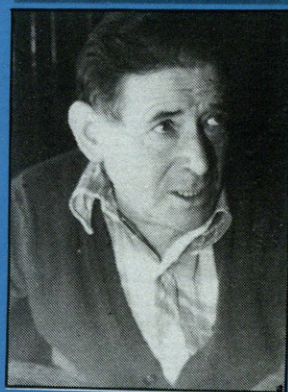

ARGIA

Comisiones Obreras,
zatiketak jan dezake,
PCEren sindikatu zena

Lazkao-txiki:
«Eskatzen didatena
eman beharrak
erre nau»

Abxiloketa masiboak,
torturak, bortxaketa,
intoxikazioa...

ESPAINIA ETA FRANTZIA,
EUSKAL HERRIA IZUTU NAHIAN?

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

ZINKUNEGI OPTIKA

Optikari-Optometrista

Ukipen lenteak

hernani,4

donostia

t.42 06 24

4.— Astegiroa.

POLITIKA

13.— Xabier Zubizarreta: «Txominen eta gure belaunaldiak urrats handi bat eman zuen». **I. Zubiondo.**

16.— «Bandas armadas». **Txillardegí.**

NAZIOARTEKOA

18.— Kanpainiak Algerian ume hilkortasunari kontra egiteko. **A. Biskarro.**

ERREPORTAIK

20.— «Comisiones Obreras»: zati-ketak jan dezake PCEren sindikatu zena. **Agüña.**

22.— Kandela, argizariak iraun bitarteko sua. **A. Barandí eta I. Uria.**

24.— I. Jaka, Donostiako Erresistentziako zuzendariarekin. **N. Arrastoa.**

33.— Lazkao-Txiki: «Eskatzen didatena eman beharrak erre nau»: **J. Arano eta J.J. Petrikorena.**

40.— Espainia eta Frantzia, Euskal Herria izutu nahian. **J. Mollarri.**

43.— «Abil»: Zuberoako prentsa Paueko epailaren beldur. **Artaso.**

44.— Irakurleak mintzo.

KULTURA

45.— Kultur ataria.

46.— UEU Iparraldean, hirugarren urtez. **P. Untzueta.**

48.— Andres Nagel eskultorearekin hizketan. **I. Gonzalez eta G. Arrese.**

50.— Zieko-ko Gaiteroen diskoa, Arabako dantzez. **J. Landa.**

52.— Kulturaren aste-borrastea.

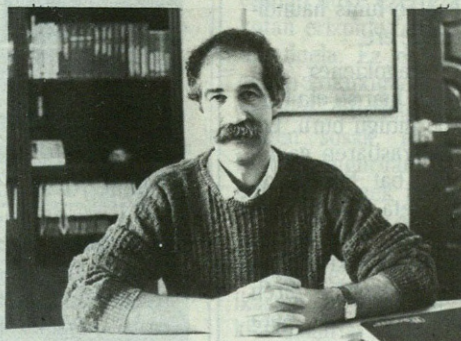
54.— Mundu zabaletik kultura. **J.M. Heritz.**

ETA BESTE

55.— Kirolak.

57.— Denborapasak.

58.— Azkena. **Baleren Bakaikoa.**

BAZIREN hamar urte inguru LAZKAO-TXIKI BERTSOLARI MUNDIALA ez genuela ARGIAra gonbidatzen. Eta gonbidatzekotan, **erdiko elkar hizketa luzea** eskaini behar, zer erremedio! Hor dituzue Zaldibiko zoko batetan bere ezpain zorrotzetatik isuritako hamaika istorio. On egin! **ESTATU FRANTSES ETA ESPAINOLAK** Euskal Herriaren kontrako azken oldarraldiak jaso dituen azken oihartzunei ere lekutxo bat egin diegu **40. orrialdean**. Azkenik, beste gizon pisudun zenbait ere luzatu diegu gomita: **XABIER ZUBIZARRETARI**, Arrasateko alkate dena, eta **13. orrialdean** lekua egin; **ANDRES NAGEL** eskultoreari, eta **48. orrialdean** kokatu; eta azkenik, **ZIEKO-KO GAITE-ROEI**, **50. orrialdearen** erreferentziaz.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki Camino, Jon Barandiaran, Ostaiska Irastorza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Mintegi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

Gastelzen: Blanca Agiriano, Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Olano, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Iribarren, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia Elozegi, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Gure Irratikoak, Tito Irazusta, Irulegi Irratikoak, Koldo Izaguirre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Bego Montorio, Mikel Nabarro 'Trikuharri', Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, J.L. Alvarez 'Txillardegí', Mikel Ubillos, Urederra.

Merrazkilariak: Joxemi, Julio.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran, Agus Barandi.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

Ale Bakarra: 145 pezeta / 7 libera (BEZ barne).

1987. urterako harpidetza sarriak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....5.300 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....360 libera.
Estatu Espainola.....5.300 pezeta.
Beste atzerriak.....7.200 pezeta.
Airez.....11.000 pezeta.

URRIA 25 URRIA 31

urriaren 29an ilgora

eguzkia: (urriaren 25ean)

irten: 07.29

sartu: 18.20

mareak: (urriaren 25ean)

gora: 05.29 eta 17.51

behera: 11.42 eta 23.58

LIBURUAK

XABIER MENDIGUREN

Aldizkariaren izena: Porrot. Haur gozo horiek

Ezaugarriak: 3. alea. 1987ko iraila. 56 orri. 400 pta.

Hiru ale atera dituzte orain artean Porrotekoek, eta alerik ale aldatu egin dute aldizkariaren neurria. Nik esango nuke oraingo honetan bete-betea asma-tu dutela, tamaina egokia baitu, erabilgarria, itxura ederra, Baroja etxeko ohizko inprimaketaz. Irudietan ere, Natxo eta Nogales ohizko marrazkilariez gain kartila zaharretako marrazki «xarmantak» baditu, nagusitasuna —behar den legez— testuarena bada ere.

Mamira pasatuz, gai ilu-

nak jorratu ohi dituzte Porrotekoek, gizartean nagusi ez diren ikuspegiak eskainiz: suizidioa izan zuten lehenengoan, pereza 2.ean —tasun eta keria guztien gainetik— eta *Haur gozo horiek* honakoan. Orain-goan ordea ez da horren iluna gaiaren trataera: besteetan baino umore gehiago isurtzen zaigu orrialdeetan barrena —beltza, of course—, nahiz beti ere heterodoxia asmoari tinko eutsi. Aurrekoetan bezala, hemen ere nolarebait filosofian lanak eta fikziozkoak izenda genitzakeenak tartekatzen dira, holako banaketek batzuetan funts haundirik ez badute ere.

Egileei dagokienez, ohi legez Felipe Juaristi eta Koldo Etxabe ditugu buru. Lehenak pederastiaren gaineko saiotoxoa bat burutu du —Nabokov eta Mirande bereriki aipatuz— eta bigarrenak haurrak zein krudel, tirano eta bihotzgabe diren kontatzaren digu. Gai bera dute Esteban Antxustegiren bi ipuinek ere.

Aurrekoen ildotik, aipatu Mirandek *Igelan* ateratako kontakizun batzuk, Javier Minak erdaraz egindako infantizidioaren historia zoragarria Herodesengandik Bokassagana; Mikel Lasak Rimbaud poetaz idazten digu, eta Mikel Azurmendik pedagogia azpikoz gain jartzen Mishima, M. Vicent eta Kafkaren aipuez baliatuz. Patxi Perurenaren saio bat ere bada, baina honek aldizkariaren tonutik aparte aritzeaz gain metodologi huts nabarmen bat du —hain zuzen ere beste nonbait istilu dexente sortu duen artikuluren bateko berbera—, alegia, bere eritzi eta uste hutsetik abiatu-rik bestelako argudiorik gabe euskaldun guztientzako ondorio orokorrak ateratzeko joera.

Itzulpen interesgarriak ere badira, eta berorien sona dela eta B. Brecht, R. Bradbury eta M. Kundera-renak aipatuko nituzke.

Hona beraz zer duen urtean behin edo atera ohi den aldizkari monografiko honek. Umeei begira lerdea dariela egon ohi diren bihozperentzat ez da oso gomendagarria, baina horrenbeste haur literaturaren artean kontrapuntu egokia izan daiteke; eta Serraten kantentzako antidotoa.

Titulua: Yoyes, desde su ventana

Egile-moldatzaileak: Eliaxabete Garmendia Lasa, Glori González Katarain, Ana González Katarain, Juli Garmendia Lasa, Juanjo Dorronsoro

Inprimategia: Garrasi

Ezaugarriak: 225 orrialde, 1.000 pta.

Yoyesen senarrak, bi ahizpak eta bi adiskidek moldatu duten liburu honek Yoyesen egunerokoaren zatiak biltzen ditu batipat. 1979an hasten da egunkaria, berak airtortzen duenez krisi pertsonal baten ondotik eta zuzendaritzaren joerarekiko desadostasunengatik erakunde armatua uzten duen garaian. Aurretik ere noizbehinka idazten omen zuen, baina orduantxe hasten da sistematikoki idatziz jasotzen bere burutazio zenbait.

Liburu honetan bada besterik ordea. Kronologikoki banatuta dago eta 16 urte bitarteko epea dugu lehenik: haurtzaro kontuak, erlijio kezka, nola katekista ere izan zen; eta hortik aurrera, politikan eta sartzen hasi zenetik, bi urtez bi urte datozkigu atalak. Kapitulu bakoitzaren hasie-

ran liburuaren egileek biografia moduko bat egiten dute, eta garai bakoitzean hurbil izan zutenen lekukotasuna jaso. Hasierako ataletan apenas dagoen Yoyesen beraren testurik —poemaren bat edo beste salbu—, baina egunkaria hasten denetik Yoyesen hitzen testuingurua kokatzeko balio digute datuok.

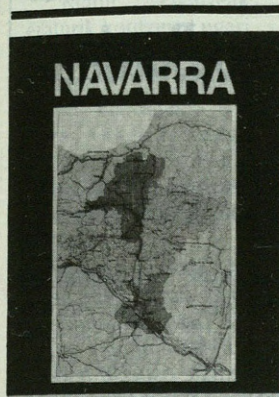
Izan ere, egunkariaren ez dago ia eguneroko gertakizunen aipamenik, euskal preso batek ere bere egunkarian egin zuen bezalaxe. Egunkariak orrialdeak zabaltzen dituenak ez du pentsamendu politikorik ere topatuko, eta dauden apurrak aski axalekoak dira; literatura aldetik ere, ezin esan goi mailakoak direnik idazkiok. Ez zen hori egunkariaren helburua ere. Yoyesek berak esaten du «El objetivo perseguido es conocerme, conocerme cada día más» (111.orr)

Bere buruarekin aritzen zen beraz, eta bertan isurtzen ditu bere ilusio, kezka, bildur eta bizipozak. Amatasunaren esperientzia, feminismoaren inguruko gogoetak, familiaren (batez ere ahizpen) garrantzia, etengabe aurrera egin eta eboluzionatzeko beharra, maite dituenengandik ere (are senarra, semea) libre sentitzeko gogo bortitza, bizinahia... Horiexek dira orrialde hauetan zehar idazmolde sarritan monotono samarrean aurkitzen ditugun gaiak. Tarteka ere bada esaldi biribilik eta zati hunkigarriak.

Egileek ez dute egunkari osoa bere horretan utzi, aukeraketa bat egin baitute, inor mindu zezaketen zatiak ezabatuz, diotenez. Biografia eta idazterakoan ordea ez dute beti errespertatu lege hori.

Liburu honen baio nagusia beraz, dokumentuarena litzateke. Argazki sail bat ere badago, txikitandik Mexikoko azken garaira arte hartzen duela. Hitz batean,

Yoyes sakonago ezagutu nahi dutenentzako liburua, maite zutenen eta ahaztu ez dutenen eskutik.

Titulua: Navarra. Guía y mapa.

Egileak: Arturo Navallas, M. Carmen Lacarra eta beste

Argitaletxea: CAN

Ezaugarriak: 408 orr. 2.600 pta. 17x31 zm.

Zorionekoak dira ibilaldiak egitea gustatzen zaionak, baita Nafarroa hobeto ezagutu nahi duten guztiak ere, Nafarroako Aurrezki Kutxak kaleratutako liburu mardul honekin.

Era guztietako informazioa dator bertan, baina ibilaldiak hartzen dute lekuri zabalena: 22 ibilaldi agertzen dira guztira, herrialde horretako geografia ia osoa harrapatzen dutela. Bakoi-tzean azalpen luze bat egiten zaigu, pasatu beharreko herrien eta horietan ikusgai izan daitekeen guztiaren berri emanez. Badaezpada ere abisatu egin behar ibilaldiek ez dutela mendirik mendi egitekoak ematen, herririk herri burutzeko baizik, edozein ibilgailuz.

Marrazki, argazki eta mapak ehundaka ditu, koloretan beti ere (paperaren kalitatea ere aipatzekoa da). Mapa nagusiaren eskala 1:100.000koa da. Nafarroa osoko udal, herrixka eta auzune guztien zerrenda ere badator, bakoitzaren berri jakingarri mordoxka erantsiz: biztanlegoa, koka-pena, zerbitzuak...

Nafarroaz orohar ere hi-

tzegiten zaigu, hainbat alderdiri gagozkiola, hala nola historia, geografia, artea, paisaia eta abar luzea. Aipatzekoa da halaber, ahal izan duten guztietan liburuari ezarri dioten kutsu espainola: sarreran, historia-ren ikuspegian eta holakoe-tan.

Gure betiko matrakare-kin segituz, liburua erdara hutsezkoa izateaz gainera toponimia guztia ere espainieraz datorrela esan behar, baita «euskal zonaldeetako» ere. Honez gero ohi-turik gauzkate eta...

Egundoko liburua beraz, diru ugari duten erakundeek baino ezin atera deza-ketena. Eta horrelako gau-zen zale zaretenontzat, aukera ederra.

Aldizkariaren izena: Ha-beko Mik

Ezaugarriak: 26. zenb. 200pta-10 libera 44 orrialde

Bolada batean geldi xamar bazebiltzan ere, aspal-di honetan hartu diote bere erritmoa aldizkariari bero-nen arduradunek.

Egileei dagokienez, badi-ra Habeko Miken ohizko bi-hurtu diren batzuk: Jose Ibarrola edo «Harriet» kasu, eta baita berriagoak ere: DVko Devórame-n aritzen den Juan Luis Díaz adibi-dez.

Edukia pixka bat komen-tatuz, gehienak lau orrial-detako ixtorioak dira, zuri beltzean. Koloreetako orrietan Ibarrolaren album

luze bateko bigarren partea dugu, bere ohizko molde fantasiako eta surrealis-ta-intelektual samarraz, eta Harrieten gidoi eta Mataren marrazkiekin ere beste his-toria luze baten 2. partea, abenturazkoa berau. Habe-ko langileek burututako orri pedagogiko batzuk ere badira, marrazkietan ho-tsen grafia nola adierazi erakusten dutela.

Aldizkariaren deskriba-pena utzita bere funtzioa ekarri nahi nuke auzitara. Estilo guztiz desberdinetako marrazkilariak agertzea aberastasun eta barietate seinale dela esan liteke; nik esango nuke ezer erakuste-kotan erizpide falta erakus-ten duela. Ez dut dudarik egiten komikigileek gustora hartuko dituztela aldizkari honen sosak, ez baitago besterik inguruan, baina ez dut uste honek inongo komikizalerik asebetetzen duenik. Euskara ikasteari dagokionez —»Euskara ikasten ari garenon komi-ki-aldizkaria» baitu lema-tzat— ez zait iruditzen eus-kaltegitan eta probetxu haundirik ateratzen zaio-nik; ez behintzat aldizkaria-ren kostua justifikatzeko lain.

Titulua: Peru Leartzako

Egilea: Txillardeggi

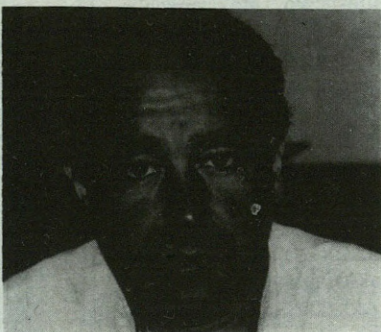
Argitaletxea: Elkar

Ezaugarriak: 188 orr. 630 pta.

Txillardegiren nobela ezagunaren birrargitalpena dugu hau. Lehendik ere El-karrek argitaratua zuen, baina orain bere literatur bilduma nagusira pasarazi du, aurretik «Leturiaren egunkari ezkutua» eta gero «Elsa Scheelen»ekin bezala-xe, honakoak 54. zenbakia duelarik. Aurrekoetan egin zuen bezalaxe, oraingo hau ere euskara batuz ematen digute.

Txillardegiren bigarren elaberri honetan, Leturia joera existentzialisten isla-da zen bezala, Peruk ekial-deko dotrinen eragina jaso-ko du: budismoa, konten-plazioa, lanaren eta bizitza honetako bestelako zirtzil-kerien arbuioa, bake na-hia... Garai hartan Europa inarrosten zuten kezka-k, nahiz gaur egun ahaztuxe dauden. Hona bada, argita-ratu eta 27 urte ondoren klasiko bihurtutako obra hau, berriz ere liburudende-tan.

José Luis Aranberri den Amatiñok zuzendu eta aurkezten du «Laino guztien azpitik» saioa. Bere gain izango du, ezin uka, eusko magazine honen izatearen zati haundi bat.

«Laino guztien azpitik»: euskarazko magazine mundiala!

Duela bi aste hasia dugu jada «euskarazko magazine nagusi eta mundiala» izango dena, antza. Asteartero eta gauetz. 90 minutu. Hemendik aurrerantzean, normalean, hiru elkarrizketa emanen dira laino guztien azpitik eta honez gain, Arantxa Urretabizkaia idatzi sketch bat, zeina Ramón Balenciaga eta Idoia Olazak antzestuko duten, astero elkarrizketaturiko pertsonaiak berrikerian has daitezten lehen puntua jarri asmoz hain zuzen.

Amatiño dugu magazine honetako aurkezle eta zuzendari. Bi urte itzaletan egon ostean berriro itzuli

zaigula esan behar: «ikusle-goa aski ohiturik dago erderazko magazineak ikusten eta hau honela, gurean badugu lanik frango batipat era artifizioso batetik alden du eta kurtsikerietan ez erortzeko». «Ardura haundirik ez dut nere gain somatzen» jarraitu du, «Laino guztien azpitik» saioaren baitan hartu duen zamaz mintzatu gatzazkionean.

Berehalako itzulpena dela medio mundu osoko pertsonalitateak ikusi eta entzun ahal izango ditugu euskaraz, gertuagoetaz aparte. Musika taldeak ere... a! tertulian etxetik egin nahiez gero idatz lasai Amatiñori!

«Flamarión Handia». Misterioa eta hilketak izango dira Anthony Mann-ek zuzenduriko luzemetraia honetan.

ETBren eskutik Franco Battiato

Franco Battiato-ren kontzertoa izango da aste honetan «ETBren eskutik»ek dakarren ikuskitzuna.

Ostiralez gaueko hamarretan gure etxeetara sartzeko txori txikia ETB bertan eginiko barne ekoizpen hau eskeintzeko. Saio honen bitartez, pertsonai anitz lanak eta hauen zergatiak zenbait urrats emango zaizkigu. Oraingo honetan italiar musikagile ospetsu baten musika kontzertoa erekin datorkigu, kontzertu hau urriak 17rako prestatua zegoen baina Getxoko folk jaialdia zela bide, atzeratu behar izan zuten.

Aspaldidanik musika mundua jorratu duen pertsonaia dugu Franco Battiato, bere abestietan Ravel, Rimbaud eta Rolling Stones-etaz lasai asko hitzegiten du. Bere lehen obrak esperimentalak izan ohi ziren operistiko eta elektronikoko ikutuez beterik, geroago urteen poderioz rock sinfoniko musikagintzan murgiltzen hasirik, pop musikaraino iritsi da. Egun Italiako pop musikagile ospetsuenetzat jotzen da. Bere abestiak barroko testuez lagundurik izaten dira, bere ustetan, «pop abestien egitura tradizionala hausteko asmoz».

Kontzertu hau ETBK eskusiban filmatu zuen Donostian. Errealizadorea Fran Balentziaga dugu.

Erritmo biziko luzemetraiak

Hilketak izango dira aste honetako konstantea. Txori txikiak eskeiniko digun hiru luzemetraietan heriotzaren xarmak bereganatu nahi izango du ikusle goaren arreta.

Igandez «Iparraldeko Enperadorea». 1933. urteko udaldia. Amerikako balio-gutxitzearen trauma garaia. Jende mordo bat noragabekoen ohianara eramango duen trenaren zain dago. Baina Willamente haranean, 19. treneko gidari den Shack hiltzailearekin eginen dute topo. Zuzendaria: Robert Aldrich. Antzesleak: Lee Marvin, Ernest Borgine eta Keith Carradine.

Asteazkenez «Flamarión Handia». Mexikon, 1936. urtean. Connie izeneko aktorea ito egiten dute. Tony pailasoak larriki zauritua kausitzen du hiltzailea, Flamarión Handia alegia, Connie eskuan zuen harmaz zauritua, hain zuzen ere. Hiltzearen dagoelarik pailasari kondatuko dio berebizitzaren historia. Zuzendaria: Anthony Mann. Antzesleak: Erich Von Stroheim, Maru Beth Hugues eta Dan Duryea.

Larunbatez «French Connection». Frantzia eta Amerikan garatuko da luzemetraia hau. Detektibe, polizia, heroinaz eta beste osagarriekin eginiko koktel biolentia. Ekintza haniko filmea. Zuzendaria: William Friedkin. Antzesleak: Gene Hackman, Fernando Rey eta Roy Scheider. gaueko hamaika t'erditan.

musika

■ Gasteizko Musika Kultur Elkarteak eraturik kontzertu ugari izango dira datozen egunotan. Hilaren 24ean Erevaneko Kamara Orkestra izango da, 26an Andre Watts izango da Leonard Bernstein-en lanak joko dituen.

● **Dultzaina ikastaroa Donostian.**— Donostiako Okendo Kultur Etxean dultzaina ikastaro bat izango da urriaren 30, 31 eta azaroaren 1ean. Izena emateko epea urriaren 26an bukatuko da, arratsaldeko 6etatik 8etara. Honokoa duzue ikastaro honen ordutegia: urriaren 30ean arratsaldeko 7etatik 9etara, 31ean goizeko 10etatik 2etara eta arratsaldeko 4etatik 7,30etara eta azkenik, azaroaren 1ean goizeko 10etatik 1etara.

□ Urriaren 24ean **M-ak eta Delirium Tremens** taldeak Beran izango dira, pilotalekuan gaueko 10,30etan.

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa kontzertu ugari eskainiko du urriaren bukaera honetan. Urriaren 26an Iruñako Gayarren, 27an Gasteizko Principalen, 28 eta 29an Donostiako Victoria Eugenia eta 30ean Bilboko Arriagan. Honokoa duzue kontzertu hauetarako egitaraua: Ch. W. Gluck-en obertura, T. Araguesen kontzerturako Suite bat eta P. Tschaikowskyren 4. Sinfonia. Zuzendaritza lana Matthias Kuntzsch-en esku gertuko da.

XIII. Organu Astea.— Usandizagaren omenez ere musika klasikoa izango da entzungai egunotan. Urriaren 24ean Mundakako Asuncion elizan arratsaldeko 7,30etan Jose Manuel organo joleak Bach, Franck, Brahms, Alberdi, Usandizaga, Saint-Sans eta Langlais-en lanak joko ditu. 26an Gasteizko San Miguel elizan arratsaldeko 8,30etan Esteban Elizondok Vivaldi, Guri-di, Gabiola, Buxtehude, Pachebel eta Bachen lanak eskainiko ditu. 29an Azpeitiako San Sebastian de Spreasu elizan Jose Ramon Rodriguez Vallidok Mendelshon, Widor, Alain, Messiaen, Franck eta Brähmsen lanak eta 30ean Bilboko Deustu unibertsitatean arratsaldeko 7,30etan Karmele Burdainek beste kontzertu bat eskainiko du.

BASERRITIK KALERA

aste
honetako
diskoa

Kaxianoren bigarrena

URTEAK pasa ditu Lizartzako Kaxianok aukerako zenbait dendatan berak grabatutako zintak salmentan jartzen, eta orain urtebeteren buruan Elkar disketxearekin bigarren diskoa kaleratu. Aurreko diskoaren haria luzatzen du «Baserritik kalera» honetan Kaxianok, eta hain zuzen ere eskaintzen duena berak egiten dakiena bait da: Teodoro Lirio baterian, Carlos García saxoan eta Jose Garate baxu elektrikoan hartuta, «Axariak» taldea alegia, hainbat festa eta etzeletan beti jo duen musika jotzea. Hona azken urteotan, kantagintza «gerreroaren» garaietan bezala rock radikalaren garaiotan —eta euskal talde ofizial estandarrak baino askoz merkeago, noski— beti ere funtzionatzen segitzen duen «jazban»aren emaitza.

Kantuen hitzak Kaxianok berak idatziak dira; txukunak dira euskara aldetik eta euskara batuaren aldera egiten duen esfortzua ere ezin aipatu gabe utzi. Abertzale mamiko letretara jo du bigarren honetan Lizartzako itsuak. «Agur, agur» kantuan «ez naiz etorriko askatasuna lortu arte» dio gudari batek. «Euskal Herriarekin amets» egiten du Iparrameriketara den guretar batek. «Nere ametsa»n zazpi euskal herriak berriro bat garela ibili du burutik. «Aberriari» abestian, «behartu gabe ni ez nijoa Euskal Herrikeri erbestera» kantatzen du, eta aurreko diskan euskal deportatuei egiten zien aipamena datorkigu burura. «Euskadi dut nere aberria» abestuko du beste batean.

Injenuitatea eta borondatea biak lotuta dakartza Kaxianok. Euskal erromeri zahar garbien eta baserri xarmagarrien laudorioa batetik, eta «Euskalduna euskaraz» kantatuko dizu bestetik, Xabier Amurizaren kopia batzuen estilo berean, Euskal Herrian Euskarazkoek firmatu beste erre-mediorekin izanen ez dituzten bertso batzuetan. Azkenik, antzinako bardo eta musikariek ahaztu ezin zutena: algara eta festarekin batera malkoak. «Enaut» abestian, akordeoi-jole itsuak begiak argiz beteak zitueneko garaia kontatzen dizkio bere bilobari. «Kursi» deituko dioten beldurrik ez du behar Kaxianok, Benitok «hildako karlisten gibel freskoak» aipatzen dituen eta gure gazte erradikalen himnoa «yo kiero ser torero, para ganar mucho dinero» izan den garaiotan.

ARTASO

arte

Gasteizko Castelaon

Gasteizko Castelaon galerian urriaren 31a bitartean Jose Antonio Fermin (Gofer) argazkilariren lanak izango dira ikusgai. Erakusketa ikusteko ordutegia goizeko 11etatik ordubetartea bitartean eta arratsaldeko 5etatik 9etara eta jaiegunetan 12etatik 2etara. Gasteizko Hernani kalean, 7. zenbakiko behean.

Gipuzkoako Argazkilari Elkartea

Gipuzkoako Argazkilari Elkartek eraturik Santa Maria del Villar Markesaren argazki zaharrak izango dira ikusgai. Erakusketa abendua-

ren 12a arte izango da zabalik arratsaldeko 7,30etatik 9,30etara bitartea.

Buztingintza tradizionala

Tradiziozko buztingintza erakusketan hau Foru Diputazioak 86ko urtean Fernando Diaz Perali erositako 1.300 piezatak bildumatik hautatzen den pieza multzo bat dugu. Gipuzkoako zenbait herritan itinerante gisara ibiliko da eta lehendabizi Mutrikuko Kultur Etxean izango da, azaroaren 15a bitartean. Ondoren, Donostia, Arrasate eta Tolosan izango omen da ikusgai. Erakusketa 200 bat pieza ikus daitezke eta horrekin batera tailer bat

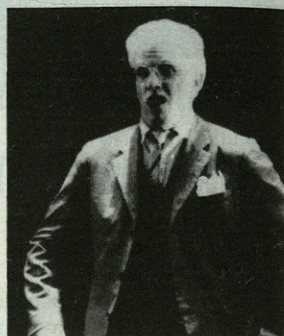
eratuko da alde zurretik hitz egin ez gero eskoletako haurrek eta zeramikak piska bat ikas dezaten.

Gure Arte

Juan Luis Goenaga, Enrique Raneiro eta Alejandro Lopez izan ziren Gure Artearen izeneko arte lehiaketan sarituak izan ziren. Lehenari pintura saileko saria egokitu zitzaion, bigarrenari irudi-gintzakoa eta hirugarrenari berriz, grabatugintza. Artistak hauen lanak bilduko dituen erakusketa bat Basakongadetakoa hiru hiriburuetan izango da. Bilboko txanda pasa denez, oraingoan Donostian izango da.

□«Edurtza» Argazki Sozialaren Lehiaketa.— Gasteizko Kirol Mendi «Edurtza» Elkartek, bere 27. urtemuga betetzera doanean, Argazki Sozialaren VIII. Lehiaketaren oinarriak kalera eman ditu. Nahi duten guztiek har dezakete parte txapelketa honetan. Antolatzaileek aurreko urteko lema hau da: «Mendia eta bere ingurua». Aurkeztuko diren lanak argitaratu gabeak izango dira, zuri beltzez, kolorez edo diapositibak. Argazkiak 18x24 zentimetrokoak izango dira erremediorik gabe. Parte hartzaile bakoitzak gehienez ere hiru obra aurkeztu ditzake. Lanak elkartearen egoitzan, Gasteizko «Benito» tabernan aurkeztuko dira azaroaren 15a baino lehen. Bestela, 241 posta kutxatilara ere bidali daitezke lanak.

□Bizenta Mogel lehiaketa Azkoitiko.— Azkoitiko Kultur Elkartek, bertako Udaletxearen babesarekin, '6go Bizenta Mogel lehiaketa' antolatu du. Arauak: -parte hartzaileak 18 urte beteak beharko dituzte. -Lanak Udaletxera bidali beharko dira izengoiti batez izenpeturik eta honekin batera, bere azalean izengoiti bera daraman itxiatxo baten egilearen xehetasunak bidaliko dira. -Lan hauek orriaren alde batetik eta tarte bikoitzeko mekanografiaturikoak izan-

go dira, gutxienez lau orri eta gehienez hamar izanez. -Lanak bidaltzeko epea urriaren 31an bukatzen da.

□Antzerki labur sariketa.— Santurtziko Udalak Antzerki laburrari buruzko bostgarren Literatur Sariketa antolatu du. Ondorengo oinarriak bete beharko dituzte aurkeztu diren lanak: inoiz argitaratu gabeko izatea, eskenaratu ahal izateko hainbat argibide eta akotazioekin aurkezteko eta ordurdi inguruko luzapena izatea. Idazlanak (orijinala eta bi kopia) makinaz idatzita aurkeztuko dira, egilearen ezaugarriarik gabe eta haren izen deiturak, helbidea, telefonoa... barne dituen kartazala lagun duela. Santurtziko Udaletxeko Kultura Saila iragarriko dira lanak. Pertsonalki argibide bulegoan edo postaz 'V. Literatur Saiakera' kartazalean ipinirik, 1987ko azaroaren 16tik 21era bitarte. Sariketa bukatu bezain laster, orijinalak egileei bueltatuko zaizkie.

lehiaketak

□Zaldiko Maldiko elkar-tearen gazteendako idazlan lehiaketa.— Iruñeko Zaldiko Maldiko Elkartek gazteendako idazlan lehiaketa bat konbokatzen du, hamalau urtetatik hogeitabat bitartekoentzat hain zuzen ere. Helburua, euskara arlo guztietan bultzatea izan da, lehiaketan prosaz edo poesiaren egindako lanak aurkeztu ahal direlarik. Idazlanek gai librea izanik ere, euskaraz idatzirik egon beharko dute. Horretaz gain, jatorrizkoak eta argitaratuak eman gabeak beharko dute izan. Zabalerrari dagokionez, gutxienez bi folio eta gehienez 15 izan beharko dituzte idazlanek, prosaz idatzirik egonez gero. Poesia izatekotan, gutxienez 50 bertsoetakoak izan beharko

dute lanek. Antolatzaileek idazmakina nahiz eskuz aurkeztutako lanak onartuko dituzte: Azaroaren 6an bukatuko da lanak aurkezteko epea. Fetxa hori baino lehen, Zaldiko Maldiko elkar-tearen Antsoleaga kalean, presentatu beharko dira.

zinema

Zinema fantastikoa Erreterian.— Erreteriko King Kong zine klub taldeak Zinema Fantastikoa izenpean ziklo bat eratu du. Hilaren 17an hasi eta 24ean bukatuko da eta hemen duzue azken eguneko egitaraua: arratsaldeko 5,30etan "Hace un millón de años" izeneko filmaren emanaldi eskainiko dute, Don Chatey zinegilearen lana, hain zuzen ere. Bigarren emanaldia arratsaldeko 7,45etan izango da eta honetarako "ReSonator" Stuart Gordon-en lana iragarri dute eta azkenik, 10,15etan emanaldi berezi bat, "Haxam, el mundo de la brujería" izeneko lana, B. Christensen zinegilearen lana. Emanaldi guztiak Victoria zinemaz izango dira.

Azpeitian

urria
23 Azpeitiko zine klub taldeak ostiral honetan Luchino Viscontiren "La caída de los Dioses" deritzan filma eskainiko du. Proiektzioa arratsaldeko 8etan Zelaitxo zineman izango da.

Bilbon, Fas

urria
26 Bilboko Fas zine klub taldeak urriaren 26rako "La noche del cazador"

Charles Laughton zinegilearen lana eskainiko du. Filma amerikar honetan Ondasuna eta Txardadearen arteko borroka dugu ardatz nagusia, suspentse filma bat delarik. Robert Mitchumen lana berak egindako lanik onenatzat jo da, zinearen historiako "gaizto"rik onena dela esan izan delarik. Proiektzioa arratsaldeko 7,30etan San Vicente kaleko 2. zenbakian.

Tolosan Medhi Charef

urria
27 Tolosako zine klubak urriaren 27rako eratu du bere hurrengo emanaldia. Medhi Charef zinegilearen "Arkimedes en te gora ama!" izeneko filma eskainiko dute. Film gogorra da, Pariseko etorkin argeliarren bizitza da bere mami. Madjid izeneko gazteak bere etxean bizi duen giroa, berarentzat guztiz arrotza eta kalean bizi duen argeliarren aurkako giroa dira bere eguneroko bizitzan jasan behar dituen karga izugarriak. Indar narratibo handiko lana dugu eta aktoreen interpretazio bikaina azpimarragarria da. Emanaldia Iparragirre zineman betiko orduan izango da.

Donostiako

Kultur

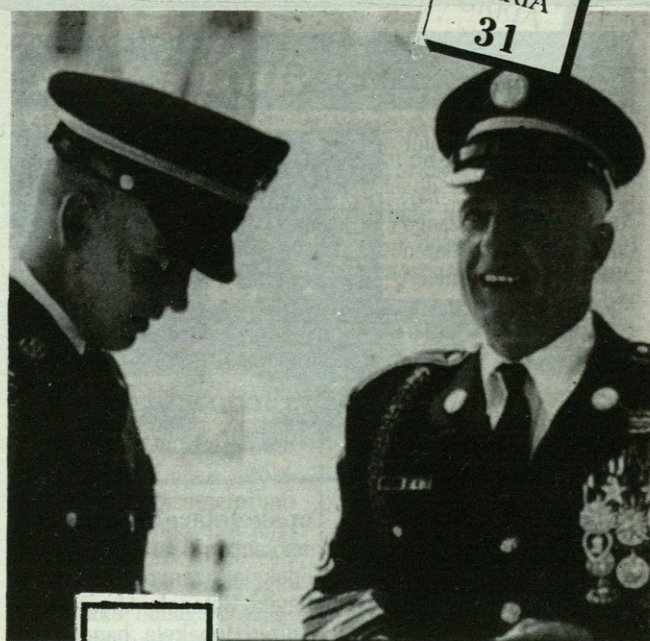
Etxeetan

Donostiako Kultur Etxeetan zine ugari ikusi ahal izango dute bertako haurrek. Hilaren 24ean goizeko 11etan haur zinema Intxaurrondon, "Gerra jokoak" izeneko filma. 27an Oken-don zinema zikloaren hasiera izango da: filma bat eskainiko da eta zikloaren

aurkezpena Pedre Mari Unzuetak egingo du. 28an Loiolako zinema zikloaren hasiera zango da, "Silverado" izeneko filma arratsaldeko 7etan eskainiz, zikloaren aurkezpena hemen ere Pedro Mari Unzuetak egingo du. 30ean arratsaldeko 6etan Loiolan haur zinema, "El regreso del Jedi" izeneko filma eskainiz. 31ean Al-tzan haur zinema goizeko 10etan, "Robin Hood" filmarekin.

Bilboko Arte Ederren Museoan

Bilboko Arte Ederren Museoan ere badago zer ikusi. Urriaren 27, eta 28an arratsaldeko 5etan L. G. Berlangaren "Vivan los novios" izeneko filma eskainiko da. Hilaren 29tik 31era bitartean berriz, zinegile bera "La escopeta nacional" izeneko ordu berean. Bilboko Arte Ederren Museoan, Kasilda Iturrizaren Parkea, z.g.

aste
honetako
filma

Burnizko gizonak

Hiriburutik kanpo apenas ikusten ez dugunez filmarik, oraingo honetan probintziako zinema batetan, edozein egunetan eta kasualitatez joandako film baten berririk eskainiko dizuet, film hauek ere funtzionatzen bait dabilza herriz herri.

1983. urtean filmatutako erreposizio bat dugu «Burnizko gizonak» edota bere izen jatorrizkoan «The Lords of discipline». Ordukoa izanik ere, 1986. urtea bitartean ez da European zabalduta izan. Ez dugu uste darakusan kontestazio mailagatik izango denik.

Frank Roddam-ek zuzendutako zinta honetan, ongi zuzendua portzierto, akademia militar batetan gertatzen diren zenbait kontu kontatzen zaizkigu. Nobatadetan egiten diren astakerien artean badago halako talde bat bere gogorkeriaz eritzi modu bat aurrera atera nahi duena. Beltz bati ez diote akademian jarraitzen utzi nahi. Legezko due-nez puteatu egingo dute ea aldegitzen duen.

Horrelako film askotan gertatzen den bezala, sistemaren aurka ari da protagonista buru belarri. Azkenean ordea, pastel guztia deskubritzen duenean, pasteo bat egin eta berdin berdin jarraituko du sistemak. Errebeldetasun indibidualaren aldetik jarrera egokiak erakusten baditu ere soluzioa sistemari interesatzen zaiona da.

Bitartean propaganda yanki merkea ere sartzen da: «Amerika grasaz beterik dago. Gizon hobeagoak behar ditugu. Burnizko gizonak. Arraza garatu bat egiten da akademia honetan». Gaur Iran erasotu dutela ezin ahaztu.

Bestela, denbora pasa etabar, ikusten uzten den filma dugu. Bigarren mailakoa, nahi baduzue, eta bere mezua anbiguitatean mugitzen dakiena.

Martin Goikoetxea

□«The Lords of discipline». Frank Roddam (zuz.). David Keith, Robert Prosky, G.D. Spralin (akt.).

antzerkia

■ Azpeitian kultur ekitaldi ugari ospatzen ari da urrian zehar. Antzerkiak ere izango du bere txokoa. Hilaren 30ean Bekereke antzerki taldeak "Sentido único" izeneko lana eskainiko du.

● **Azpeitiko V. Antzerki Topaketetarako kartel lehiaketa.**— Pasaiaiko eta Baionako antzerki jaialdiak paseak ditugu dagoeneko. Azpeitiko Topaketak izango dira aurtengo abenduaren antzerki mundua beteko dutenak. Abenduaren 1etik 12ra bitartean ospatuko diren topaketa hauetarako kartela behar da eta horregatik kartel lehiaketa bat eratu dute. Lehiaketa honetan nahi duten artista guztiek har dezaketa parte, nahi diren teknika eta materialak erabiliz. Kartelak 480x640 milimetrotako neurria izan beharko du eta honoko eslogana: V. Euskal Antzerki Topaketak, 1987.eko abenduaren 1etik 12era, Azpeitia. Lanak helbide honetara bidali behar dira: Azpeitiko Udala, Kultur Saila, Enparantza Nagusia, 20730-Azpeitia.

dantzaldiak

■ Gernikako Elai Alai dantza taldeak antolatutako urrian hasi eta maiatza bitartean dantza ikastaro bat izango da. Ikastaro hau zortzi urtetatik hamabi urte bitarteko haurrentzat izango da, matrikula dohain eta izena emateko Udal Akademiara joan behar da, ordutegia arratsaldeko 7etatik 8etara.

□ Elgoibarko Aritz taldeak ere beste ikastaro bat eratu du. Hau ere umeentzako izango da eta izena emateko epea jadanik zabalik dago, Azoka Plazako goikaldean arratsaldeko 7etatik 8etara.

bertsoak

Gazteluko bertso saioa

urria
[24] Datorren larunbatean Gaztelun bertso saio ederra egingo dute. Bertan Peñagarikano, Sebastian Lizaso, Jon Lopategi, Jon Sarasua, Lazkao Txiki eta Iñaki Murua arituko dira. Gaueko 10etan Gazteluko frontoian.

Anoetako plazan

urria
[25] Urriaren 25ean Anoetako plazan, eguerdiko 1ean Sarasua, Euskitze, Aristorena eta Narbarte izango dira bertsotan. Gai jartzailea Anjel Peñagarikano izango da.

urria
[25] Igandean Donostian ere izango da beste bertso saio bat, Victoria Eugenia antzokian hain zu-

zen ere eta Lazkao Txiki, Amuriza, Lopategi eta Telleria ihardungo direlarik, eguerdiko 12etan.

ihardunaldiak

Irakasle Elkartearen eskutik

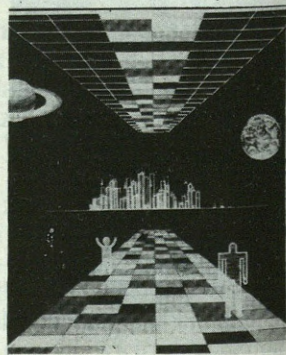
urria
[29] Haur literaturaz eratu dituzten hitzaldi sortaren sailean, urriaren 29an izango da azken emanaldia. Bertan, "Haur literatura irakaskuntzan" gaia aztertuko du Mikel Elustondok. Tokia: Euskal Txokoa, Donostian.

Getxon euskal astea.— Datorren astea "euskal aste"tzat jo dute getxotarrek, eta ondoan paratzen dizuegun programa hau betetzeko asmotan dira: 27an, Bikainen zineman, 11tan eta 3,30tan, "Atelier" haur antzerkia. 28an, berriro Bikainen, ordu beretan, txontxogilo talde batek "Errekamari" obra antzestuko du. Egun horretan, baina Gran zineman hau, eta 8tan, "Bandera negra" filma. 29an, Bikainen, betiko orduetan, "Markelñe" haur antzerkia, eta Gran zineman, 8tan, "Lauaxeta" pelikula. 30ean, "Markelñe" berriro, ordu-leku beretan. 8tan berriz, egun horretan, Instituto Getxo-Iln, "Gernika 16,30" Maskaradarena. 31ean azkenik, Ajedrez plazan, kale teatroa, 12etan, 4etan eta 6,30etan Gran zineman Txirri, Mirri eta Txiribiton, eta 9tan gazte batzuk ere badirela eta tarteka, Jotakiek joko du zer bait, Txiki eta Otaegiren plazan.

II. Euskal Mundu Biltzarra

Aste honetan Gasteiz eta Bilbo du II. Euskal Mundu Biltzarra topalekua. Gasteizen, urriaren 26tik 30era bitartean "Populazioa: gaur egungo egoera eta gerorako perspektibak" aztertuko da. Bilbon berriz, hilaren 26tik 30era, "Geologia" izango da aztergai nagusia.

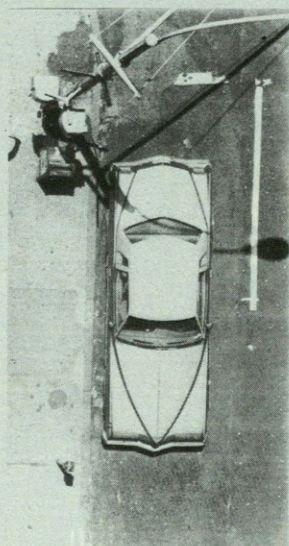
Altzon urriko kultur ekitaldiak amaitzear

urria
25 Udaletxeko ganbarako kultur aretoan aurrera doazen ekitaldi kulturalak urriaren 25ean dira amaitzekoak Altzon. Igande honetan, eguerdiko 2etan herri bazkaria izango da Bixente herriko aguazilaren omenez. Bertan, bertsolariak, trikitilariak... e.a. ez omen dira faltako.

ikastaroak

●Emakumeentzat automobilaren mekanika ikastaroa.

— Gipuzkoako Foru Diputazioak, Seat-Leal-ekin lankidetzan eta honen babesean ikastaro bat antolatu du datorren azaroaren 4ra bitartean. Ikastaro hau emakumeentzat soilik izango da eta automobilaren mekanika ikasteko antolatzen da. Argibideak eta izenematea Foru Diputazioan bertan, Kultura-Gazteria Sailean eman go da. Interesatuak bertara jo behar dute goizeko 9etatik 13,30etara edo 290011 telefonora deitu beharko dute.

●3. Ikasgelaren ikastaroak.— Gipuzkoako Kutzak 3. Ikasgelaren ikastaro berri bat, 60 urtetik gorako pertsona nagusientzat bereziki sortutako zerbitzu bat berau, gizaki talde honi ihardun-aukera zabalak eskaintzeko asmoz deialdi bat zabaldu du. Ikastaroak honokoak izango dira: Euskal Kultura, Osasuna (geriatria eta gerontologia), Soziologia, Zuzperketa: lehen laguntzak, Eskularen Teknikak Ikasbideratzeko Lategia eta Lasakuntza eta iharduera fisikoari buruzko hastapen ikastaroa. Izenemateak Gipuzkoako kutxara joaz egin daitezke.

●Eroskik kontsumatzaileei zuzenduriko ikastaroak.— Ooreretako Eroskik kontsumoarekin eta kontsumatzaileekin erlazioaturik dauden Helduen Heziketarako Ikastaroak eratu ditu. Lau ikastaro berezi du. Lehenengoan izango diren gaiak "Osasuna" eta "Bizitzaren kalitatea" lirakeke. Bigarrenean "Bizitzaren kalitatea" gaiarekin jarraituko da eta "Ekonomia" ere aztergai izango da. Hirugarrenean berri, "Zerbitzu Kolektiboak" eta "Denbora libre". Eta laugarrenean azkenik, "Kontsumatzailearen papera" izango da aztertuko den gai nagusia.

●Irakasle Elkarteak.— Donostiako Irakasle Elkarteak oraingoan ere beste ikastaro bat eratu du. Gaia: "Hizkuntza-ren didaktika". Irakaslea: Jose M. Velázquez. Hasiera eguna: urriak 31a. Lekua: Donostiako Ikasbide Ikastola. Interesatuak, zuzenbide honetara jo beharko dute: Amezketarren plaza, 12-8.a F, 455100 telefonoa, Donostia.

kirolak

Leioan idi probak

Leioako Ondizen, eta Leioako Kirol Zaleak antolatzailerik, pisu neurtuan idi probak izango dira hila-bete honen azken astean hasita. Bizkaiko sari nagusienetarako baliagarri izango dira proba hauek. Sariei dagokienez irabazleak 110.000 eta zorioneko mantak jasoko ditu. Probak urriaren 24, 25, 26, 31 eta azaroaren 1 eta 2an izango dira.

Euskadiko aizkolarien finala.— Euskadiko aizkolarien finala Donostian izango da azaroaren 15ean. Sei aizkolari daude klasifikatuak, baina urtero egin ohi duen bezala Arria II.ak finalerdietan zazpigarren gelditu zenari lagako dio lekua. Finalerako dauden beste bostak hauek dira: Mindegia, Mendizabal, Arrospide, Olasagasti eta Larretxea. Aurten Donostiako Konstituzio Plazan jokatu da.

Faduran Herriz-Herriren finala

azaroa

8 Datorren hilaren 8an —denboraz abisa dezagun, eskatu digute antolatzailerik, eta honatx— jokatuko da Faduran Herriz-Herriren finala. Lau ekipo dira finalera pasako diren taldeak. Oraindik ez dago seguru zein izango diren eta horregatik ez ditugu hemen izenak jarriko. Txinga eruten, zokor biltzen, haizkoran eta harrijasotzen aritu beharko dute finalera pasatzen diren taldeek. Faduran, lau talde hauetaz gain Iñaki Perurenak errekor berri bat gainditu nahi izango du: 303 kilotako harriarekin ahaleginak egingo ditu.

XIII. AZKUL SARIKETA

ELEBERRIA,
OLERKIA
ETA
IKERLANA

DIRU SARIA: 1.800.000 PTA.

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE BILBAO
BILBO AURREZKI KUTXA

sariak: ELEBERRIA 900.000 pzta.
OLERKIA 450.000 pzta.
IKERLANA 450.000 pzta.

Helbidea:
BILBOKO KUTXA
505 p.k.
48080—BILBO

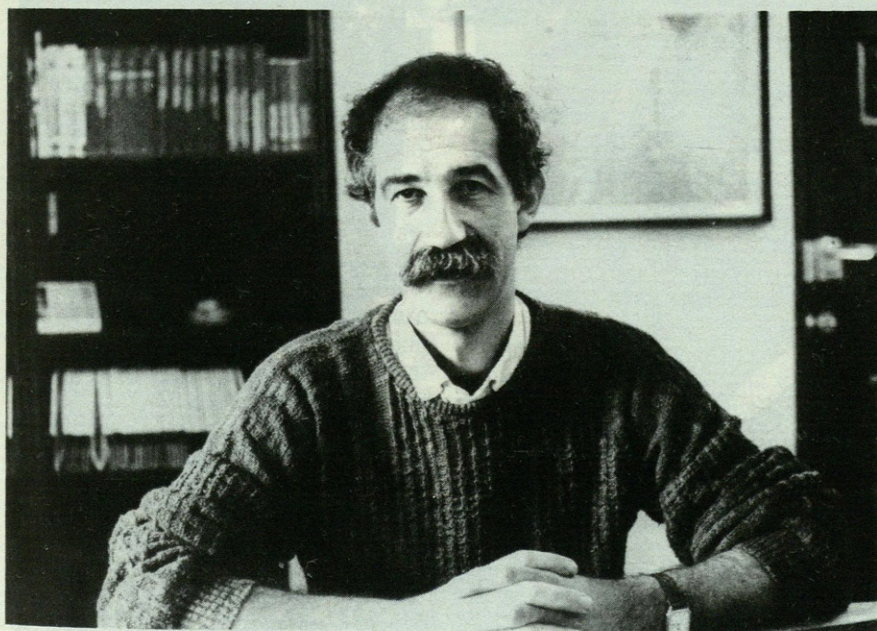
informazioa:
94—416.70.00

LANAK BIDALTZEKO EPEA URRIAREN 31N AMAITZEN DA

Xabier Zubizarreta, Arrasateko alkatea

«Txominen eta gure belaunaldiak urrats handi bat eman zuen»

Mundu osoan bere kooperatibismoak famatu egin duen Arrasateko Herri Batasunako alkatea dauka. Horkoa zen Txomin Iturbe, eta horko alkate izatetik iritsi da Gasteizko Gobernuako gaurko lehendakaria. Parte zaharreko kaleak dotoretzen ari diren makinaren artetik pasata, udaletxean zain daukagu Xabier Zubizarreta.

Udalek herritarrei zerbitzuak eskaintzen aurrerapauso bat egin behar duela uste du Xabier Zubizarretak.

ARGIA.— Herri Batasunako alkate bat orain dela urte batzuk Jose Antonio Ardanza alkate zen lekuan. Zer moduz aurkitu duzu alkategoa?

Xabier Zubizarreta.— Aurretik lau urtez zinegotzi izana abantaila handi bat da, ezagutza maila bat suposatzen du, eta sorpresa handirik ez dut hartu, oraingoz behintzat.

Nolabait esateko, guk betidanik kritikatzen izan ditugun gauzak dira orain udal honetan aldatzera goazenak. Arrasateko udala orain artean arazo puntualak gehiegi lotuta, urbanistikoei eta. Talde maioritarioen ardurak ere gehienbat hortik joan dira, eta aldiz beste arlo interesgarri batzuk abandonaturik egon dira: alde batetik euskal kulturaren

mundua, eta bestetik udalak herriaren martxan, ekonomikoan-eta, eduki behar duen eragina.

Behar bada une honetan udal batek dauzkan medio ekonomikoekin ezingo da gehiegi egin, baina dudarik ez dago udaletxe batek daukan pizu moralak erabilgarria dela arlo guztietan, eta honetan ere bai. Era berean zerbitzuen mailan. Udalak kontzientzia eduki behar du zerbitzuak eman behar dituela, zerbitzu konkretuak, eta horretara gehiago dedikatu behar dugu.

A.— Bailara edo eskualde zentzu oso sendoa aurkitzen da Debaldean. Hor daukaguz udalen artean osatutako Amankomunitatea ere.

X.Z.— Sentipen berezi bat badugu, bai, bailara honetan: hain zuzen, Donostiatik urruti gaudela eta ahaztu ere egiten gaituztela askotan. Distantziaren eragina nabaritzen da, dudarik gabe. Bailara honek badu dinamika berezi bat, eta bere buruaren kontzientzia bereizitoxa ere bai, igoal probintziari begira hainbeste ez dagoena.

Historiari begiratu besterik ez dago, gainera. Leintzeko juntak-eta funtzionatzen zuten garai batean, beren autonomia zuten. Gero Leintz bailara batzuetan Bizkaiari begira egon da, beste batzuetan Arabara ere bai, gero Gipuzkoako juntetan integratu zen, aurretik garaitxoren batean Nafarroako parte ere izan zela uste dut... Probintzia guztien artean gaude, denetatik hurbil, zeren azken finean hiru probintziarekin geografikoki elkar ikutzen gaude, Bizkaiarekin, Arabarekin eta Gipuzkoarekin, eta Nafarroara ere sei ordutako bide daukagu oinez, Altsasura.

A.— Amankomunitatea hartuta; arazo bereziren batekin egin al duzue topo?

X.Z.— Lehenik esan behar da Deba

Garaiko Udal Elkarteak antolatatu bai baina dimentsio gehiegi ez zaiola eman. Hor lotu dira bizpahiru zerbitzu, udal bakoitzak bere kasa eginez zailago eta garestiago egingo lituzkeenak: abere hiltzeak, zaborren bilketa... Dinamika handiagoa eman nahi diogu.

Industrialdeen prolematika izan daiteke Amankomunitate mailan tratatu litekeen bat. Uraren prozesu guztia aztertu eta tratamentua antolatzea ere bai. Errepideez ere, nahiz eta Diputazioaren konpetentzia den, eskualde mailan ikusi beharko genituzke gauzak. Kulturari eta osasun zerbitzuei dagokien ere eskuhartu beharko luke, baina oraindik planik ez dugu egin horretaz.

A.— Hogeitahiru alkate zarete HBkoak Gipuzkoan. Nola lotzen duzue udaletako gidaritza eta aldi berean gainerako instituzioetan parte hartzea?

X.Z.— Ez dut uste inolako kontradiziorik dagoenik Herri Batasunako militante eta alkate izatearen artean. Froga bezala hor dituzu Hernanin eta bestetan alkate izan direnak, nere ustez eredu izan direnak. Dударik gabe, une honetan kolpetik hainbeste alkate hartzeak guretzako erantzunkizun handi bat suposatzen duela. Dena dela, HBko militantzia erantzuna emateko prest dago eta horretarako lanean ari da. Hala ere ilusio berri bat sortu da militantzia barruan eta zinegotzien artean ere bai, udaletan betidanik defenditu dugun lan egite eta parte hartzea instituzioetan ere aurrera joan dadin eta fruituak eman ditzan.

A.— Ertzainekin Arrasaten gertatu diren istiluak ikusita, hemendik aurrera zuri egokituko zaizu erdian egon beharra. Gobernu bat dago HBk egokitzen jotzen ez duena, horrek Ertzantza zabaltzen du, ertzainek gazteekin istilu latzak izan ditzuten zuen herrian...

X.Z.— Kontrazioak sortzen dira nobabait instituzioen eta guk sortzen dugun dinamika artean. Eta kontraesanak sortzen diren neurrian horrek frogatzen du ondoen beti esan duguna: Gernikako Estatutotik sortu diren instituzioek ezin diotela erantzun Euskal Herriak gaur egun esijitzen dituen minime, ez duela garantizatzen Euskal Herriaren superbibentzia bera ere. Gero, aldi aldiko sortzen diren arazoaren aurrean guk geure posizioak mantendu behar ditugu.

Ertzainekiko istiluei dagokienez, egia zera da, gaur egun ez dagoela lehen zegoen tentsio hura, Ertzaintza eta herriko gazteriararen edo alderdi politikoen artean. HBk ez du onartzen gaur egun inplantatu nahi den euskal poliziaren eredu. Euskal polizia bat onartuko dugula dudarik ez dago, Euskal Gobernu baten mende egongo litzatekeena, ez

gaurkoa bezala Espainiako Armadaren esku dagoen Ertzaintza. Gainerako instituzioen aurrean bezalaxe, zeren azken finean Ertzaintza instituzioen apendizet bat besterik ez da, kontradizioak azalera ateratzen jarraituko dugu.

Une hauetan gure arteko harreman pertsonalak nahiko onak dira; agian egunen batean gauzak okertu eta enfrentatu beharko dugu, baina ikusiko da. Lehen egon zen hainbat tentsio nik uste nahiko artifizialki sortuak izan zirenen, agian udaletik bertatik ere bai baten bat.

A.— Txomin Iturberen belaunaldi eta kinta berekoa zara, eta magnetofonia piztu aurretik esaten zenigun Txominek marka utzi duela herrian. Behar bada bere heriotzak...

X.Z.— Ez dakit zenbateraino herri hau hunkitu duena bere heriotza izan

den, baina zalantzarik gabe Txominen heriotzak marka utzi badu berak eduki duen bizitzagatik izan da. Txomin oso ezaguna zen herrian eta pentsamendu politikoen gainetik ere errespeto handia zitzaion: jendearengana hurbiltzeko, jendearengana iristeko eta jendearekin hitzegiteko izugarritzko gaitasuna izan du beti.

Bestalde, esan behar da oso jokabide garbia eraman duen pertsona izan dela Txomin, eta bizitza guztian zehar oso kontsekuentea izan dela. Heriotza arte.

A.— Berezitasun bat badu zuen belaunaldiak. Agian bailarako edo herriko gauza irudituko zaizu.

X.Z.— Uste dut Euskal Herri osoan ere gure belaunaldiari tokatu zaiola halako mobida bat sortzea. Gaur egun beste batzuk ari dira sortzen, edo sortu nahian. Gure belaunaldiak pausu handi

«Txominen heriotzak halako eragina izan bazuen, bere bizitzan eman zuenagatik izan zen», dio Zubizarretak.

bat eman zuen, gaur egun gure Herrian garatzen ari den Nazio Askapen Mugimendua sortzen. Garai hartan hasi ginen kontestazioarekin: kontestazioa ordura arte gazteen artean gertatzen ez zen fenomeno bat zen. Orduan hasi zen gazteria irakaskuntzako metodoen aurka, apaizen papera eztabaidatzen, meztara ez joaten. Politika mailan hasi zen Euskal Herri bat bazela azaltzen, ikurrina zela gure bandera, euskara zela gure hizkuntza... Behar bada modu erdi-espontaneo batean baina gure belaunaldiari egokitu zitzaigun guzti hori, eta Txomin bezalakoei esker erantzun positibo bat eman zitzaion.

A.— Arrasatek ere, Hego Euskadiko hainbat herri bezala, industrializazioaren boom hura eta etorrikin iriste maiboa ezagutu zituen urte haietan.

X.Z.— Arrasate ez da izan herri bat bere mailako besteei baino etorkin multzo handiagoak hartu dituen. Egia da Arrasatek 1950etik 65era bere biztanlegoa bi halakotu eta gehiago egin zuela. Dena dela, Arrasatek lehendik ere industria bazuen eta hori ez da ahaztu behar. Urte horiek dira kooperatibismoaren sorrerarenak ere.

Azpimarratu behar da gauza bat: urte haietan Arrasaten politikan sartu ziren jendeak gehienbat baserritarrak zirela, fabrika lan egiten zutenak, nahi baduk, baina baserritarrak. Hau ere ez duk Arrasateko fenomenoak eskusiboki Gerta daiteke, behar bada, euskaltasunaren eta industrializazioak ekarritako aldaketen arteko kontraesanak bizitu egin zirela horiengan, baina hori soziologia egitea da eta ni ez naiz horretan aditua.

Gero alderantziz gertatu da, militanteak kasko urbanoan erabat sartuta-koak izan dira. Dударik gabe, industrializazioak karakterizatu egin du gure mugimendua. Ez da kasualitatea Euskal Herrian nazio askatasunerako mugimendua eta askatasun sozialaren aldekoa, klase borroka eta nazio borroka, lotzea. Behar bada hau da seriozki maila horretan egin den lehen esperientzia.

A.— Urte batzuk pasa dira harrez geroztik, eta gaur egun nola daukatzue inmigranteen arazoa?

X.Z.— Arrasaten ere, zalantzarik gabe, inmigratioak bere eragina badauka, eta hori herriko bizitzako arlo askotan nabaritzen da. Inmigranteek halako nukleo kultural bat osatu dute, baina naturaliki; esan nahi dut, aktiboki ez dutela halako jarrera bat erakutsi, baina bada- go halako talde bat, berezkoa, antolatu gabea. Nik uste, interesik ere ez daukate antolatzeke: ez dira horretarako etorri, beren arazo ekonomikoa konpon- tzeraz etorri dira.

Nahiz eta kulturaliki talde euskaldu- narekin kontrajarririk egon —azken fi-

Arrasateko alkatearentzako «ez da kasualitatea Euskadin nazio askapen borroka eta klase borroka uztarturik joatea».

nenean diferentziarik sakonena horretan daude— beste arloetan ez daukate irabazirik euskaldunen kontra jarrita. Bestalde, nazio askapen mugimendua eta klase borroka elkartzek etorkinei eskaini die jatorrizko euskaldunei bezalaxe askatasun sozialaren irtenbidea. Horretan kolaboratzeko etorkinek ez dute jartzen eragozpen berezirik. Kulturari dagokionean konplikatuagoa da, zeren eta horrek pertsonalki ere sakonagotik lotzen gaitu eta identifikazio prolemak latzagoak dira.

Hala ere, bigarren eta hirugarren belaunaldiko etorkinekin errezago dago: euskara entzutea eta hitzegitea ere normalagoa zaie, eta askotan normalena ere bai. Ikusi baino ez dago zenbat euskaldunberri dagoen.

A.— Azken galdera. «Herri Batasun Eguna» antolatu duzue uda honetan, Deba bailaran, eta orain arte

holako egun bat PNVk bakarrik antolatzen zuen, «Alderdi Eguna».

X.Z.— Ez dakit gure bailarak dinamika bereziren bat ote daukan, baina bai esan dezaket «Arrano» elkarte bat sortu zuten lehenengoetarikoak izan ginela, eta ideia horrek ikusi besterik ez dago zer nolako headadura hartu duen Euskadi osoan. «Herri Batasun Eguna» zertan geldituko den ikusi beharko da, ea bailaraz bailara antolatuko den ala nazio mailako deialdi batean bukatuko den. Dena den, eta balorazio moduan, esan behar da erabat interesgarri suertatu zaigula lehendabizikoa: oso nekez elkar ikusten duen jendeak elkar aurkitzea, HBko errealitateari forma bat ematen diolako, denok bat egiten lagunduz, eta interesgarria delako noizean behin bil- du elkarrekin bazkari bat eta festa egi- tea.

Iñaki ZUBIONDO

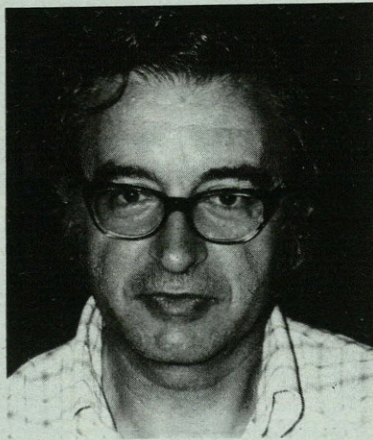
«Bandas armadas»

JOAN den asteen beren erpina jo dute, zinez, indar zapaltzaileek. Irratia edo telebista piztu, kaseta erosi, eta inoiz baino errepikakorrago topatu dugu bestetango leloa: «*las bandas armadas*»... «*el santuario terrorista*»...

Hori bakarrik ez: sekulako harrapaketak Iparraldean, errefuxiatuen artean («*entre los refugiados españoles del Sur de Francia*», jakina); eta, kasu eman berdintzari: «*hortaz*», sekulako egurra ETari. Kolpe latza errefuxiatuei; «*hortaz*», kolpe latza ETari. ETA kanpoan baitago, Francoren garaietan bezala; eta kanpotik baitatzo barruan saltsa nahastera.

Jaun-da-jabe ibili dira batera eta batera jendarmeak, guardizibilak, sekretak, garde-mobilak, eta gainerako indar okupatzaileak; eskuz esku ikusi ditugu lanean, Eskiulatik eta Lanestosaraino, Bidaxunetik eta Ablitaseraino, «*ordenua*» jartzen, eta «*banda puta*» hori hemendik edo handik betirako erauzteko eta funditzeko delibero irmoan.

Gu, abertzaleok, geure herria bere zabalera guztian horren basaki zafratuta ikusirik, ez gara batere poztu. Baina, noski: gu ez gara «*demokratak*». «*Demokraten*» artean ahobatez txalotu da balentria harrigarri hau. Eta antxixkiketan eta bateratsu jakinerazi dute beren poza nagusiek eta «*harki*»ek; alegia, Barriouevok eta Pandraudek batetik; eta Bandresen eta Ardanzak bestetik. Eta komisarietan, ezkertokietan eta batzokietan batera, «*banda fazista*» horiek oraingoan izorratuta omen daudela-ta, «*vino español*» atera da ausarki eta dentzatzat.

TXILLARDEGI

JADANIK arrotzen okupazioa eguneroko erreparatuko ez bagenu bezala, Eustakio Mendizabalen hitz mingotsak dastarazi dizkigute: «*Geure etxean arrotz*». Ez dute diximulatzen. Zertarako? «*C'est nous qui commandons ici*», entzun da Iparraldean; eta, oihartzun gisa, itzulpen zehatza Hegoaldean: «*Aquí mandamos nosotros*». Institutuzio autonomikoak, jakina, isilik egon dira. Gure kontra botatzen dituzten madarikazioei esker dakigu nolako ahotsa duten... Bestela jai genuke!

Zanpaketa gora joan da, hitz batez. Eta oraindik zigorketaz menderatu nahi den ezker abertzaleak hartu du jipoia. Bufoiek, artean, «*quisling*»ek, sekulako txaloak biltzen dituzte Madrilen. Zergatik ote? Nor aldatu da: Madrilekoak, ala txaketa aldatu dutenak?

Zanpaketa munstro honek, ordea, beste zanpaketa guztiak ahanztz erazten ditu. Eta ez dugu hamua irentsi behar.

Ikastola, Ipar eta Hegoaldean, inoiz baino kinka larriagotan dago. Aginte «*autonoma*» PSOEren eskuetan erori da, bai Nafarroan eta bai Vascongadasen. Euskal Herriak onartu ez duen legetasunean mogitzen dira «*gure*» instituzioak; gobernuaren kontra manifesta-

tzeko eskubidea bera agertzen da ukaturik; eta zerga ekonomikoaren «*cupo*» famatua, Madrilek markatzen du bere gisara, ahalkerik batere gabe, eta «*burukide*» zuhurrak berak lotsatzeko moduan...

Baina gure arteko **ustelek** txalo jotzen dute; edo-ta, onenean, eskuak garbitzen.

HAU ikusita, inoiz baino «*okerrago*» gaudela entzuten da hortik. Baina nik ez dut inolaz ere hori uste.

Francoren garaian itxura itsusia zeukan Madrileko gobernuak (badakizue: Hitler eta Mussoliniren adiskide ohia); eta kanpoko jendeak, Espainian eta Fraitzian bereziki, **Francoren alde agertu nahi ez zuelako**, euskaldunen alde ote zegoen somatu uste zuten informazio txarra zutenek.

Orduan, ordea, bai Espainian eta bai Frantzian, **ia denak** zeuden gure kontra. **Gaur bezalaxe**. Edo Armeniari buruz bezain uzkur. «*Jendea*», orduan eta orain, futitu egiten da herri txikiek eta justiziaz. Europako «*jendeaz*» ari gara; alegia, bere irizpidea telebistaren arauera, eta agintean dauden indar politiko eta ekonomikoen arauera, erazten duenaz. Horrek ez zuen orduan gure nazio-arazoa ulertzen; eta orain ere ez. European, edo Fraitzian eta Espainian, gauzak «*okerrago*» direla pentsatzea ez da egia.

GAUR, ordea, abertzaletasunak inoiz baino indar handiagoa du; eta Madrilek (eta Parisek ere horrela jotzekotan) prolema latza du Euskal Herrian. Hauxe da zanpaketa karkoa. Gora goazela, alegia. Horregatik mamitu da «*frente franco-español*» hori, Euskal Herria zapaltzeko. Zergatik ez da erazten karlisten kontrako frenterik?

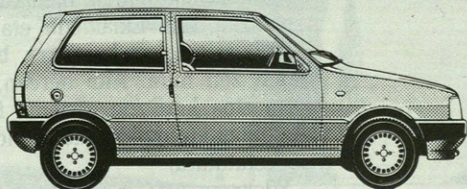
Gu ez gara espainolak eta frantsesak; eta ez dugu izan nahi. Independentzia nahi dugu, burujabetasuna. Guri buruz, autodeterminatzeko eskubide sakratua errespetatzea eskatzen dugu. Nor da demokrata hemen? Autodeterminazio-eskubidea aplikatu nahi duena, ala autodeterminazio hori ukatzen diguna?

«*Bandak*» eta «*deportazioak*» ez. Hemen **autodeterminazioa** behar da; eta honetara eramango duen **negoziazioa** ahalik eta azkarrenik hastea.

FIAT-eko AUKERA

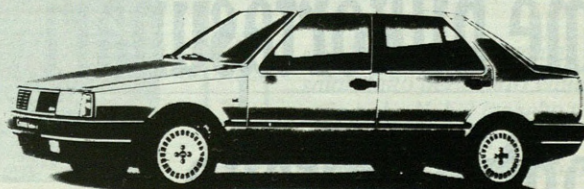
UNO

FIAT UNO 45 STING.....	997.230 pta.
FIAT UNO 45 FIRE 3 ate.....	987.255 pta.
FIAT UNO 45 FIRE 5 ate.....	1.116.930 pta.
FIAT UNO 60 S 3 ate.....	1.154.170 pta.
FIAT UNO 70 S.L. 5 ate.....	1.300.470 pta.
FIAT UNO 70 SX 3 ate.....	1.317.760 pta.
FIAT UNO TURBO I.E.....	1.590.410 pta.
FIAT UNO 60 D.S. 5 ate.....	1.369.630 pta.

CROMA

FIAT CROMA CHT.....	2.356.490 pta.
FIAT CROMA 2.0 I.E.....	2.782.090 pta.
FIAT CROMA 2.0 I.E. TURBO.....	3.315.420 pta.
FIAT CROMA TURBO DIESEL.....	3.050.750 pta.

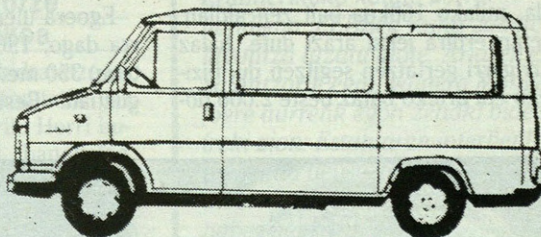
REGATA

FIAT REGATA MARE.....	1.200.000 pta.
FIAT REGATA 70 S.....	1.404.210 pta.
FIAT REGATA 100 I.E.....	1.792.570 pta.
FIAT REGATA DIESEL SUPER.....	1.751.340 pta.
FIAT REGATA WEEKEND 100 I.E.....	1.872.370 pta.
FIAT REGATA WEEKEND D.S.....	1.980.210 pta.
FIAT REGATA DIESEL SUPER TURBO.....	2.026.650 pta.

DUCATO

DUCATO F-13.....	2.281.200 pzta.
DUCATO F-13 Sapai altukoa.....	2.379.660 pzta.
DUCATO Bolumen handikoa.....	2.433.520 pzta.
DUCATO COMBI-6.....	2.330.000 pzta.
DUCATO Txaxis Laburrekoa.....	2.156.880 pzta.
DUCATO F-18 Turbo.....	2.240.880 pzta.
DUCATO F-18 Turbo-GV.....	2.526.480 pzta.

AUTO ADARRA

BANATZAILE OFIZIALA

Gran via, 7-Telefonoa 288983//Jose Elozegi hiribidea, 107

JOMIAL. Azpeitia—Telefonoa: 81-24-91/ALDABE. Irún—Telefonoa: 61-38-44/IZARRA. Ibarra,Tolosa—Telefonoa: 67-00-70/SAN CRISTOBAL. Beasain—Telefonoa: 88-39-08/NIETO ANAIK. Beraun-Renteria—Telefonoa: 52-52-90

MATRIKULATU ONDOKO PREZIOAK

FIAT

PUNTAKE TEKNOLOGIA

Aljeriar familietan umeak elkarren segidan sor ez daitezen behar da

Kanpainiak Aljerian ume hilkortasunari kontra egiteko

Lau urtetik beherako 90.000 ume hiltzen da Aljerian urtero. Beste zenbait indizetan (mediku kopurua, ekonomi hazketa, energia ekoizketa eta kontsumoa, esate batera) Magrebeko mediatik gora jotzen duelarik Aljeriak, ume hilkortasun honetan nabarmenki behera gelditzen da oraindik. Milako 80ko indizea oso altua bait da, izan ere.

Noski independentzia baino lehenagoko garaietatik hilkortasun tasa hori asko jeitsi da, milako 160koa bait zen aldian. 25 urtetan erdira jeitsi arazi dute, halaz ere harrigarri gertatzen segitzen du, bizilagunek eta urteko batz bestea 2.000 do-

larretako irabaziak banatzen diren herri batean.

Egoera ulertzekotan erroetara jo beharra dago. 1962an (independentziaren urtean) 350 mediku baizik ez zegoen Aljeria guztian. Beste 550 mediku aljeriarrek

Frantzia lan egiten zuen. Mediku frantsesak aldiz, hilabete gutxitan itzuli ziren, gehien-gehienak, metropolira. Sistema desorekatutik zegoen zeharo: hospital handiak pertsonal gutxiarekin, ia batere ekipamentu arinik ez, eta zegoena gainetik iparraldeko hirietan pilatuta, mendialdeak eta hegoalde guztia huts-hutsik utzita.

Medikuak preparatzen prebentzio kanpainetara

Aljereko lehengo gobernuaren zereginan nondik edo handik medikuak bertaraztea izan zen. Ekialdetik eta medikuak joan zirelarik, Babel-dorre bat gertatu omen zen hura. Aldi berean, koadroen formazioa hasi zen, sistema frantsesetik deslotuaz eta milaka ikasle bidaliaz hainbat estatutara.

80garren urte inguru hartan iritsi zen balantzearen ordua. Estatua medikuz ongi, sobera horniturik zegoen, halaz ere ume hilkortasun tasa Saheleko estatueta-ko tasetatik gertu antxean zebilen. Oinarriko problema: hospitaletan 60.000 ohe zegoen, baina populazioaren gehiengoarentzat edateko moduko uraren topatzea neke zen beti ere.

FNLren erabakiak hartan: unibertsitatean medizina ikasleen kopurua mugatu, eta atentzioa prebentzio kanpainietan zentratu. 1984ean gara. Estrategia hau, subdesarrolotik irten berri den horrelako estatu batean batipat, praktikan jartzen oso zaila izaten da, inponitu den medizina eredu baten kontra bait doa.

Zera berri honetan, «ume hilkortasunaren aurkako borrokarako programa nazionala» deritzonak puntuok kontenpla-

Kultur arrazoiak direla medio, sobera ume sortzen da Aljerian oraindik ere

Compaorek kolpea jo Burkinan

Tomas Sankararen hilketak kolpe gogor bat izan da hainbat afrikar lagunentzat. Esperantza handiak jarri bait zituen askok gizon horrengan. Berarekin batera ihar-
dundako Blaise Compaore kapitainak eman dio puñalazoa. Goiz da oraino Burkina Fason hemen-
dik aitzina zein bide zabalduko,

zeintzuk itxiko diren jakiteko, Compaorez «militaristagoa» eta aldi berean «mendebaldeazaleagoa» dela esaten da baina. Nolanahi ere, gauzak oso onerat ez dira etorri behar: Karibeko Granadaz oroitzen gara orain, esan nahi baita, «erreka nahasian, arrantza-lea nagusi».

Pierre Ouedraogo Iraultzaren Defentsarako Batzordeen burua dago hildakoen artean.

tzen ditu: txertaketak noski, eta gainetik diarrea-gaixotasunen aurkako ahalegin berreziak, jaiotzen bata bestetik berex-tea, jakien eta ur-horniketaren hobekun-tza, loditasunen kontrola, etab.

Alderdi batzuk azpimarratzea merezi du. Aurrena, txertatze kanpainiak. 86an eta 87an, bietan apirilez, populazioaren txertatzeari ekin zaio masiboki («ihardu-naldi nazionalak» antolatzen dira horretar-ako). Populazioaren %30era baino gu-
txiagora heltzen ziren txertoak, orain al-
diz %70era iristen dira kasik.

Munduko haur jaiotze tasarik altuenetakoa

Bigarrenik, diarrea eta deshidratatze larriak ditugu; izan ere hiru umetatik bat horien ondorioz hiltzen delarik. Horri bu-
ruz berridratatzeko gatzten banaketan saiatzen dira aginteak. Hori ordea, edate-
ko uren garbiketaz oso lotuta dago, eta horretan huts egiten da agiriki.

Halaz guztiz ere, arazorik larriena du-
darik gabe, umeen bata bestearen ondo-
rengo jaiotzena da. Esan nahi baita, kul-
tur arrazoi sakonengatik, ume gehiegi
jaiotzen da Aljerian. Urteko %3,4an
emendatzen da populazioa, ondorioz
egun 23 milioi lagun direlarik, erritmo ho-
rretan hogeitabi urtetan doblea izanen di-
ra.

Jende ugalketa hori dela medio, edo-
zein plangintza hutsal gertatzen da fi-
nean, eta horrek gauza hauetarako beza-
la ekonomiaren planifikatzeko ere balio
dizu. Baina, ume hilkortasun tasaz ari ga-
renez, esan dezagun ze, problemak pro-
blema (eta ez dira gutxi gaur egungo Alje-
riarenak, sozial zein ekonomikoak), puntu
batetaz adostasunera iritsi dira denak:
1990. urterako milako 50era baxarazi be-
har dute tasa txar hori.

A. BISKARRO

Oscar Ariasen bakezaletasuna

Ustez bakearen alde gehien saiatutako pertsonari ematen zaio bake-Nobel izeneko saria. Aurtengoan Oscar Arias

costaricatar presidentearen eskuetara joan da. Estatu Batuen politikarekin estuki lotutako pertsona da Arias, ikusi bestela bere deklarapenok: «Iparramerikar eragin zuzeneko eskualdean bizi gara eta, nahiz edozer egiteko aski margena izan, beti EEBBekiko alineazio horri begiratu behar diogu».

Oscar Arias, kafe esportatzaile handia, urteen pasatzeaz geroz eta gehiago lotu da Washingtonekin. Azken batez, ekonomi arazoek horretarakotu dute. Costa Ricak bait du, Nicaraguarekin batera, Ertamerikako kanpo zorzarik handiena. EEBBek «esku zabaleko» laguntza luzatu diote. Ariasek ez du zalantzarik egin, gainera Mongek (bere aurretik egon zenak) bidea ireki zion: Estatuaren interbentzio aparatua deuseztu eta kanpo inbertsioari bidea zabaldu, babes-neurririk gabe.

Estatu Batuen estrategia globalean integraturik da gaur egungo Costa Rica, aldi batez «Ertamerikako Suiza» izan zena. Estrategia global horretan, Managuako gobernuaren suntsitzeak dauka nagusitasuna. Eta Arias, gehienbat, horretan kolaboratzen ari da.

Hizketakoiagoak izan beharko lukete sandinistek, errepikatzen du. Ongi da baina, estatubatuarrak, zeinek hizketazaletuko ditu? Gorbatadun bakezaleen pozerako agian, Nobela bereganatu du Oscar Ariasek. Halako eragina izaten du sari fantasmagoriko horrek, ze kolumna honetan berari buruz idaztera beharturik gertatu bait gara finean.

Pablo Sastre

«Comisiones Obreras»: zatiketak jan dezake PCEren sindikatu zena

«Comisiones Obreras» sindikatua hausketa zoriraino iritsi da asteburu honetan, urtetan zehar Euskadiko sindikatu maioritarioen arteko bat izan ondoren. Carrilloren aldekoak batetik, Izquierda Unida eta Euskadiko Ezkerra ingurukoak bestetik, eta betidanik CCOOn egon den minoria trostkista erdian, orain arte tirabirak zirenak zatiketa bihurtu dira.

Langile Batzordeak maioritario ziren garai loriatsuek historiara paseak dirudite.

Frankismo garaian, gerra aurreko sindikatu zaharren usadioa galduta, 60. hamarkadan sortu ziren langile mugimenduen oinordeko zuzena den Comisiones Obreras edo Langile Batzordeak

sindikatuak joan den asteburuan da hankaz gora joana, itxura guztien arabera. «Laminaciones de Bandas»eko greba famatu hartatik hasita, antifrankismoaren garaietan indartsu ikusten zen PCE par-

tiduaren hondoratzeari jarraitu zaio horrela, beranduago, eta PCEren frakasoaren ispilu baino PSOEtik ezkerreko mugimendu guztiaren noraezaren lekuko ere bada.

Lau joera eta lau idazkarigai

Zatiketa giroan heldu dira Euskadiko Komisionesetakoak beren IV. kongreso-ra. Eztabaida ideologiko eta estrategikoetan baino areago, sindikatuaren buruzagitza noren esku geldituko zen, hori zen auzitan zegoena. Eta horren aurrean Komisionesetako joera nagusietako bakoitzak bere hautagaia aurkeztzen zuen.

Tomas Tueros aurkeztu du orain arte sindikatu honetako sail nagusi izan denak, Santiago Carrilloren tesietan leerratuta dagoenak. 55 urte ditu Tueros-ek eta Somorrostrokoa da. Urtetan «Astilleros Españoles»en langile aritua, Komisionesteko fundatzaileetakoa bat da eta gidari obreristen prestigio guztia dauka taldearen barruan.

Tuerosen aurrean, Komisiones modernizatu, ireki eta bere zuzendaritza profesionaltzea proposatzen dutenak daude. **Luis Miguel Pariza** aurkeztu du Euskadiko Ezkerra inguruko sektoreak, 1980tik Babcock Wilcox enpresako batzordean ari dena eta 36 urtetako gizon gaztea. Modernizazio eta profesionaltze helburu berdinak defenditzen ditu Gerardo Iglesias-en PCE-EPK ofizialak presentatzen duen **Santiago Bengoak**. Aramaiotarra eta 32 urte dituen, PCEko Arabako idazkari izana da, baina gaur egun ezin alderditan ez dagoela dio.

Aurreko hiru hautagaietatik erabat kanpo lerratzuz, LKI inguruan biltzen den korronte ezkertiarrek **Juan Ra-**

mon Garai aurkezten du. Arrasatearra eta 38 urte dituen, Union Cerrajeran ari da 14 urte zituenetik. Euskal Herriarentzako autodeterminazioa defenditzearekin batera, sindikalismo eredu demokratikoago eta asanblearioago bat aldarrikatzen du, burokrazia zanpatu behar dela adieraziz.

Partidua hautsi duten PCKoen azken altxorra

Lau hautagai horietatik biren artean nolabaiteko konponbide bat iritsi beharra ikusten zen hasieratik eta horixe da azkenean gertatu dena. Euskadiko Ezkerra eta PCE-Izquierda Unida ofizialaren jokabide politikoa defenditzen dituztenen proposamenak oso gertutik ikusten ziren aspaldidanik: sindikatu zabalago eta modernoagoa, obrerismoan erortzeko arriskutik ihes eginaz funtzionariak bezalako jendeak bildu beharra, eta abar. Zerbaitek banatzekotan, kultur jatorriak banatzen zituen, eta ditu, bi taldeak.

Bi horien zatiketaren zituen itxaropenak jarriak Tomas Tueros aurkezten zuen taldeak. PCEk talde politiko bezala lortu ez duen sinesgarritasuna bereganatua zuen taldeak sindikatu barruan, baina azken denboretan bere kontrako joerak sendotzen ikusiak baziren, IV. kongresua hasi aurretik ere areagotu egin ziren.

Biltzar ez-ohizko hau hasterakoan, Marcelino Camachok bereak eta bi ikusi zituen mahaian bere postua edukitze-ko, ordenu zerbitzuan ere segun eta norekin egiten zuen topo hura bait zen agintzen zue korrontea. Mahaia osatzerakoan ikusi zen Tuerosen jendeak indarra galdua zuela, eta bere lehen hitzalditik Marcelino Camachok proposatu zuen UGTrekin harremanak estutu beharra eta batasun giro batean lan egitearen urjentzia.

Gestora versus Tuerosen zuzendaritza

Igandean iritsi zen giroa bere unerik gogorrenera. Carrillozaleen jarraitzaileek garbi zeukaten beren arerioen zatiketa zela medio agintean segi ahal izanen zutela, baina badaezpada ere bi kandidatura aurkeztu zituzten, hauteskundeak burutzeko orduan zintzilik gelditzen diren zatikiak berenganatzeko-tan.

Lehendik batu beharra ulertu bazuten, jokabide horrek obligatu zituen azkarrago jokatzerara Izquierda Unida eta Euskadiko Ezkerra inguruak. EEkoek luzaz egin diote uko Pariza erretiratzeari, ongi ulertzen zutelako hau zutela Komisionesetako zuzendaritza eskuratzeko aukera bakarra. Baina atzera egin behar izan dute azken momentuan eta lehendik ere behin eta birritan

Tomas Tueros orain arte kontsentsuaren idazkari izan bada, zatiketaren ikur bihurtu daiteke.

CCOOetako idazkari nagusiak komunista izan behar zuela adierazi zuen Bengoari eskaini zizkioten beren botoak.

Istilu guzti horien artean, biltzarreko zuzendari zen mahaia biltzarra zintzilik uztea erabaki zuen, mahaia bera sindikatuaren gestora bihurtuz. Tuerosen aldekoek, ordea, biltzarra jarraitu eta burutzea erabaki dute. Estatu mailako Komisionesek zer erabakiko duen ikusi beharko, baina orain artean PCE ofizialaren eta Izquierda Unidaren aldekoek hor edukitako nagusitasunak gestora hori onartzea baldin badaramatza, Carrillozaleek berean segiko dutelarik, kalapita Estatu mailara ere hedatu daiteke. Ez da ahaztu behar Estatu mailan, eta batik bat Metalgintzan, Carrilloren aldekoek badutela beren indarra.

Partidu minoritarioen sindikatu maioritarioa

30.000 bazkide ditu Komisionesek, eta UGTrekin eta denetan nagusi den ELA-STVrekin Euskadiko sindikatu «maioritarioen» taldea osatzen du. Kurioso da, hala ere, halako indarra duen sindikatuaren eta bere kontrolagatik borrokatzen duten talde politikoen txikitasunaren artean dagoen alde.

PCEk ez du, izan ere, ezta alderdi parlamentario izaterik ere lortu Hego Euskal Herrian, ez Komunitate Autonomoan eta are gutxiago Nafarroan. Estatu Espainol osoan krisian murgilduta —«renovadores» izenez ezagutzen ziren haiek zirela medio—, Euskal Herrian krisiak beste berezitasun bat eduki zuen: PCE-EPKren zati handi bat Euskadiko Ezkerrara sartu zen.

Pezeroak talde kaxkar moduan gelditu ondoren, Estatu mailako zatiketa gai-

neratu zitzaien. Hemen gelditzen zirenen gehiengoa Santiago Carrilloren tesiekin lerratu zen. Carrilloren jarraitzaileek ez dute hauteskundeetan arrakasta handirik lortu, eta Estatu Espainolean bere papera jokatu eta jokatzen duen Izquierda Unidak, Gerardo Iglesiasen gizonen inguruan bilduta, hemen oihartzunik ez du erdietsi.

Bi talde horiek osatzen dute, ordea, gure arteko sindikatu maioritarioetako baten bizkarrezurra, orain arte nagusitasun osoa Carrillozaleek eduki dutelarik. PCE ofizialekoek Euskadiko Ezker-rako jendeetara jo dute laguntza bila, eta argitu beharko litzateke EEkoak Komisionesetan haina daudela sartuta ELAn ere. Sindikatuaren ordezkaritza-ren %10a eskutan daukala dion taldea trostkista da, LKlkoa alegia, eta talde politiko honek ere politika mailan antolatutituen operazioek (garai bateko FUT, orain dela gutxi Auzolan, zenbait udaletako kandidatura kontestatarioak...) ez dute funtzionatu.

Burua hausteko makina bat bihurtzen da, horrela, Komisiones. Joera politiko hain ezberdinetako jendeak batean lan egin behar du sindikatuan, aurrean oso talde koesionatuak dituelarik: ELA bide oso markatu batekin, sindikatu amerikarren eredutik; UGT sozialisten eskuetan; LAB berriz KASen il-doan. Mosaiko zail horrek gainera aurre egin behar dio langileriak aspaldiko urteetan ezagutu duen erasorik gogorrenari, krisi ekonomiko eta langabeziaren erdian jasaten ari den zampaketa-rik izugarrienari. Mirari bat gertatu beharko luke CCOO ez zatitzeko, eta hau gertatzen bada, hogeitertan luzatu den hari bat eten dela esan beharko da.

Santuei eta hildakoei jartzeko saltzen dira kandela gehienak

Kandela, argizariak iraun bitarteko sua

Mikel Azkarateren tailerrera jo dugu Tolosara, kandelak nola egiten diren ikusteko asmoz. Artisau ferietan erakusten denarekin ez dauka zer ikusirik tailerrean ikusi dugunak, eguneroko lana da bertan ari direnentzat. Argizoialarako argizaria, elizarako kandelak, hilerrirako kandelak... Kandela moeta ezberdinak, erabilera diferenteetarako modu bereziz egindakoak. Argizariak ez dauka sekreturik Azkaratetarrentzat.

Semeak aurkitu ditugu tailerrean lanean. Aita, tailerra jarri zuena 18ren bat urterekin, Garmendiarekin ofizioa ikasi ondoren, atzendu samarra omen dago bere hirurogeita bost urteetan.

Semeek berriz, ez dute arazorik beren kabuz tailerra aurrera ateratzeko. Kandez gain, disolbenteak eta enboteilatzen dituzte gero dendetara saltzeko. Nonbait kandelak egiteak baino gehiago uzten du eginkizun honek.

Argizari klase ezberdinak

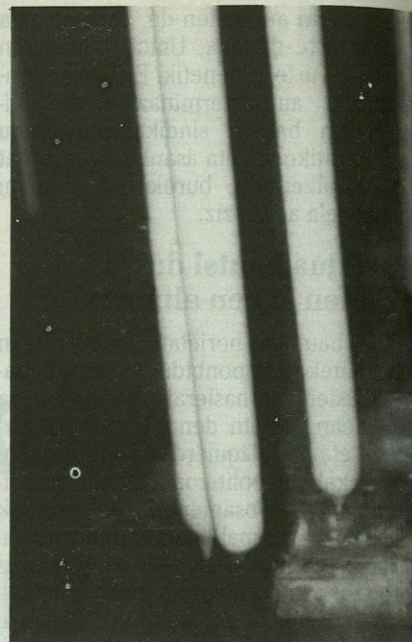
Bat baino gehiago harrituko da kandelak egiteko argizaria kanpotik ekarria dela eta minerala dela jakiterakoan. Hala da ordea, erlategirik apenas gelditzen den Euskal Herrian; kandela tailer batek behar duen argizaria emateko adina ez behintzat.

Erabiltzen den materiala, argizari minerala alde batetik eta parafina bestetik, kanpotik ekartzen da. «Multinazio-naletatik» Azkarateren seme zaharrenek esan digun bezala.

Argizari minerala da, gero kolorante baten bidez ezagutzen dugun kolore larrajazko argizaria, argizaioletakoa egiteko erabiltzen dena. Bestea berriz,

Miel Azkaratek 18 urterekin jarri zuen tailerra.

Kandelen lodiera neurtzeko burnizko dago parafina urtua.

kandelak egiteko erabiltzen dena parafina da, petroleotik erakarritako produktua.

«Argizari klase asko dago. Grasa asko daukate batzuk. Horiek lehenago urtutzen dira. Gogorragoak dira beste batzuk. Hauek berriz, gehiago kostatzen bada ere urtutzen, lehenago gogortzen dira gero».

Preziatuenak hauexek dira, urtutzen gehien kostatzen direnak eta ahalik eta azkarren gogortzen direnak. Hauek dira gero gehien irauten dutenak. «Apari-zeke asko dakite honetaz. Beti nahi izaten dute gehien iraungo duen kandela».

Sinplea da kandelak egiteko teknika. Argizaria berotu, urtu, eta kotoizko metxa baten inguruan bildu behar da. Kandela moeta ezberdinak egiteko modu diferenteak daude. Aldatzen dena

erabiltzen da. Beheko ontzian

argizariarekin» dio anaia gazteak. Esku eskuinarekin danbolin tzarrari eragiten dion bitartean ezkerarekin metxari laguntzen dio, ohiturak emandako abiadura jakin batez argizariaren ontzitik pasa dena biltzeko.

Berrogei aldiz pasa behar dira metxa metro luzeak danbolin batetik bestera, erdigunean argizari pittin bat gehixea go hartzen duelarik, haria, metxa, gero eta lodiagoa bilakatzen delarik.

Hainbeste metro egiteko adina argizaiolarik erabiltzen den galdetu diogu. «Orain Amezketan bakarrik erabiltzen da kasik. Ez dakit zergatik baina han ohitura gorde dute. Beste toki gehienetan apenas. Orain egiten ari naizen hau fundizio batetarako da. Ehun kilo eskatu dizkigute. Ez dakit zertan erabiltzen duten baina fundizio batetik eskatzen digute gehiena».

Garatu gabeko tresneria

Argizaiolan biltzekoa alde batera, zorro gorri baten barruan saltzen diren

Danbolin batetik bestera, erdiko argizaridun ontzitik behin eta berriz pasata loditzen da metxa.

argizariak metxa biltzeko teknika da.

Argizaiolan erabiltzen den kandela mota, estua eta luzea, olan biltzen dena, danbolin handi pare bat erabiliz egiten da. Metroko diametroa duen danbolin bi jarri bakoitza bestetik metro batzutura, erdian sua eta honen gainean ontzi bat, argizaria urtuta mantentzeko. Danbolin batean kotoizko haria bildu, erdiko palanganatik pasa, kalibre ezberdinak ezarriko dituen burni batetik pasa eta beste danbolinean bildu.

«Neurriko kalibre horretatik pasako ez balitz haria erre egingo nintzateke

kandela motz eta zabalak nola egiten diren erakutsi digute segidan. Egun hauetan, Azaroaren 1a gainean dela eta horrelakoak egiten ari dira eten gabe.

Plastikozko zorro gorrian, kandelaren forma zilindrikoa duen zorro gorrian, erdian metxa jarri eta zorroa parafina urtuaz beterik egiten da beste kandela mota hau. Teknikarik gutxien eskatzen duena da. Molde gisa egiten dute zorro gorriek. Parafina ontzi batean urtu eta ontzi txikiago batez mol-

deak betetzen joan erdian metxa jartzen zaiolarik.

Lan handiagoa eskatzen dute ohizko kandlek. Berezia da gainera hauek egiteko erabiltzen den makinatxo. Tiobibo baten moduan, lurretik sapaira doan ardatz bertikal batean gurpil moduko bat, eta honetatik zintzilik, kontrapisuak erabiliz, argizari urtuan sartuko diren metxak. Kandelaren luzera besteko ontzia argizaria urtuta mantentzeko eta burnizko kalibre bat nahi dugun zabaleroa emateko kandelari.

«Tresnak ez dira berritu. Behera etorritako industria dugu hau» esan digu Azkarate zaharrenak. Garai batean, kandlek etxeko argia ematen zute-nean, tresna egokiak ziren hauek. Orduko industria zen. Edisonek asmatutako bonbilaren aurrekoa.

«Lehen denerako erabiltzen ziren kandelak. Orain berriz...». Bartzelona aldean gertatutako apagoiak maizago gertatuko balira gehiago salduko luketen galdetu eta «linternak, kanpingasak eta horrelakoak ere bazeudek gaur egun» erantzun digu.

Santu eta hildakoentzako kandelak

«Mexikon erabiltzen dira kandelak. Han ohitura daukate egunero kandelaren bat jartzeko elizan. Negozio ederra da Mexikon kandelak egitea». Hemen berriz gero eta gutxiago geratzen omen da ohitura hori.

Oraindik ere egun seinalatu batzuetan, Santu guztien egunean esaterako, kanposanturako saltzen dira mordoak. Gero, zenbait herritan, Amezketan, Leitzan, Goizuetan herriko santuaren eguna tokatzen denean mordoak saltzen da. Zer esanik ez Kandelaria egunean. «Harritzekoa da Goizuetan zenbat jartzen dituzten. Beste toki bat kandela asko saltzen dena Donostiako 'Lurdes Txiki' da».

Normalean dendetara eramaten dituzte kandelak saltzera. Horrezaz gain, hala esan digu anaia zaharrak «Inguruko apez guztiak ezagutzen dizkik honek» anaia gaztea seinalatuz.

Halaz eta guztiz ere ekoizten duten kandela kopuruak ez die ematen tailerra aurrera ateratzeko lain. Bestelakoak eginez jarraitu beharko dute. Disolbentea plastikozko botiletan sartzen... Dirua emango duen zerbaitekin, kandelagintza, argizariak oraindik irauten badu ere, gero eta beherago etorritako industria bait da. Oraindik ordea ematen du argia kandelak.

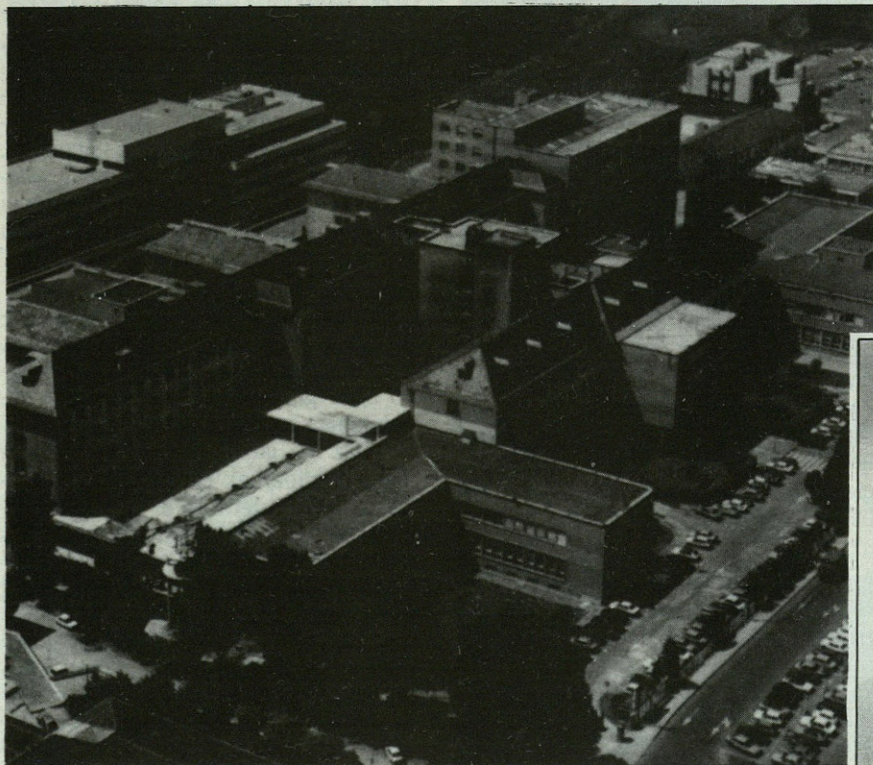
A. BARANDIARAN

I. URIA

Donostiako «Residentzia» ospitale tzarra
aldatu nahi du bere zuzendariak

I. Jaka: «Plangintza eza baten biktimak gara»

Aspaldidanik begirune txarrez ikusia izan da sanitate alorra. Gipuzkoan bizi diren askotxok, ambulategien egoera edota larrialdiren bat izan dutela bide, Donostian kokatzen den «Arantzazuko Ama Birjina» ospitalea ezagutu dute. Kanpo azalez gain honen bihotza ezagutzeko asmoz Iñigo Jaka zuzendari kudeatzailearenganaino hurbildu gara ospitalearen diagnostiko bat egin diezagun.

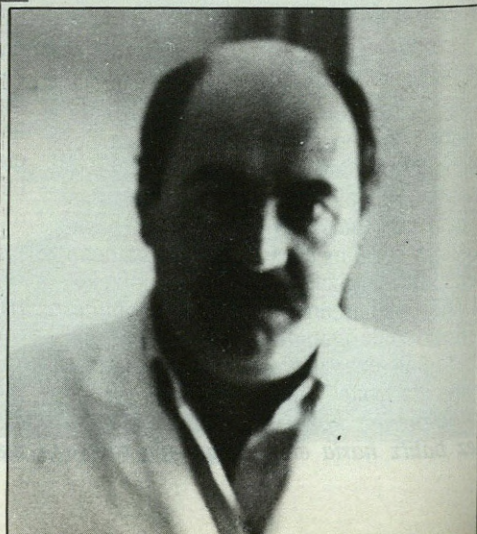

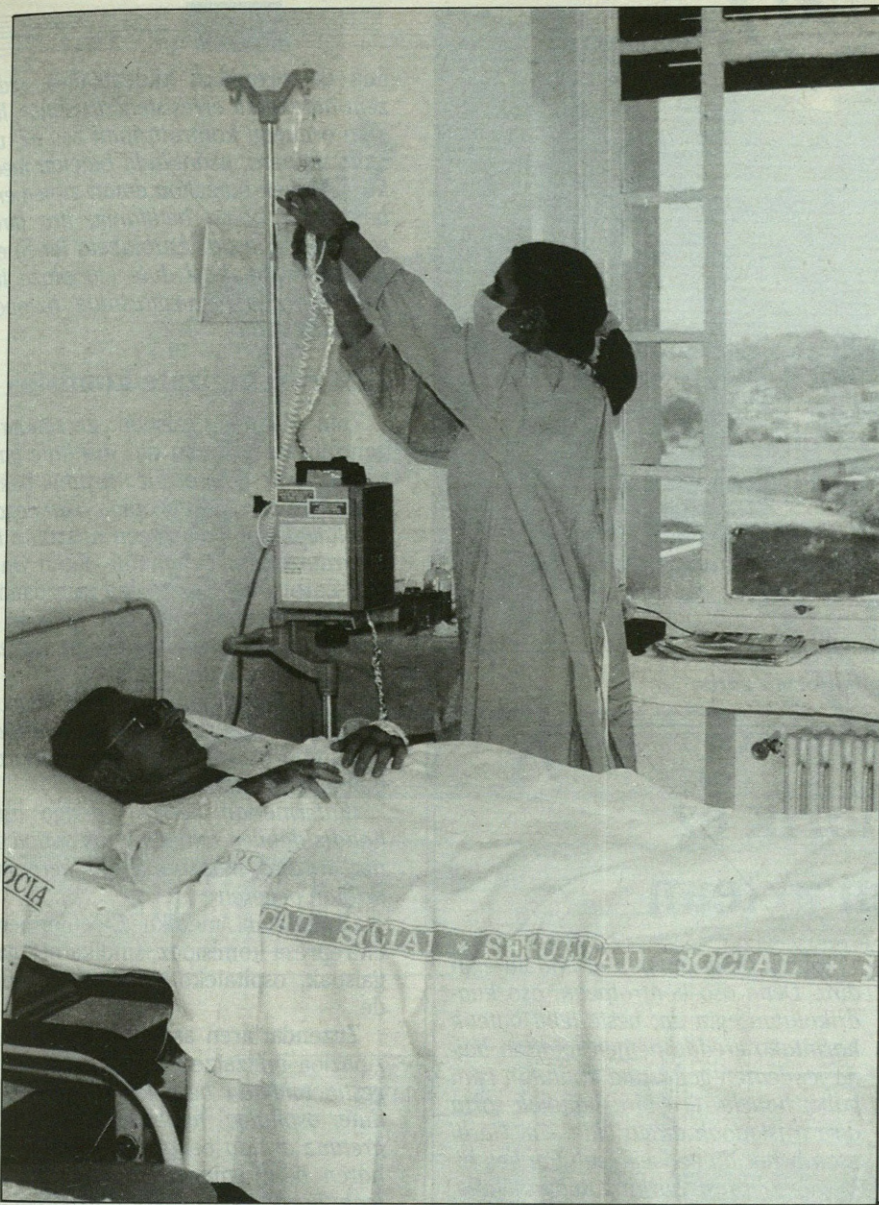
Donostiako «Arantzazuko Ama Birjina» ospitaleko Iñigo Jakak postu goren hau lortu baino lehen anitz ikasketak egin izan du: Bruselas-ko fakultatean amaitu zuen medizina karrera eta Euskal Herrian lana aurkitu ahal izateko ikasketak konbalidatu ondoren, ospitaleko zuzendaritza eta kudeatzaile ikasketak egin ditu, beste ikastaro batzuen artean.

Hasierako ikuspegi ezkorra

Izen handieneko medikuek ospitaleak zuzentzen zituzten garaia igaro direnean mediku kudeatzaileak suertatu dira, haiek mugaketa handiekin topo egin ohi zutelako gestio ikasketen urritasunagatik, batez ere. «Egun ospitale-tako gestioa medizina karreraren adar bat bilakatu da nire ustez, eta, neurri

*Iñigo Jaka,
«Arantzazuko Ama Birjina»
ospitaleko zuzendari kudeatzailea*

Gaisoak erosotasun eta arretaz zaindu daitezke egun

handi batetan, orain hasi gara ospitaleak gestionatzen».

Gestio eta kontrol lanetan esperientzia galantako medikua dugu Iñigo Jakak, «Eibarren inspektore lanetan aritu nintzen eta sistimak sortzen dituen desastreak ezagutzen ikasi nuen; gero 83.ean zegoen zuzendariak dimittitu ondoren ihardunek zuzendaritza lanetan jardun nintzen 1986. urtean zuzendari kudeatzaile postua atera eta erdietsi nuen arte».

I. Jaka medikuak erresidentzian sartzera koan honetaz zuen ikuspegia ez zen bat ere baikorra, «ia ezin zen gaisorik bidali zentru honetara, ez zegoen inolako aktibitate programaturerik. Hona etorri eta konturatzen zara INSALUD sarean barnean dagoen zentru bat dela, ez dagoela ohe kopuru nahikorik herrialdeko eskaerari erantzuteko eta larrialdiek eragiten dioten presioak edozein aktibitatea itotzen duela».

Eskuarki 35 ohe korridoretan

Zuzendari kudeatzaile postua hartzerakoan aurkitu zituen arazoan zerrendaz galdatzerakoan, «ekipamendu, antolaketa, ohe eta probintziako ospitale antolaketa eza, betez ere azken hau, ziren arazo nagusiak. Ospitale honek 40 mediku ditu guardiak egiten eta herrialde osoko larrialdi guztiak xurgatzera behartuta dago; eskuarki korridoretan 35 ohe zeuden. Antolaketa arazoak diodanean, ohe kopuru hori korridoretan zegoen artean ospitaleko beste unitatetan ohe libreak zeudelako diot».

Patologiak gora behera handiak ditu, sasoi bakoitzean gaisotasun desberdinak gertatzen dira baina garai batetan unitate batetako ohe guztiak betetzen zirenean, besteetako oheak kontutan izan gabe, korridoretan kokatzen ziren gaisoak, gehienetan baldintza negargarritan.

Aldaketen derrigorrezko premia

Onartutako larrialdien kopuruak erresidentziaren lan erritmoa hausten zuenez, arazoa konpondu behar zen, «larrialditarako beste zentru batzu egon arren gehienak hona zetozen eta horri irtenbideren bat emateko larrialdien sektorizapen bat egin zen eta honela, Irungo zonaldea Ospitale Probintziala joaten zen eta gainontzekoa hona zetorren. Ondorioa berehalakoa: oheak korridoretatik desagertu ziren eta larrialdietako asistentzia kalitateak gora jo zuen».

Honelako arazoak konpontzeko Gipuzkoan zeuden ospitaleko ohe guztien berri jakiten hasten dira eta planifikapen batetarako zuzentzen dituzte beren ahalegin guztiak «honela, guk daukagun Onarpen Zerbitzuaren bidez, gaisoak ohe libreak dauden ospitalera zuzentzeko ahalmena sortzen zaitugu».

Operatibitate handiagoa lortu eta gero, «Arantzazuko Ama Birjina» ospitale zaharkituari berritzeko txanda iristen zaio. «Eraikuntza honek ez du egitura egokirik, funtzionalitate handiz lan egiteko behintzat. Horregatik, eraikuntza birmoldaketaren haserari, «Ama-haur» ospitalera zerbitzuen lekualdatzaren bukaerari, informatizazioaren hasierari, sendagileen plaza hutsak biraldatzeari eta 3. mailako ospital batetarako behar den oinarriko teknologia (scanner) lortzeari ekin diegu».

Aldaketak etengabeki ematen ari dira, aurrekontuen mugaketak direla bide, astiro baina «prozesua hasia dago».

Aurrekoen ondarea gainditu nahian

Batzarre fakultatiboak zazpi urtez erabakiak hartzen aritu da eta tresneria gehiena oso zaharkitua geratu da. «Batzarre honek beharren egitasmoa banatzen zuen ospitalaren lehentasunak kontutan izan gabe eta era honetan, zerbitzu zentralak makal aritu dira. Ospitale honek aurrerantzean duen lehentasunetarikoa bat tresneriaren birjarpena eta berriztapena».

Denon jakinean dago sanitarearen hondamendia eta batez ere, eskurakorraren dugun asistentzia. Anbulategien funtzionamendu tamalgarria, larrialdietarako zentruen ezintasuna bitarteko ezagatik,... eta abar. Guzti honengatik, Iñigo Jakaren ustez, erresidentzia honen erresidentzia baino anbulategi bat dirudi.

Aurreko egoeratik ospitaleak egun bizi duen egoerara iristeko bide traketaratu behar izan du. Lehendik harturiko «bizioek» zama handikoak dira eta hauek eraldatzeko ahaleginetan jar-

Orain arte, larrialdiek ospitaleko erritmoa itotzen zuten

Motibaziorik ez medikuen artean

Bertako mediku profesionalek beren ikuspegi desberdina izango dutelakoan C.E.M.S. sindikatuko Garai medikuarekin llabur aritu gara eta jaurtitako zenbait iritzi honako lerro hauetan dituzue.

»Jakaren gestioaren hasierarekin batera ospitaletako funtzionamendu eta gestio egiturak handiki aldatu dira. Alderdi positiboak baditu, lehen ez zegoen errazionalizatzeko bat piztu da, ospitalea funtzionatzeko duen makintzat har daiteke baina, era berean aitortu behar da, Sanitate Ministeritzak emandako bideak jarraituz ekonomiko erizpideei beste edozein erizpideei baino lehentasun handiagoa eman zaiela.

»Zuzendari kudeatzaile honek ez kontratatzeke, ez kalera botatzeko eta ez aurrekontuak egiteko ahalmenik ez du; honela gauza gutxi gestio-natzeko gai izango da; aurrekontuen eta ondasunen administratzaile bat da Jaka. Zentzu horretan, ospitaleko logistika alorrak aurrerapen handia jasau du, informatikarekin eta abar.

»Baina beste guztiaz ia ahaztu egin dira. Dena oso kontrolpean, oso kuadrikulatua egin da, beste leku batetik hartutako ereduaren hementxe ipini da baina jendearen gaitasuna kontutan izan gabe; honela, tira bira handiak sortu dira trasladoak direla bide, e.a. Garbi esan behar da edozein istilutan beti hitzegiteko prest aurkitu dugula Jaka, aitzitik, ezin daiteke gauza bera esan bere azpitik dauden zenbait kargudunetaz: sasi jaiko bihurtu dira, ez dute inolako esplikaziorik ematen, beraiek arrazoia dute eta kito. Guztia postu horietarako gaitasunik ez dutelako, nire ustez.

»Gobernuak mediku kolektiboa gogor erasotu du, desprestigio kanpainari aspaldidanik ekin dio eta enfermeren eta medikuon artean desilusia gureganatu da. Nik ez diet une honetan sinesten, motibazioa eza izugarria dago medikuon artean. Orain urte gutxi, izugarritzko kemena zuen jendeak, orain goizeko turnoak soilik nahi izaten dira. Zure orduak sartu eta kito.

»Guzti hau aldatzeko medikuoi konfidantza eman behar zaigu, protagonismoa, ilusioaz berjabetu gaitezen. Ospitale batetan guztiak gaisoa eta bere solaskidearen, medikuaren alegia, inguruan mugitu behar du. Ekonomia honen zerbitzutan egon behar du, besterik ez.

dun da zuzendari kudeatzailea, «edozein aldaketak erresistentzia dakar, hemen ordutegi kontrola ipini zen 82. urtean, gainera, asanblada batetan mediku gehienek baiezkota eman zioten erabaki honi baina betidanik, tira biren sortzaile izan da. Antolaketa lanek ere erresistentzia ikusi dute eta plaza hutsen birmoldaketa-egitasmoa oztopenekin kausitu da».

Gizarte Ongizate komisioa

Zain dauden gaisoen zerrendaren zentralizatzeko eman da, «ospitale batetan ez bait da posible mediku bakoitzak bere zerrenda propioa izan dezan, ospitaleak sor daitezkeen arazotan bere ardura izan behar du». Egun Onarpen Zerbitzuak daramatza zain dauden gaisoen zerrendak. «Honela gaisoari ingratatzea egokitzen zaionean ingratatuko zaio, ez bestela».

Aipatu behar da bai eta ere, Iñigo Jakak berak aitortzen duela medikuen motibazioa eza. Ilusiorik gabe aurkitzen omen da mediku kolektiboa.

»Enfermerian berriz, badago asmo handiz dabilen talde bat, lan serioa egingez ari dira, ikaskuntza eta ikerkuntza arlotan bederen».

Ospitaletan medikuek, enfermerez, entrepresa komisiok, sindikatoez gain, gaisoak, ospitaleko erabiltzaileak dau-de.

Zuzendariaren asmatan hauen partizipazioa bultzatzea legoke, «ospitaleko gestio taldeetan bere lekua izan behar dute, ospitalea inguraturik dagoen sekretuaz arindu behar da, gertatzen denaren berri izan behar du erabiltzaileak; horretarako dekretu berri bat atera da non bi komisio berrien sortzea azaltzen bait da. Gipuzkoan «Ospitale Partizipaziokoa» oraindik bildu ez dena eta egun gutxi barru bilduko den «Gizarte Ongizate Komisioa». Honetan Osasun zonaldeko udalek eta Kontsumitzaile Elkarteek esku hartzen dute ospitaleko zenbait kargudunekin batera».

Jakak garrantzia handia ematen die bi komisio haei. Administralgoa eta ospitaleko langileen artean sortzen diren istiluetan beren hitza dutela, dio. «Interes handia du ospitaleko kontu guztiak erabiltzaileen adimenean egon daitezen». Adibide gisa, HIESaren kasua jarri digu. Drogak eragindako talde zenbaiten laguntzaz eta esku hartzeaz, gaisotasun honek jo dituen pertsonak behar bezalako asistentzia ematea lortu omen da.

Beraz, «Arantzazuko Ama Birjina» ospitaleak aldaketei ekin dio erabiltzaileok omura handiago bat atera diezaiogun.

N. ARRASTOA

ARGIA

XX

K O M I K I A

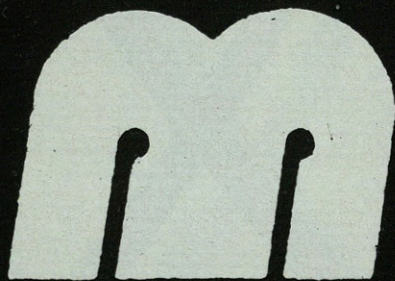
78. zenbakia

BOKARTA

Morau Txeroki

kirolzaleen zerbitzutan

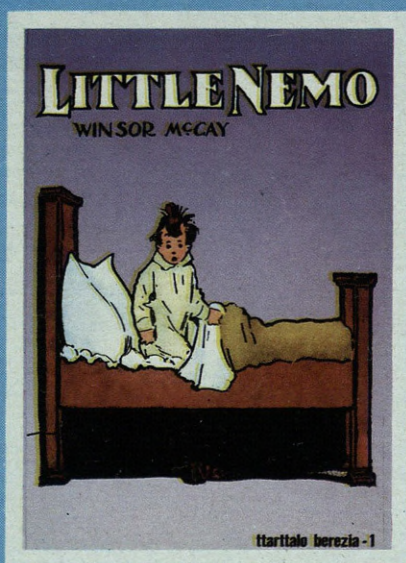
miner

donostia

271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

NEMO TXIKIAREN ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

ETA GAINERA HIL EGINGO GINTUZTEN ZABALEAN GELDITU BEZAIN AZKAR... HAIK ERE HARRAPATURIK GAITUZTE...

... KONTUTAN EDUKI GABE ZU ZABURITURIK ZAIDELA, ETA HORI EZ DA HOBERENA HONELAKO KASUETAN.

E INGELESAK... EZ ZAITEZTE MUGITU EDO TIRO EGINGO DAT.

RESHID... ZATOZ! HARRAPATU EGIN DITUT!!!

EDERTO KASSEM... KOLPE EDERRA!!!

ZEU IZAN ZARA "KOMANDANTEA" HIL DUENA?

NEU EDO BESTE BAT, HORREK EZ DU AJOLIK...

HILIK DAGO, HORI DA DENA!

ZEU ERE PRAKTIKAN HILIK ZAIDE, EZ BADA...

EZ BADA?

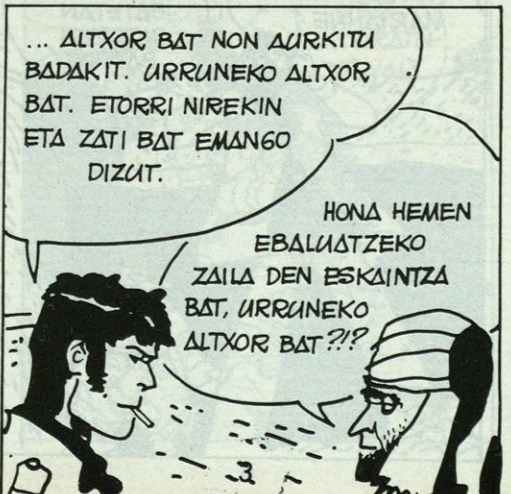

EZ BADA ZURE BIZITZAREN TRUKE EMATEKO BALIOKO ZERBAIT DUZULA.

EZER ERE EZ BELAUNTZITXO BAT EZ BADA... ETA GAINERA EZ DA NIREA!

MENDITARRAK GARA GU, EZ ARRAN-TZALEAK!

... ALTXOR BAT NON AURKITU BADAKIT. URRUNEKO ALTXOR BAT. ETORRI NIREKIN ETA ZATI BAT EMANGO DIZUT.

HONA HEMEN EBALUATZEKO ZAILA DEN ESKAINTZA BAT, URRUNEKO ALTXOR BAT???

OSO URRUNA? ZE GARANTIA DAGO? NOR ZARA ZU?

EZ DAGO GARANTIA-RIK!!!

ETA ZUK ZER LORTZEN
DUZU NI HILTZEN?

PLAZERRA
BESTERIK EZ!

AGIAN ARRAZOLA DUTU.
ALTXOR HORI EZ BADA-
G. ETI...
GEROAGO HILTZEKO
DUKERA.

ONGI DAGO NITAZ FIDATZEA.
NIRE KONPROMEZUAK POSI-
BLEAREN MUGETAN EGITEN
DITUT. ALTXORRA
SAMARKANDA
ALDEAN
DAGO...

... ADANAN ZENBAIT
EGUNEZ GELDITU BEHAR
DUT... JOAN ZAITEZ ZU
VAN-ERA ETA HAN ITXARON
SEMIRAMISEN MURRUAREN
ONDOAN. LIBRA ESTERLINA
HAUEK LAGUN
IZANGO DITUZU.

RESHID DUT
IZENA... EZ
AHAZTU!!

EZ DUT AHAZTUKO,
ETA ZEUK ERE
GOGORATU NIRE
IZENA!
CORTO
MALTESE

TIRA BA... JOAN GAITEZEN
FRANTSESAK HELDU
AURRETIK!

KOMEDIANTE
HANDIA ZARA... ETA
GEZURTI EDERRA ERE!
ZORAGARRIA ALTXORRA-
REN IXTORIOA...

ZORIONEZ IXTORIO HORI
BENETAKOA DA, BESTELA
AKABERA TXARRA
IZANGO ZUEN.

NON EGONGO OTE DA
MARIANNE?

HARA BA,
HORI...

MARIANNE!
MARIANNE!

MENDI OHE
BATETAN
BILATZEN
BADUZU.

BUKATUKO AL DUZU
ZURE ZIKINKERIEKIN?

EZ!

BILATZEN AL NINDUZUN JAUNA?...
JAUNA?

CORTO
MALTESE DUT
IZENA.

O LA LA,
ANTZERKIKO
IZENA
EMATEN
DU.

EVELINE
DE SABREVOIRE
NAUZU NI.

LONDONEN
EZAGUTU
ZINTUDANEAN
PIERA ROVIGOTE
ZENUEN IZENA,
MAERNE-KOA.

MINGAIN LAZE ALUA, EVELINE
DEITU NAHI BADUT,
ZURI

...ZER AXOLA?

ZAURITURIK
NAGO. EZ NAZAZU
JIPOITU...

JAINKOA, ZER
GERTATZEN ZAIZU?...
ZER DUZU?
ETA ZU ZEREN
ZAI ZAIDE?
EGIN EZAZU
ZERBAIT.

EZ DU EZER
LARRIRIK...

EZER
LARRIRIK
EZ?

SMACK!

BASATIA.

O... BARKATU,
BAINA BENETAN
AXOLAGABEA ZARA!

HAW
HAW
HAW

ZEU ERE,
NAHIKOA DA,
MADARIKATUA

ERREPIKA-
TZEN ZARA
PIERA...
PIERA...
PIERA...

TURKOEK EZ ZAITUZTENEAZ
HIL,

NEU
ARDURATU-
KO NAIZ...

O, NERE UMEAK, ZERGATIK
NEGAR ARAZTEN
DIDAZUE?

ANTZESLE
TXARRA...

ZEIN NAHASKETATAN
NAIZ SARTUA ??

NEURE BURUAZ
PIXKAT ARDURA-
TZEKO GARAIA
HELDA DA.

EGOISTA !!!

ZU, TURKOA...
MUGITU
ERE EZ.

E... UNETXO BAT...
NI EZ NAIZ
TURKOA.

ETA ZER GEHIAGO.
LEPO GAINEAN DUZUIN
UNIFORMEA BAI DELA
TURKOA...

BAI, BAINA
KASUALITATEA DA.
HIRITAR
BRITANIARRA
NAIZ.

HIRITAR BRITANIARRA? EZ
LITZATEKE GEHIAGO MENEKO
BRITANIARRA IZANGO...
INGELESEK ERREGEA BAIT
DUZUE.

ZUEK
FRANTSSESOK
GUSTOKOA
DUZUE
EZTABAIDA
EZ?

ZER ESAN NAHI
DU HORREK?

SAIA ZAITEZ
ASMATZEN.

PAPERAK !!!

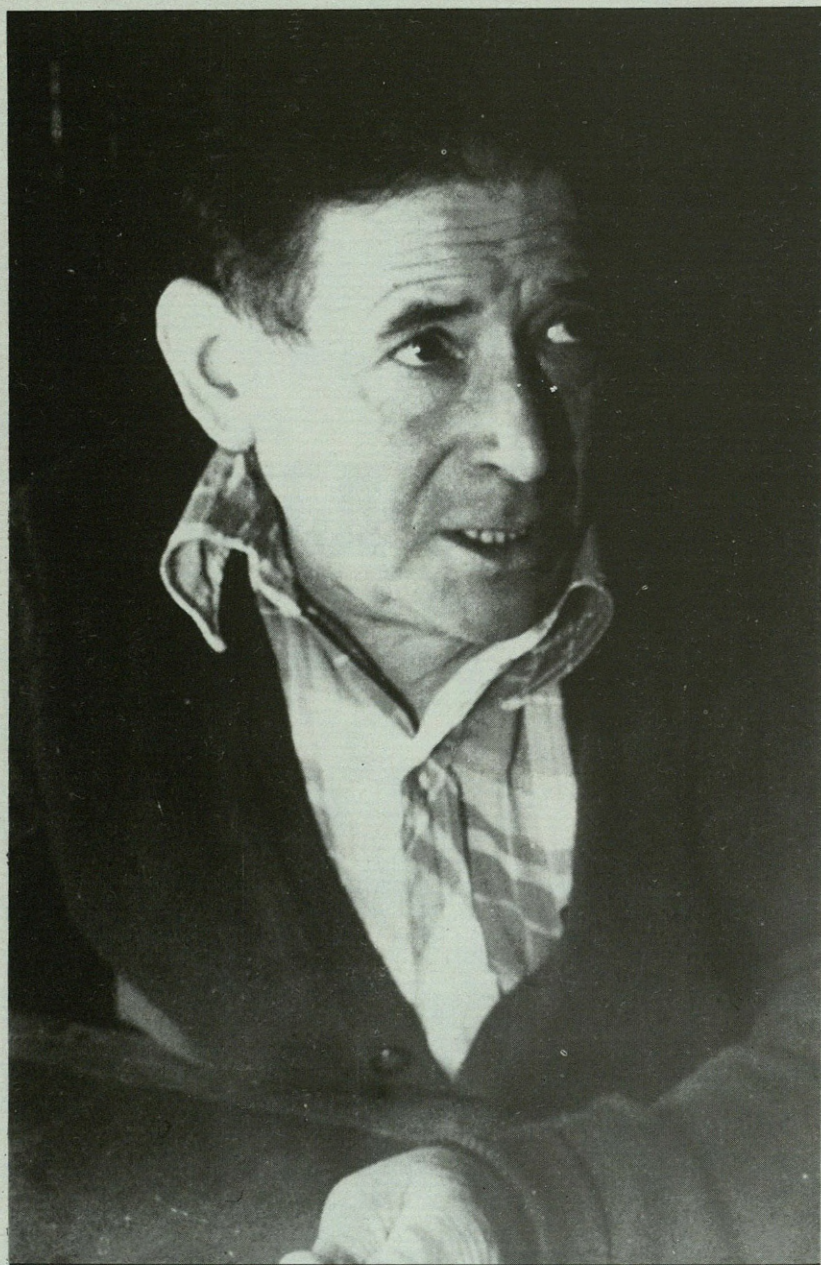

Lazkao-Txiki:

«Eskatzen didatena eman beharrak erre nau»

Ba ote da oraindik Lazkao Txiki bertsolaria ezagutzen ez duen animarik! Azaletik ezagutuko dute gehienek halere. Sakontzea merezi zuelakoan, euskaldun izaeraren pertsonifikazio berbera izan litekeen Joxe Miel Iztueta izan dugu solaskide oraingo honetan, eta ez digu huts egin. Nahiko desliluraturik eta eszeptiko samar somatu dugu nortasun handiko gizon hau. Urteetan aurrera doan arren, badu badaezpadako hamaika kontu, eta zer esateko galanki huntaz eta hartaz, ezinezkoa gertatu bazaigu ere geurekin ekartzea kontatu eta kantatutako guztiak.

«Esan nahi
niake lehenago
erdiesate
batekin gauzak
entenitzen
zirela. Niretzat
askoz politagoa
huen horrela».

GALDERA: Zure izena ahotan dabile-
nean, gehienetan irribarre batekin bate-
ra doa. Zure kirakoek aparta zarela dio-
te. Maitatua sentitzen zara?

ERANTZUNA: Gazteek ez haute maita-
tuko eta zaharrek maitatu behar. Nik us-
te Euskal Herriko zoko gehienetan ber-
tsolariak maite dituztela. Bat ala bestea
bereiztea zaila duk, zale bakoitzak izan-
go dizkik bere faboritoak.

Galdere: Baina zuk gozatzen duzu en-
tzulea, hala barrez nola negarrez jarri
duzu jendea, txalotua zara...

ERANTZUNA: Ni ez natxiok batere fio
egun bateko famarekin, egun bateko
txaloak hurrengoan igoal izango dituk

bestaldekoak. Txalo asko jotzen dituen
ere ez duk izaten bertsozale onena, ber-
tsozale onak isilik egoten dituk.

GALDERA: Mendiari, Aralarri, artzan-
tzari eskeini dizkiezu zure bertsozale bi-
kainenak. «Goierriko Bertsolariak» dis-
kako onentsuenetakoa omen da zuk bo-
tatakoa.

ERANTZUNA: Nere gustorako, bertso
dotorenetakoak bertsolari gazteek bota
zituztela. Zergatik artzaiei kantatu? Izan
ere artzai errukiorrek daramaten bizimo-
dua ikusita! Egon hadi han, mendi pun-
tan. Lan asko eta esker gutxiko lana dik
artzantzara ematen denak.

GALDERA: Beraz, nekazal munduaren
kantorea sentitzen zara...

ERANTZUNA: Beno, beste hainbat
gaietan ere berdintsu aritzen gaituk,
hainbeste gai jartzen zizkigutek! Beste
batzutan ama bat haizelako papera egin
behar duk, nahiz eta ama izateko ema-
kumezkoa izan behar duan, uste diat.
Emakume paperarena tikia naizelako
izango duk. Zeren ezin diagu sentitu
emakumeak bezala. Bestela badakizue
zer izango ginatkeen? Hortik bazabil-
tzeak bada emakume sentitzen diren gi-
zonezkoak, bada horietakoak. Hala ere
itxura egiten aritzen gaituk, zein gai jar-
tzen den paper hura segitu behar diagu
bertsolariok.

GALDERA: Gaia emakumea izan de-
nean, trataera egokia izan da?

ERANTZUNA: Zenbat eta atzerago joan
denboran orduan eta okerrago tratatua
izan duk. Garaian garaikoa izaten duk
ondo. Guk egiten duguna atzerakoa
izango duk gerokoentzat. Orain dela ur-
te mordo bat apaizei 'berorika' egiten
ez bahien eta eskuan musu eman eta
beste zilimoniak, 'galdu' bat hintzean.

GALDERA: Zerorrek esana, gai tristeak
alde batera utzi behar izan dituzu gai
txistosoen mesedetan, hori espero zela-
ko zugandik. Ikusten duzu zeure burua
paper horretan?

ERANTZUNA: Gai txistosoetan baino
nahiago, gustorago ibiliko ninduan gai
ilunagotan. Behin hartu haute horrela
eta horren arabera jartzen dizkiate
gaiak. Nola eman haizen, hala hartzen
hau jendeak. Hartan ez bahaiz ere. Nor-
berak eramaten dizkik horiek barruan.

GALDERA: Zu ez zara beti horrelakoa?

ERANTZUNA: Beno, neri umore ona as-
ko gustatzen zaidak, jende artean mo-
duan ipintzea ere bai. Bestaldekoak ere
jartzen dizkiate azken bolada honetan

zoritxarrez; bai bada, jende artean umorez ibiltzea atsegin diat. Bestela ere nahiko zera badituk hortik, gu asteburutan ibiltzen gaituk plazarik plaza, baina aste egunetan nahiko trixte ibiltzen duk giza-kia. Umore eza nabaria duk. Garai batean baserritar jendea lanez itorik bizi zena, etxetik lanera eta lanetik etxera, txistu joka eta kantari ematen zian bizi-modua. Gaur berriz, elkarri kristonak esaten eta maldizioka. Nonbait, aldatuta gaudek.

GALDERA: Inondik, tarte txikia dagoe-la batetik bestera.

ERANTZUNA: Nahikoa da esatea farra egiten duenak negarra ere egiten due-la. Batek egiten dizkik biak.

GALDERA: Ezagutu dituzu lehenagoko bertsolarien belaunaldi bikainak. Denbora pasatu da, nola ikusten dituzu garai hauetatik?

ERANTZUNA: Haiek giro txar batetan aritu hituen bertsotan. Haiek eman zioten ospea ez balu eskuratu bertsolaritzak, gaurko bertsolari asko ez hituke honetan ibiliko, esango ziaten mixerableen lanak liratekela. Garai hartan etxean galerazi egiten zigutean bertsotan aritzea. Halakoxe fama txarra zian. Don Manuel Lekuonak jendea akordatu arazi zian bertsolaritza ez dela mozkor eta tabernazaleen txorakeriarik. Badakizue zergatik izan den bertsolari mozkoraren fama? Mozkor guztiak ez dituk bertsolariak baina mozkortutako denak bertsotan aritu bai. Hortik irudi faltsu hori.

GALDERA: Nola ikusten duzu belaunaldi berria?

ERANTZUNA: Uneren batean oso ondo. Arriskua bertsolaritan zegok. Bertsolariak puntan egoteko hizkuntza egon behar dik korrituan. Bestela alfer alferrik duk. Hori badakizue zer den. Paretarik ez bazegok alferrik ari haiz brotxarekin aidea pintatzen. Orain moda berri batean gaudek Euskal Herrian, bertsolaria goran zegok baina baita arriskuan ere; garai batean, bertsolaritzak fama txarra zuenean, baserriko giroak agindu, eta bai neska, zein andre eta gizaseme guztiek memoriaz ikasten zizkieten bertso paperak. Denak mundu hartan bizi hituen, eta gaur berriz bertsolari jaialdietatik kanpo inor ez duk bizi mundu horretan.

GALDERA: Bertso-paper, bertsolari eskola eta lehiaketa frango bada ba hortik.

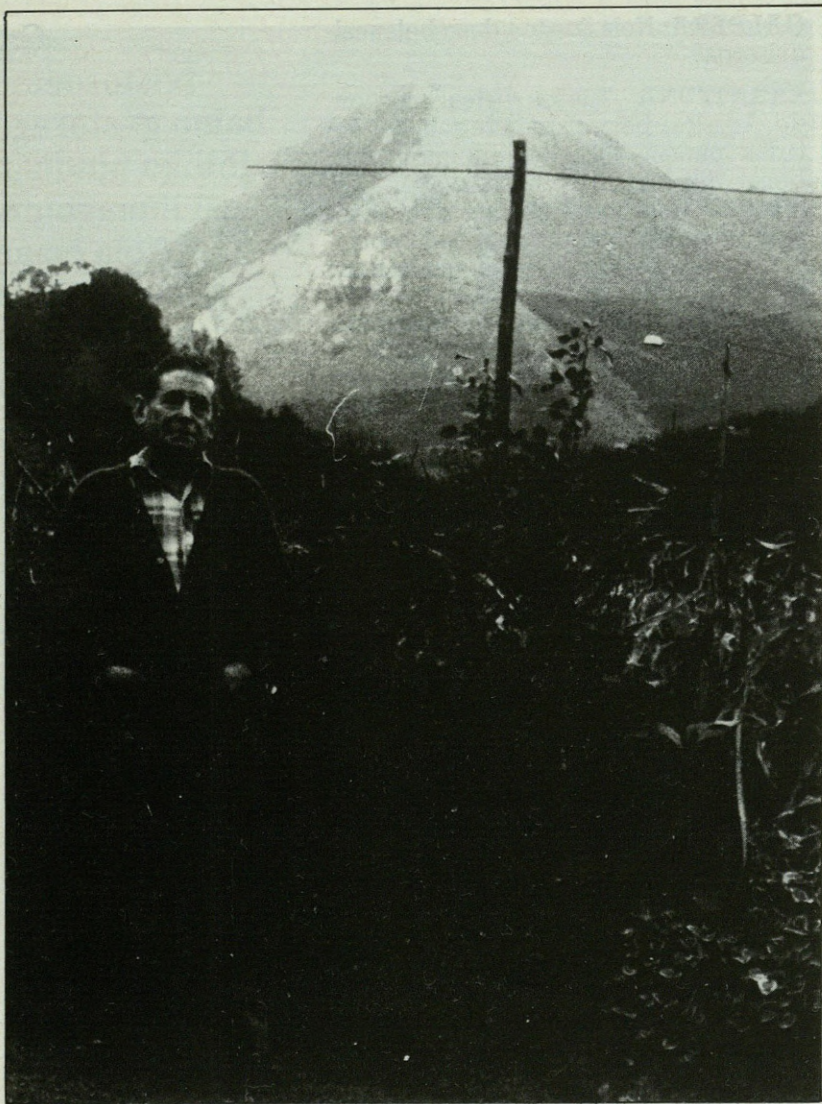
ERANTZUNA: Euskaldunok berez kirolzaleak gaituk, eta zein garaile aterako den begiratzera zihoak gehiengoa. Mutiko ginenean gogoan hartzen genizkian bertsoak, hainbeste gustatzen zitzaizkigun. Gaur egungo umeak gustora joaten dituk bertsoak entzutera, denak bertsolari izango ez badira ere. Izan ere bertsoa zer den ikasita bait daude. Alde onak eta txarrak zeudek, askotan pilota partiduetara bezala zihoazek, jendea ez duk joaten tanto edo joku politena ikustera, baizik eta zeinek irabaziko duen.

GALDERA: Nola segitu duzu azken txapelketa?

«Gai txistosoetan baino gustorago ibiliko ninduan gai ilunagotan. Nola eman haizen, hala hartzen hau jendeak».

«Garaian garaikoa izaten duk ondo. Guk egiten duguna atzerakoia izango duk gerokoentzat».

«Gazteak ohitu gabe eta guri ahaztu. Geuron gaiak aurkitzea ahaztu zaiguk».

ERANTZUNA: Txapelketa ondo. Ni ez ninduan beti joan, batipat galderak eginen bait zizkidatek, eta nola nahi ez dudan inork ezer esan dezan neregatik, ez diat inorgatik ezer esaten.

GALDERA: Doinu berriak badira. Ezin daiteke uka arraza hobetu denik, ezta?

ERANTZUNA: Teknika hobeagotu duk gehienbat. Doinu asko ez e! Doinu berri direlako batzu orain dela berrogei urte-takoak ere izan ohi dituk. Amurizak eta horiek nolabait sortu dizkiate batzu, nonbaiteko kantetatik hartu zer bait eta.

GALDERA: Ezin daiteke esan txapelduna hotza denik, ezta?

ERANTZUNA: Ez, ez. Baina ni beti aritzen nauk esaten herria ere lehenagokoa baino handiagoa dugula, eta orain dela bi mende inguru Billabonan 4.000 bertozale juntatu zirenekoa ere ez zela makala izango.

GALDERA: Jendeari zugandik espero duena eman ohi diozu, berez agertzen zaren bezalakoa zara? Kontrakoak ere eman dituzu, jarrera bietatik, nondik atera daitezke bertsoarik onenak?

ERANTZUNA: Ni naizena natxiok askotan. Bestetan ez, jendeak eskatzen duena ez baduk ematen jai daukak. Beste kasu hori ere egin genian Mattinek eta biok, baina kontra egitegatik egin ere. Berriketarako gai bat ipini ziguten eta esan nioan Mattini: «Hauek uste ditek beti txilibituen moduan gabiltzala, orain bestaldera egin behar diagu». Publikoarentzat fraksoa bezala izan huen baino bestela bezain ona atera.

GALDERA: Garai batetik honuntz gero aldaketak eman dira bertso munduan. Jartzen diren gaiak ere aldatuz doaz?

ERANTZUNA: Bertsolariak ez dituk beti gaia emanda. Lehenago alderantziz huen, lehen gai bat eman eta bertsolariak bide hartara ezin joanik ibiltzen hituen. Orain berriz, gai librea utzi eta ezin asmatu zer esan. Gazteak ohitu gabe zeudek eta guri ahaztu egin zaiguk. Hainbeste gai eman zizkigutek herri guztietan!, eta apur bat geuron gaia aurkitzea ahaztu zaiguk. Gaurko onena, jaialdia bukatu eta libre haizela, hori duk politena.

GALDERA: Duzun txispa eta pipar hori nondik datorkizu?

ERANTZUNA: Bertsolari izateko ikaske-ta horiek norberarenak izaten dituk, hori berezkoa duk. Bertsoan denak ikasi zezaketek, lehenago ere afizioa zian edozein aritzen huen noizpait. Batzuk onak eta besteak txarrak. Lazkanok esan zian bezala, apaizak denak estudiatzen diate baina ez dituk sermoiak berdinak.

GALDERA: Zuek ere sermoilari samarrak ez al zarete?

ERANTZUNA: Hire kasa hasi behar haiz eta goizeko hamaiketan zer esan behar duk? Oso zaila duk. Nonbaitetik sortu behar, eta erantzuteko ere akordatu egin behar duk. Beasaingo baten ateraldia bezala. Joan zaio apaiza eta «orain ere hiltzeko zoritik atera haiz hi. Belar txarra ez duk behinere galtzen». Eta besteak: «ez hik aitzurra hartuta behintzat». Pasata gero akordatzek ez dik ezertarako balio.

GALDERA: Noizpait mintzatu zara euskal bertsolarien fintasunaren galeraz?

ERANTZUNA: Gureaz ere. Esan nahi niake lehenago erdiesate batekin gauzak ententitzen zirela. Niretzat askoz

politagoa huen horrela. Ez zegok zergatik bertso zatarrak kantatzen aritu beharrik. Ez niake esango gaurko bertsolariak finak ez direnik, ugariak dituk, baina esan eta esateko posturak zaudek. Fintasun bat.

GALDERA: Ironia esaten dena. Eta beste errekurtsoak, metaforak...

ERANTZUNA: Beharko. Norberak asmatutakoak, horrelakoak asmatu zitezke oraingo artekoak leitu gabe ere. Bai bada, jokuak.

GALDERA: Zure piuraren inguruan irudipen bat egin da. Txiste afaritan parte hartu duzu. Fernando amezketarra edo leiendaren bat izateko bidean zara?

ERANTZUNA: Ia behin ere ez diat konstatuko txisterik jende askoren aurrean. Lagunen arteko istoriak dituk, horrela hasi behintzat. Eskatzen zizkidatek, eta ez duk ona. Azkenekoan amorru eginda etorri ninduan, ahaleginetan aritzen haiz jendea pozik jartzeko, baina izaten dituk bada halako 'santa mari' batzuk eta haserre. Jenio txarrean bueltatu ninduan.

Zenbat eta entzulego handiagoa ordun eta diferentziagoa izaten duk, horregatik ez zaidak batere gustatzen txiste kontaketa aritzea.

GALDERA: Zirikatzaile fama izan duzu betidanik.

ERANTZUNA: Zer esango dizuet bada... Berriketako gizona bezala hartzen haute. Gainera askotan aritzen nauk pentsatzen etxera ailegatuta: «adin honetan banebilek ba ni txorakeri hauek esaten!». Utziko niake lanbide hau gustora, egia esaten diat. Bertsolariak gaztetan ematen dizkik pozak, hastean; adin honekin mundu hau triste eta astuna duk. Eta behin gainera nik plublikoa ohitu dudan bezala, are txarrago. Nigandik espero dudana eman behar eta erreta, ernegaturik ibiltzen nauk sarritan. Zahartu gaituk, bizimoduak erre egiten dik, eta beti baietz esateak aspertu egiten hau. Beste inorekin atrebitzen ez badira ere nirekin bai. Horrela goazek.

GALDERA: Bertsolariak elkaturik al zaudete?

ERANTZUNA: Ondo eramaten gaituk jeneralean. Izaten dituk geuron artekoak ere, baina ondo, pentsa ezazue, elkarri esaten dizkiogunak esan eta lagun jarraitzeko...!

GALDERA: Ez al zarete apurtuko, orain arestian izan dituzue kritikak.

ERANTZUNA: Patxi Perurenak igoal arrazoia edukiko dik, baina hortara ba-

goaz erantzungo nioke txamarra zaharra ezingo duela bota abrigu berria eduki arte.

Kantari protestalariak ere horrelakoak esaten zizkiaten. Gero apurtu hituen haiek ere —haiekin ere ibili gintuan—. Akordetzen nauk, atzoko protestalaria igoal gaurko agintaritzan ari duk. Gaur egun ere nahiko protesta egin beharra zegok, ez bait dago gauza onik. Txaloak jasotzeko ere nahiko protesta egin beharra zegok.

GALDERA: Nola ikusten duk euskararen egoera?

ERANTZUNA: Euskara indartzen ez baduk ez zegok zer eginik. Gurasoek erdara indartzen diate. Andereinoak ere titulu bila ari dituk euskara traketsen. Eta umeak biengandik ihesika.

GALDERA: Herri honekiko konprometua nabaria da bertsolariarengan?

ERANTZUNA: Konprometzu hori betetzea nahi bada besteek ere hartu egin behar diate, hi! Bestela konpromisua guk bakarrik edukiko diagu. Guk esaten badiagu besteek entzun egin behar diate. Zertan ari gaituk bestela? Herria eta bertsolariok uztarturik egon behar diagu.

GALDERA: Euskararekin kezkatuturik agertu zara.

ERANTZUNA: Erderakadak biharko egunean gauza arrunta izan zitezkeek. Bizibideagatik hartua duk euskara eta ez sentitzeagatik. Sentitu egin behar duk. Askotan pentsatu ohi diat, «Hobe nian jaio banintz Txinan», sufritzen egoten nauk askotan. Jendeak erderaz pentsatzen dik. Jendeak noruntz jotzen duen hartara ohitzen duk. 'Desibili' esan eta gelditu egin beharko diagu laister.

GALDERA: Garai bateko bertsolari sonatuek ere erderakada bitxietarako joera bazuten ba.

ERANTZUNA: Hori laineraz egiten ziaten.

GALDERA: Libururen bat egin beharko duzu egunen batean.

ERANTZUNA: Asmoa badiat baina lanetik erretiratutakoan hasi beharko diagu. Hala ere, horrezaz gain, jendeak badizkik nik hainbat nere gauza. Estudia-tua izan banintz zerbait egingo nian hizkuntza mailan. Baina orain ez zeukat denborarik, nola bada? Baserri bat diat eta oporrak ere ez dizkiagu hartzen eta.

J.J. PETRIKORENA

J. ARANO

Atxiloketa masiboak, torturak,
bortxaketa, intoxikazioa, kontrolak...

Espainia eta Frantzia Euskal Herria izutu nahian

Egun gogorak igaro berri dituzte Ipar nahiz Hego Euskadiko euskaldun askok. Frankismoan nahiz nazismoan, batean zein bestean, erabili metodo berak ezarri dituzte Espainia eta Frantzia estatu 'demokratiko'ek bere herriaren askatasunaren alde ari diren euskaldunen aurka. Emakumeak, haurrak, errefuxiatuak, familia osoak izutu nahi izan dira, komunikabideetan 'terrorista'k direla esanaz eta ETA gogor kolpatua izan denaren aitzekiaz. Udaberriko hauteskunde frantsesak ospatu bitartean gerta daiteke antzeko beste operazioen bat.

«Etorri ziren goizeko seiretan 150 polizia, euren metrailetakaz eta pistolekin. Hasi ziren atea apurtzen. Atera euskuen ohetik, ni nengoen nere emazteagaz toki batean lo egiten, orduan atera tokitik, espasatu gintuzten. Gero eduki gintuzten egun bi Angers-en polizia nazionalen. Handik PAFeko autobus batean, 30 plazadun autobus batean ekarri gintuzten lau pertsonak. Bata Maite zen, 'Txikierr' di' ren arreba, eta bere alaba Maitane, hiru urtetakoa, beste neskatto bat Iruñeko, nire emaztea eta neu. Beste lau, Jokin Izeta, Maiteren gizona lotu zen han, eta beste hiru etxeokak, bat Pepelu, beste Jon Galdakokoa eta bestea Iñaki. In-

dautxun pare bat egun egin eta Audiencia Nacionaletik pasata Carabanchelera eramanez ninduten». Jesus Mari Lejartza dugu hizketan. Angers hirian detenuetako bat, Ipar Euskadin eta Frantzian atxilotuetako 120 euskal errefuxiatuetako bat, polizia espainolari entregatutako 60etako bat, eta libre geratu diren 30 estradituetako bat.

Gogorra izanik ere berari gertatutako guztia, gogorra izanik orain Hego Euskal Herrian geratzen deneko bere egoera, hainbaten artean beste bat baino ez da egun gutxi hauetan emandako historia izugarri honetan.

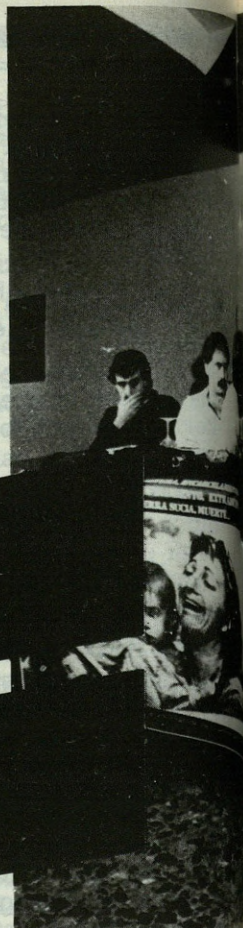
Izan ere, bi estatuek egindako operazio

polizialaren emaitzak zenbakitan geratu zaizkigu: 254 atxilotu Euskadi osoan. Razzia ikaragarria izan da oraingo honetan. Beldurra, izua eta zalentza bilatu dituzte estatu frantses eta espainolek. Lortu dute maila handi batean.

Ez dira ordea zenbaki batzuk atxilotu, bortxatu eta torturatu dituztenak. Pertsona zehatzak dira. Gure lagun, ezagun, familiako pertsona izen eta izandunak.

Martin Apaolaza, drogatu eta burua galdu

Jesus Mari Lejartza izan da hain zuzen ere Martin Apaolazaren egoeraren berri eman duena. «Carabanchelen ikusi nuenaren testigantza emango dut. Etorri zen Martin Apaolaza burutik zorotuta, oso grabe, txarto eta orduan esan genion dutxa bat hartzeko eta jateko zerbait. Gero eta zoratuago agertzen zen eta eroan genuen botikinerara. Botikinean medikuak pastila bi eman zizkion. Berak ez zituen hartu nahi izan, drogatuta egona bait zen, pintxatuta. Orduan ez zuen hartu. Osagileak niri esan zidan pastilak emateko. Azkenean hartu zuen pastila bat lo egiteko. Gero beste bat eman zioten. Ja gero ipini zen oso txarto. Nahi zuen Carabancheletik irteten eta telefonotik Bidrion-

Amnistiaren Aldeko Batzordeek eskaintako prentsaurrekoan kazetariak ez zuten galdera bakar bat ere egin. Bestelako informazioez intosikatzeko ez dute erreparrorik jartzen.

dora deitu. Gero gura zuen Donostira deitu. Baina ez zen gauza ezta zenbakiak markatzeko ere».

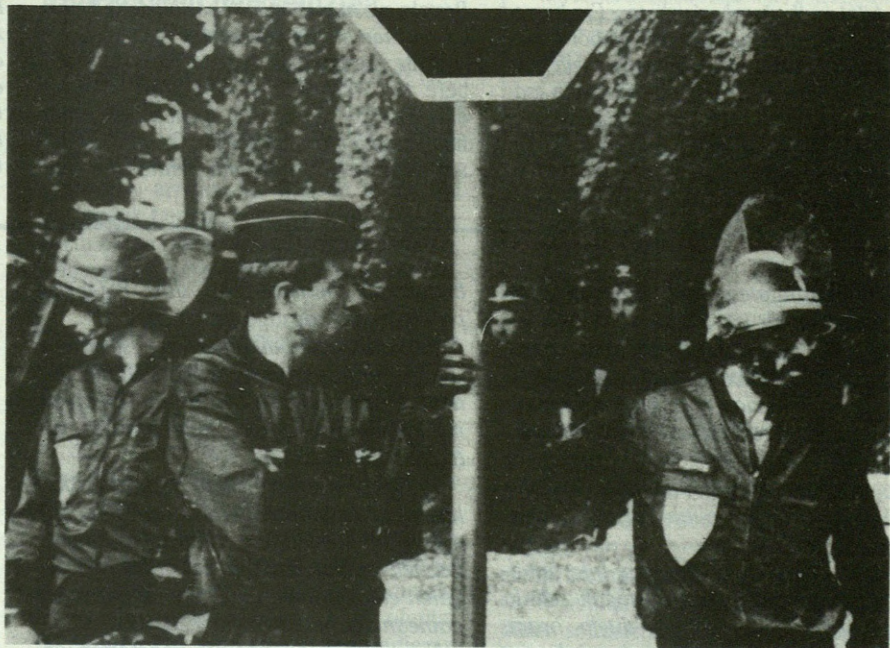
«Handik ipini zioten kamisa de fuerza bat eta goardia zibilek eraman zuten si-kiatrikora. Han medikoak ez zioten ezer eman, nola emanak zizkioten bi lo egiteko, nik uste dut valium klase horretakoak zirela, gero bialdu zuten atzera gartzelara, ipini zen oso txarto, eta sartu zuten zazpigarren gelan, han dagoen gelarik txarrena. Han egin zuen egun bat eta gero sartu zuten atzera ospitalean. Droga-tuta konpleto. Ez zuen kordinatzen ezer. Ez beraren izena, ez familiarena, bere emaztea, umea... Espetxean barruan, bere zeldan, barroteen kontra jo zuen bere burua. Oso txarto dago. Ni geroztik fiantzarekin atera naiz eta ez dakit zelan dagoen. Baina da problema oso gogorra».

Begoña Sagarzazu, komisaldegian bortxatua

Bartzelonara Gipuzkoako Foru Aldundiaren beka batez ikastera joandako Begoña Sagarzazu pasaitarra izan da bortxakeria bere haragitan sufritu behar izan duen beste euskalduna.

Beste guztiak bezala 'inozentea' da kontrakoa frogatu aurretik. Froga ezaren

aurrean deklarazioak behar izaten ditu ordea poliziak. Bortxapean lortzen dituzten deklarazioak. Horrela, Bartzelonara

Polizia frantsesaren helburuetako bat Ipar Euskadiko euskaldunak izutzea da (paniquer, 'Nouvel Observateur' en RGen buru den Philippe Massonik esan bezala).

ikastera joandakoa, 'Bartzelona komando' berria osatzeko aginduz ari zen pertsona bilakatu du poliziak. Komunikabide guztietan esan dute terrorista bat dela. Familiak argiatara emandako komunikatua ez da ordea urrutira ailegatu: Telediarrio, Telenorte, Teleberri, Hora 25, Luis del Olmo, Cambio 16, Diario 16, Interviu, Epoca, Diario Vasco, Correo Español, Diario de Navarra etabar osoaren aurrean Barne Ministraritzak eskaintako informazioak bakarrik dauka lekua. Igual dio gainera gezurra izateak. Nahikoa da egia-aren antza pittin bat izanez gero.

Komunikabideen jokabide intosikatzail-ek indefentsioan uzten ditu errepresioa-ren jipoiak jasandako pertsonak. Gizartearen eta gertakizunen artean demokrazia ilusio bat sortarazten dute, gertatzen ari dena 'pantaila'n gertatuko balitz be-za-la eta jipoiak jasaten dituztenak 'gaiz-toak', 'terrorista'k balira bezala. Justifika-tu egiten da 'terroristen' aurka edozer erabili daitekeela, ahaztuz benetakoa de-mokrazia batean atxilotutakoari zor zaiz-kion oinarritzko eskubideak.

Kazetarien isiltasuna

Joan den asteko ostiralean prentsaurre-ko hunkigarri bat antolatu zuten Amnis-tiaren Aldeko Batzordeek. Abogatu eta erakunde herriko horren arduradunekin batera dozena bat estraditatu baino ge-hiago agertzen ziren isilik. Errepresioak protagonista bilakatutako pertsonak. He-goaldean erabat indokumentaturik eta egoera pertsonal oso berezietan geratu direnak. Iparraldean bizitzen jarraitu na-hi dutenak asko.

Gestoretako ordezkaria honela mintzo-zen: «Aurreikusia zegoen errefuxiatu poli-

Sabin Zarandona, komisaldegiko hirugarren pisutik bere burua bota zuen 55 urteko gizona

«Poliziak hilgo ninduen. Burua botata, bizirik atera naiz»

Begi zuloak nabarmentzen zaizkio Maite Zarandonari egun hauetako gogorkeriak markatutako bere aurpegian. Urriaren 2an, ostiral gauean, lau polizia etxean agertu eta bere aita, Sabin Zarandona, eta bere anaia Josu eraman zizkietenetik ez da geratu hauek zertan ziren jakiteko.

«18 urteko anaia gaztea eta aita eraman zituzten. Inolako esplikaziorik eman gabe etxea erregistratu eta Lege Antiterrorista ezarriko zietela esan ziguten. Ez genuen geroztik berririk izan larunbata gauen nire anaia aske utzi zuten bitartean. Astelehenean beste erregistro bat egin zuen poliziak gure etxean, eta arratsalde horretan bertan, abogatu lagun baten bitartez jakin genuen gure aita Basurtoko eritexera eramana zutela poliziaren bertsioan bere burua bota zuelako eskailera zulotik komisaria barruan».

«Segundu batzutan ikusi ahal izan genuen gau horretan. Aurpegia handituta ikusi nion nik. Hortzak hautsita zeuzkan. Sendagileak esan zigunez, lepa zurra hautsita dauka, bizkar hezurra ere bai eta erabat geldirik egon behar du».

«Torturak salatu ditu gure aitak egin duen deklarazioan. Kasko bat jarri zioten kolpatzeko eta markarik ez uzteko, 'kirofanoa' egin diote behin baino gehiagotan, palizak eman dizkiote, atximurkadak egin dizkiote barrabiletan, 'bañera' egin diote... Eta horrez gain mehatxatu egin dute denbora guztian familia guztia atxilotuta geundela esanaz, gu guztiak matxakatzan ari zirela esanaz eta bere biloba Dabid, bost urtetakoa, hil egingo zutela esanaz 'kantatzen' ez bazuen».

«Azken interrogatorioetako batek, aitak berak esana da atzo ikusi nuenean, gaueko bederatzitatik goizeko seirak bitartean iraun zuen, etengabe torturatu zutelarik. Hurrengo interrogatorioa egitera zeramatenean, entzuna bait zuen elektrodoak ezarriko zizkiotela, berak erabaki zuen eskailera zulotik behera bota behar zuela bere burua, bestela hantxe bertan garbituko zutela ikusten bait zuen».

«Gure aita, 55 urte izan arren, beti zaindu izan da oso ondo. Kirola egiten zuen, begetarianoa zen... eta oso ondo zebilkien bihotza. Atzo ikusi nuenean ordea horixe esan zidan, bihotzaren beldur zela. Egin zizkion torturen ondorioz ez zuela uste aguantatuko zuenik. Bigarren pisua pasa eta hirugarrenera iritsi zirenean eskailera zulotik behera bota zen. 'Polizia batek heldu nauelako, desekilibratu eta min gehiago hartu dut. Bestela ere hamarretik bi probabilitate baino ez neuzkan bizirik ateratzeko».

Maite Zarandonak hobeto ikusi du orain bere aita, «Lehenengo aldez ikusi nuenean okerrago zegoen artean. Igual ez dit orain hainbesteko inpresiorik egin. Orain ikusi duten beste batzuk harrituta geratu dira. Eta

egia da. 55 urteko gizona 70ekoa bilakatu dute egun batetik bestera. Nire aita ondo zegoen komisariara eraman zutenean. Paralitiko utzi dute. Ibiltzen ikusi bitartean ez dut bestelakorik sinistuko».

Maitek torturaren izugarria galdera batean planteatzen digu bere gordintasunean: «Zer egin diote gure aitari bere burua eskailera zulotik botatzea nahiago izateko? Nire aita oso ondo zebilen burutik».

Garbi dauka bere aitak inolako inplikaziorik izan ez arren poliziak ezartzen dizkion akusazioekin denboraldi batean gartzelan edukiko dutela: «Nola utziko dute kalean orain hain markatuta dagoen gizon hau? Nola esplikatu dute zergatik bota zuen bere burua hirugarren pisutik behera?».

Sabin Zarandonak ukatu egin ditu leporatu dizkion akusazio guztiak. «Kontrakoa frogatzen ez den bitartean nire aita inozentea da. Orain Basurtoko gartzelan daukate, bere osasun egoerak ez dieg uzten eta Madrilera eramatean».

Atzean geratzen dira familiak pasatako guztiak. Hamar egun aita ikusi gabe. Hiru erregistro. Anaia poliziak eramana eta kalean utzita juezarengandik pasa gabe. Auzokoen erreakzioak... «Jende askok galdetu du gure aitagatik. Pintura tailerra dauka eta bezero asko ditu. Denek galdetu dute beragatik. Auzoan ere badugu PNVko abogatu bat. Ezagutzen du aita. Esan du zerbait egingo zuela... baina praktikan ezer ez. PNVk nola erantzun duen ikustea besterik ez dago. Ni ez naiz mugitzen nire aita delako bakarrik. Urteak dira orain guri tokatu zaiguna Euskal Herrian gertatzen ari dena. Ez dut nahi bihar beste bat torturatu dezaten».

tikoen komunitatearekiko erasoak gero eta gogorrak izango zirela. Gogorkeria hau informazioaren intosikazioaz jaxten joan da. Izan ere, goardasol ederra izan da intosikazioa Ipar Euskal Herrian atxilotutako errefuxiatuak gero torturatuak izateko Espainiako komisariatuan eta Lege Antiterroristapean egoteko, inolako lege koberturarik, politikorik edota asistentziarik gabe.

Aipatu behar dugu Amnesty Internationalek egindako azken informeak sekula baino baliorik handiagoa duela orain, tortura erabili egiten dela herri honen aurkako arma politiko gisara eta azkenik gogoratu behar Lege Antiterrorista mar-txan dagoela oraindik ere. Areago, kendu

beharrean, berritzen ari dira PSOEn politikarekin adosago egotearren.

Euskadiko zenbait alderdiren isiltasuna salatu nahi dugu. Errepresio politika honetatik urrun geratu beharrean, bigarren maila batean bada ere, horren kolaboratzaile bilakatzen dira.

Frantses produktuekiko bakezko boikotera deitzen dugu berriz ere eta dei bat egiten dugu erakunde, elkarte eta alderdi guztiek boikot hau aintzakotzat har dezaten eta erantzun diezaioten dagoeneko gainean daukagun errepresio aldiari».

Bere hitzak amaitu eta kazetarien ordua tokatzen zen. Galderak egiteko ordua. Ez zen galdera bakar bat ere egin bertan. Bakoitzak bazekielako bere me-

dioan zer eta zenbat idatzi edo esan ahal zuen, interesatzen ez zitzaizkion, edota sinistu nahi ez zuelako begien aurrean zeukana.

Torturaren mamutzarra hazten ari

Jakina da naziek konzentrazio zelaientan juduen aurka egindakoak ez zituztela europearrek ez alemandar gehienek ere ezagutu gerra amaitutako eguna bitartean.

Euskal Herrian Joseba Arregi, Asensio eta Mikel Zabalzaren kasuak gertatu direnean bakarrik 'kasu aislatu' bezala onartu izan da torturaren esistentzia, komunika-

bide handien aldetik. Sekula ez 'demokrazia' honek darabilen ekintza sistematiko bezala.

PSOEk kasu horietan ere ez du onartu nahi izan. Onartu gabe justifikatzera jo izan du. Oraingo honetan ordea, PSOEk operazioa gestionatzeaz gain, EE eta PN-Vren babesa jaso du. Oso positiboa iruditu zaie alderdi hauei gertatutakoa. EA isiltasun anbiguo batetan geratzen ahalegindu da. Errepresioaren mamua hazten ari da ordea eta poliziaren basakeriak, frankismoaren eta Aljeriakoaren heredia iren polizia beren basakereak 'bonpensant' guztien oinarri ahulak lurjota uzteko mehatxatzen ditu.

Egoera honen aurrean jendearen erantzuna zalantzan jartzen du jendeak. 'Borroka Eguna'ri buruzko balorazio ezberdinak entzun daitezke. Amnistiaren Aldeko Batzordeek positibotzat jotzen dute kontutan hartuta indar errepresiboak manifestazio oro, operazio honen aurkako eritzi oro estaltzera jo dutela. HBri debeatutako manifestaldiak aipa daitezke, edota Gipuzkoako Gobernadore Zibilak Bidasoaren partiduan konfiskatutako 1000 sarrera haiek TVEren aurrean jendearen erantzunik izango zenaren beldur.

«Ematen ari garen erantzuna gehiago da epe ertain eta luzera begira. Gero eta

jende gehiago ari da konturatzen 'demokrazia' ezin dela errepresioan oinarritu. Gero eta jende gehiago ari da sensibilizatzen adierazpen askatasun falta honekin. Klean ez dute uzten manifestaziorik egiten».

«Honen aurrean nerbioa ari da jartzen zenbait jende. Inpotentzia antzeko sentimendu bat sortzen da. Gestoretan luzeragoko dela ikusten dugu eta antolatuta beharra aldarrikatzen dugu errepresio honi erantzuteko modu berriak bilatzearekin batera».

JOXE MOLLARRI

«Abil»: Zuberoako prentsa Paueko epailarien beldur

Zuberoako «Abil» hilabetekariaren zuzendari den Hervé Thépault gaztea auziperatu du Paueko epaile batek, Ipar Euskadin ere adierazpen askatasunak zein muga dituen agertuz.

Iparretarrak erakunde armatuaren agiri bat bere orrietara ekarria zuela eta, Paueko Lemaitre jupeak auziperatu egin du Maulen hilabetero plazaratzen den «Abil» astekaria. Ipar Euskadiko prentsa guztiak zuen argitaratua IKren agiria, batzuek laburtua eta zenbaitetik osorik. Paueko juezak «Abil»eko zuzendaria, Hervé Thépault, harrapatu du sareetan.

Adierazpen askatasuna Iparraldean ere hankutsik

Duela bost urte sortu zen «Egia» aldizkariaren jarraipena da gaurko «Abil» eta hasierako helburu nagusiari jarraiki zaio beti: Zuberoan komunikabide abertzale eta kritikoa bat mantentzea. Jakina da «Sud-Ouest» egunkariak Zuberoa gainerako Ipar Euskaditik aparte tratatzen duela —«Béarn-Soule» edizioan sartuta— eta bertan daukaten aldizkari bakarra arras eskuindarra da: «Le Miroir de la Soule», Zuberoako ispilua izan nahiko lukeena.

Aipatzen dugun hilabetekaria martxan jarri geroztik sortu da «Xiberoko Botza» irrati, baina «Abil»ek beti segitu du lanean, hilero seirehun bat ale salduz. Ez da gutxi, 13.000 biztanletaraino makurtu den Zuberoarentzat.

Uztail-abuztuko bere edizioan, IKren agiri bat plazaratzen zuen «Abil»ek. Agiri horretan, Maddi Hegi eta Kristof Istéque-ren heriotzen ondoren, borroka armatuan segitzeko beren erabakia azal-

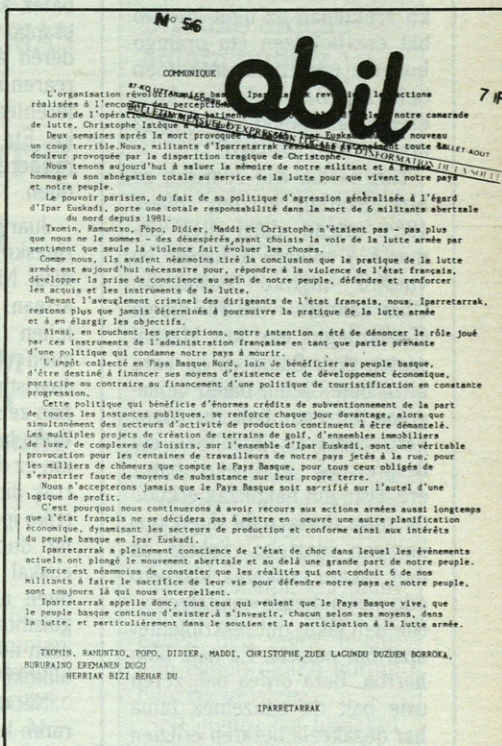
tzen zuen erakunde armatuak, besteren artean. Agiri hori izan du Lemaitre jupeak Hervé Thépault auziperatzeko aitzakia. «Krimenen apologia», «krimena bultzatzeko delitua» eta beste aipatzen ditu Lemaitre erabili duen 1886ko legeak.

Abertzaleen pertsegizioa ez da atzo goizekoa

Zergatik Hervé eta «Abil» hautatu? Hervé Thépault-ek ez ditu gaurkoak jule eta jendarme frantsesekiko istiluak. Soldaduzkara joateari uko egiteagatik espetxera joateko arriskutan egon da luzaz, eta horregatik Lemaitre juezaren agindua zela eta etxea miaztera joan zitzaizkionean, jendarmeez bere etxea ezaguna aurkitu zuten.

Bestalde, Ipar Euskadi osoan polizia eta jendarmeen kontrola zorrotza bada, Zuberoan mugak oro gainditzin ditu kontrol horrek. Behin baino gehiagotan salatu dute abertzaleek edozertarako duten pertsegizioa, denak denen, eta baita jendarmeen ere, ezagunak izaki.

Abertzale usaina duen guztia kriminalizatze bidean, edozer zilegi dela dirudi Iparraldean. Estatu Frantses osoan ari da, egia esan, aspaldi ezagutu ez zen ofentsiba ematen Gobernu eskuindarra adierazpen askatasuna murrizte aldera: Kortsikan «U Ribombu» astekariko zuzendaria auziperatu, talde politikoak desegin...

Agiri honen argitaratzeak eraman dezake espetxera Hervé Thépault.

Hego Euskadin ezagunak ditugun sistematik ari dira gero eta gehiago gertatzen Iparraldean ere, errefuxiatuen kontrako errepresioan garbi agertu den bezala. «Abil» aldizkariok arduradunek eskatzen duten solidaritateak Hegoaldetik ere iritsi behar duenez, hona aldizkariaren helbidea: Abil-B.P.14-64130 MAULE.

ARTASO

Jon Juaristiri erantzunez

Lehendabizi, Juaristik intsultu pilo bat botatzen dit Verineskoari buruzko ene artikuluari erantzuteko: tonto, maltzurkeria-esale, astokilo, oportunistak, memelokeria-perpetratzaile, mamarro eta txorrallaire (parre gehien eginarazi zidana).

Verinesko topaketei buruzko artikuluan ez nion intsultu bat ere botatzen eta oraingo honetan ere ez dut intsultoen beharrik. Berak dio ez duela ezer arrazoinduko, nire ustez arrazoirik ez duelako.

Niri berdin zait Juaristik ze hizkuntzatan idazten duen. 1984. urtean idatzi zuen «Jamas (...) volveré a hablar en vuestro ingrato eusquera». Ohar zaitezte «vuestro» dioela (Txillardegi eta San Martini esaten die). Baina ez du bere hitza bete, behin baino gehiagotan hitzegin bait du harez gero euskaraz, intsultuak eta desprezioak azaltzeko batez ere. Uste dut bakoitzak eskubide osoa duela nahi duen hizkuntzan idazteko. Sekula ez diot eskatu euskaraz idazteko edo euskaldunak «maitatzeko». Nik beti jakin dut «eskribiente» apal bat naizela. Ez naiz hain harroa. Bera ordea bai, zeren uste bait du edozeinek fama har dezakeela beraren eritzien kontra azalduz. Horrela sekula ez da famarik lortu. Gainera beharrezkoa izango litzateke horretarako Juaristi norbait inportantea izatea. Berak dioenez izango ditu bere «kontakto» onak, baina hori ez da nahikoa. «Kontaktoetaz» hitzegitea... Gixajoa.

Juaristik nire idazketari buruz «zimaur huts» esaten du, eta ez naiz ni izango ukatuko duena. Adjetibo hori erabili arren ez dakit nire idazkiak

irakurri dituen zeren irakurri balitu jakingo luke Verinesen irakurri nuen ipuina ez dudala Argian argitaratu beharrik, al-diz aurretik argitaratuta bait dago nire bigarren liburuan (1985), eta gaztelaniaz gainera. Juaristi inteligenteko balitz konturatuko zatekeen Miranderentz txistea katolikoei egin-dako burla dela eta nirea ordea «kristianoei». Biak sartzen dira «konfesionari-txiste» sail oparoaren barruan.

Behin batean protestantea zen frantses batek Miranderentz txiste berbera kontatu zidan aldaki batzuz bada ere. Frantsesaren txistean protagonistak apaiz protestante bat hiltzen zuten.

Dena dela kritiko listoren batek «ah! Miranderentz kopia» esango zuela pentsatuz Miranderentz zita hori jarri nuen nirearen izenburuaren azpian diferenteak zirela gogorazteko. Eta gainera Verinesen Miranderentz txistea kontatu nuen.

Juaristik aipatzen dituen Verinesko lekukoak bere lagunak dira. Ni nintzen, euskaldunen artean, Verinesera joan baino lehen Juaristi ezagutzen ez zuen bakarra. Gainerakoak Juaristiren lagunak ziren eta han zeuden gonbitatuta Juaristiren lagunak zirelako. Honekin ez dut esan nahi idazle txarrik direnik. Baina Euskal Herriko ipuinlari onenak ote direna dudazkoa da. Juaristiren euskal literaturaren historiak duen akats berbera da «amiguismoarena». Eta pribatuki esan nion, eta onartu zuen publikoki Verinesen bertan.

Nik esan dut Juaristik euskararen kontrako adjetiboak erabili zituela, eta beti esango dut horrela izan zela, zer entzun nuen badakidalako. Ahotsa pixka bat jaitsez, ondo gogoratzen dut, esan zuen «culturas minoritarias cochambrosas» (euskara euskal kulturaren parte bat da) eta «bazofia de lenguas minoritarias incultas como el breón, las lenguas caucásicas...» eta pena handia dut grabatu ez nuelako. Juaristiren lagunak ez zirenak ere bazeuden eta nik ere haien fi-

deltasunaz konfiantza osoa dut eta beharrezkoa baldin bada beraien deklarazio firmatuak lor ditzaket Juaristik esan zuenaz. Baina mitomanoa dirudienez gero bere gezurrak sinetsiko ditu. Juaristik gogoratuko ditu gutxinez asturiar baten hitzak, «Juaristi está cada vez más huido», guk ipuinak irakurri ahala gero eta garbiago gelditzen ari zelako euskararen maila eta euskal literaturaren maila ez zirela Juaristik esan bezain katastrofikoak. Iturralde bere ipuina irakurri ondoren, adibidez, Robert Saladrigasek esan zion Juaristiri, hori baldin bazen euskararen maila, oso maila altua iruditzen zitzaioela. Eta Juaristik erantzun zion euskararen maila hori Iturraldearen ipuinetan bakarrik aurki zitezela euskal literaturan. Baina euskaldunen gainerako ipuinak irakurri ahala, esan zioten ez zitzaie iruditzen Iturraldearena baino txarragoak zirenik. Esan gabe doa euskal ipuinen erdarazko itzulpenez entzuten zituztela han irakurritakoak (nirea ezik).

Juaristik nitaz eta beste batzuetaz esan zuen Diario Vasco «Zabalik» orrialdeetan «habría que disuadirles (de que escribieran —en cualquier idioma—)» Borges parafraseatuz. Eta gero hori gogoratu diogunean berak interpretatu du erdarara pasa nendin esan zidala nik ulertu nuela. Juaristiren despisteaz aparte hemen azaltzen da argi eta garbi ez duela euskaraz ondo ulertzen, eta ez dakit erdaraz ere ondo ulertzen ote duen batzutan; eta gainera ez dela gogoratzen berak esandakoaz.

Juaristi Jainkoa sentitzen da, nork idatzi behar duen eta nork ez, esateko. Juaristiri Verinesetik etortzerakoan tristuraz beteta idatzi nion kartan nioenez, jakin dezala kokolokeria bat esaten duen bakoitzean erantzungo diodala. Zeren ordurarte tontakeria asko esanda bait zeukan eta inork ez zion erantzun. Orain gauzak aldatu dira eta Verinesen katalanak eta asturianoak (etc.) egin zizkioten kritikaz aparte jaso ditu nireak ez diren beste kritika batzuek Euskal Herrian. Verinesen esan nion banuela artikulua bat idatzita

bere eritzien kontra eta hau erantzun zidan «cuidado con lo que dices porque te pulverizaré».

Hara joateko zergatik, bere lagunez aparte, aukeratu ninduen ez dakit oraindik. Juaristik esan zidanez «porque el organizador me pidió que llevara a algún jovenzuelo» (eta emakumeen ordezkari «bat»(!) esango ziola imajina dezaket). Juaristiren azken artikulua irakurrita, pentsatu behar dut bere irudipenerako idazle txarra nintzelako eta bere tesiak nirekin frogatzeko. Posible al da azpikeria gehiago?

Juaristik dio txollo bat dudala Institutoan, eta ez da txollo bat, Luis Michelena jauna epaimahaiko buru zelarik oposizio bidez lortutako katedra bat baizik. Juaristik ordea, orain arte, behatzez aukeratuta lan egin du unibertsitatean.

Juaristik kontaktoetaz hitzegiten du. Andrés Berlanga gaztelatarrak Verinesen esan zuen bezala, egunkari eta argitaletxe nazionalen argitaratzeko maitale edo lehengusu edo pariente edo lagun edo holakoren bat behar da argitaratzeko, kalitatea baino gehiago. Behar bada asko jakingo du Juaristik horretaz baina ez naiz ni izango zurituko duena bere kontaktoetaz profitatzen. Kontaktoetaz harrotzea nazkagarria da.

MIKEL HERNANDEZ

Balendin Enbeitaren omenez Bilbora bertsolaritza

Datorren astelehenetik aurrera hasiko dira Bilbon Bizkaiko bertsolaririk ospetsuenetakoa — eta hil zaharra ez— zen Balendin Enbeitari eskeiniko zaizkion omenezko ekitaldiak. Omenaldi honekin Enbeitiarren familia osoa omendu nahi da, Urretxindorra aitzindari prestutik hasi eta gaur arte.

Eratzaileek jakin arazi dutenez, hala berean Balendinen garai gogor eta neketsuetan bizitzea suertatu zitzaion bertsolari belaunaldiaz ere oroituko dira, hauei esker gora egin bait zuen bertsolaritzak. Hortarako antolatu diren ekintzen artean bi mahai inguru eta erakusketa publiko bat, bertsolari eta dantzari jaialdi nagusi batekin akabera emango zaiolarik, bertsolaritza munduko gizon abertzaleak berriro elkartzuko dituen asteari.

DOLUMIN ETA GORATZARREZKO ADIO ERRENTERRIAKO GAZTELUTXO HILERRIAN

Politika eta kultur gizonak erruz Koldo Mitxelenaren hiletetan

Joan den asteko asteartez ospatu ziren Koldo Mitxelena defuntuaren hiletak bere jaioterri Errenteriako parrokian, non euskal kulturgintzako ordezkari nagusiak bildu ziren, politikagintzakoekin batera, hizkuntzalariari eskeini adioan.

Goizeko hamaiketan iragarritako ehorzketan present ziren Euskaltzaindia eta Euskal Herriko Unibertsitateko ordezkariak Gaztelutxo hilerriko Polikarpo Etxeberriarren familiaren hilobi aurrean, Gobernu autonomoko politikari eta zenbait literatur gizonekin batera inguratu zirela Koldo Mitxelena zenaren famili artera, hizkuntzalariaren azken agur eta lur emateko.

Parrokian ospatu elizkizunetara mundu bat hurbildu zen jada arratsaldean, bertan zela goizez ehorzketan izan ez zen Matilde Martinez

alarguna ere, bere bi seme-alaben konpainian. Ehundaka lagunak doluminez burutu ziren euskarazko ospakizunak, Andra Mari abesbatzako kantuz girotu otoitzez, eta altareko hementzi elizgizonen artean izaki Luis Villasante, Joxe Miel Barandiaran nola Baionako Urruty abadea, Mitxelenaren euskaltzainkide.

Ohare eta goratzarrez eman ziren amaitutzat hiletak, bertara hurbildu guztien dolumin hitzak nabarmen-tzen zirela, defuntuaren oroigarri fidel, parroki atari eta Errenteriako auzunetan barrena.

Bilboko aideak aldatu nahiez fatxada pintaketak

Hilabete hau amaitu aurretik, Jose Maria Gorordo, Bilboko alkateak, bere bihurtu duen proiektua, hau da, «Artea kalean» mairtxan jarraituko du. Kanpaina honen asmoa Bilbo erdialdeko hamaika etxe-tzarren fatxadak garbitzea litzateke pintura pasada batzuez, bidenabar artea sortzen delarik, graffiti erraldoiak ikusteko aukera hiritarrei eskaini, eta munduko beste hiri anitzetan egiten den legez begiei min egiten dioten horma biluziak tapatzea.

50 inguru lan proiektu aurkeztu dira oraino, maila bikainekoak gehienak, gaizki ez dagoena kontutan hartuz gero lehenengo deialdia izan dela. Kopuru honetatik 15 lan izan dira sarituak, zeinak argia ikusiko duten laister. Beste deialdi bat ere egin lezake Bilboko udalak epe motzera, Bilboko artista berriek begibistarako beren txoko irekia izan dezaten.

Aste honetan

Iparaldeko UEU, hirugarrenez
(47. orrialdea)

Andres Nagelekin, eskultura eta arteaz
(48. orrialdea)

Zieko-ko Gaiteroak, Arabako folkloreari eutsiz
(50. orrialdea)

Kulturaren Aste Borrastea
(52. orrialdea)

Munduaren zabaletik kultura
(54. orrialdea)

Gazteentzako «ARGIA» Erreportai Lehiaketa

Euskarazko kazetaritza gustokoa duten eta bertan aritu nahi duten gazteen zaletasuna eragiteko antolatzen du ARGIA astekariak lehiaketa hau, bide batez bere sorreratik lanean 50 urte aurten betetzen dituela ospatuz. Hona, beraz, edozein gazte euskaldunek bere lanak lehiaketa honetara igorri ditzan baldintzak:

1.— Irabazlearen saria ordenagailu pertsonal bat izanen da, Donostiako «Apika» informatika etxeak eskainia. Saria ematearen inguruko ekintza aldeztu aurretik jakineraziko du ARGIAk.

2.— Aurkeztuko den lan bakoitzak gehienez lau foliotako luzera izango du, lerro bitako hutsunea utziaz idatzita.

3.— Erreportai bakoitza argitaratzeko prest aurkeztuko da, hau da: titulu, sarrera, «ladillo» edo titulotxo eta abarrek. Argazkiak aurkezten baldin badira, horien balioa ere kontutan hartuko da.

4.— Erreportaierako gaia egilearen esku dago.

5.— Lehiaketa honetarako 22 urte bete gabeko gazteen lanak onartuko dira, eta taldeka ere parte hartu daiteke, partaide guztiek adinaren baldintza betetzekotan.

6.— Lanak abenduaren 31a baino lehen aurkeztu beharko dira, sobre batean sartuta eta ezizen edo seudonimoz sinatuta; beste sobre txikiago batean, azalean ezizena agertzen dela, joango dira egilearen izen-deiturak, helbide eta telefonoa. Guzti hori helbide honetara bidaliko da:

ARGIA — Erreportai lehiaketa

Ametzagaina 19

20012 DONOSTIA

7.— Epai mahaia ARGIAk izendatuko du, eta bere erabakia eztabaida ezinekoa izanen da. Epai mahaia saririk gabe utzi baina egokitzen jotzen dituen lanak ARGIAk bere orrietan argitaratu ahal izango ditu.

*Kafe ona hartzeko,
Bake da garrantzizkoa.*

Kafe ona hartzeko, ez da platera garrantzizkoa, ez kikara, ez kutxarila, ezta gozatu ala ez ere.

Garrantzizkoa kafea berria izatea da. Egutero xigortua, zeure

hurrean. Nahasteak behar duen puntuan, zaporea bakarra izan dadin.

KAFE BAKE KAFE BERRIA da, garrantzizkoena kafe ona hartzeko. Beste konturik gabe.

KAFE BAKE,
KAFE BERRI-BERRIA
Nahi duzu?

BAIONAN IZANEN DA BERRIZ AZAROAREN 2-TIK 6-RA BITARTEAN

Iparraldeko UEU, hirugarren urteaz heldutasun eta sakontasun bila

Azaroaren 2tik 6ra Iparraldeko UEUren III. edizioa izanen da Baionan, astelehenetik ostiralera, herrialdea hunkitzen dituzten hainbat gai unibertsital ikuspegitik aztertzen saiatuko direla: hizkuntza, ekonomia, politika, hezkuntza, etabar.

Tokia IUT (Institut Universitaire de Technologie) izanen da, Baionan, Ospitaletik gertu eta Musika Konserbatorioaren etxe berean.

Lau arlotan banatu dute aurtengoan Iparraldeko UEU hau: hizkuntza, giza-zientzia, didaktika eta ekonomia. Antolakizun lanetan ibili den Edurnek ematen digu gaien banaketari buruzko zenbait azalpen: «aurten nahiko desorekatuta dago hizkuntza arloaren alde. Hizkuntza barruan lau azpisail ditugu: hizkuntzalaritza, literatura, soziolinguistika eta psikolinguistika. Emanen diren gaien kasik erdia atal honi egokitu ko zaizkio».

Aipagarria da psikolinguistikan eta soziolinguistikan Hegoaldeko Mundu Biltzarrean aurkeztu diren txostenen laburpenak sartu dituztela, Maria Jose Azurmendi eta Antton Kaizer-en eskutik, nonbait Iparraldean Biltzar horrek izan duen oihartzun eskasa osatu nahiz.

Giza-zientzietan Historia eta Antropologia emanen da; Didaktikan Matematika; eta Ekonomian Nekazaritza eta

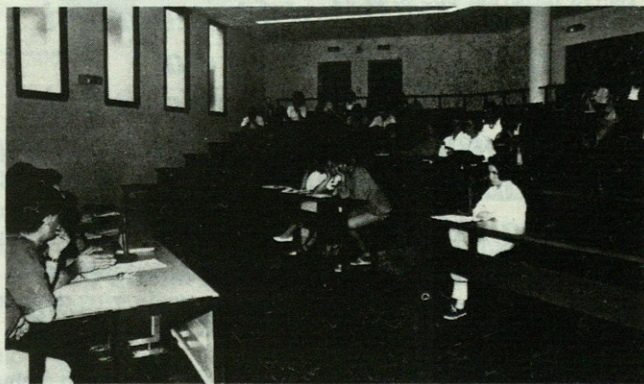
Industria. Gaiok emateko bai Iparraldeko eta bai Hegoaldeko jendea dator, nahiz eta saiatu diren Iparraldetik ahalik eta irakasle gehienak bil-tzen saiatu direla.

Azpimarratzekoa da tartean, SIADCOk Iparraldeko euskaraz egin berri duen inkestaren berri emanen dela, bai metodo aldetik bai behin betiko konklusioen aldetik.

Gai gutxiago, sakontasunean areago

Aurreko urtekoarekin alderatuz gero, ikusten da iazkoa askoz mamitsuagoa izan zela, gai ugariagoak eta aldi berean. «Iaz ordu berean gai bat baino gehiago zegoen. Baina ikaslegoa aski murriz-tza zenez, trinkotasun horrekin aukerak kendu egiten zitzaizkiola konturatu ginen, eta aurtengoari buruz jokabi-dea aldatzea pentsatu genuen. Gai gutxiago, baina gai bakoitzak luzeera handiagoa izanen du, eta pentsatzen du-gu jendeak errazkiago segitu ahalko dituela gai bat baino gehiago».

Gauza berri bezala, ma-

Baionako IUTn izanen dira Iparraldeko UEUren aurtengo eskolak.

hai-inguruen pisua nabar-mendu liteke. Izan ere, aurreko urteetan ekingiza horiek atentzio berezi jaso zuten, eta ildo horretatik sakontzea erabaki dute aurtengoan. Lau izanen dira: astelehenean, «Nazio-kontzeptua», Iparraldeko alderdi abertzaleekin; asteartean, «Herri Kontra-tua», Iparraldeko kontzertu ekonomiko berezi delakoez; asteazkenean, «Kareletik» fil-mea; ostegunean, «Euskara-ren egoera Euskal Herrian»; eta ostiralean, «Hego Euska-diko geroa gaur», Hegoalde-ko politikarekin.

Unibertsitateko ikaslegora heldu nahi

Iaz 100 bat ikasle hurbildu ziren, haietatik kasik guztiak bertakoak izanik, eta aurten ere zifra hori osatzea espero dute. UEUko ikaslegoa batik bat irakaskuntz mundukoak

izan ohi dira: Seaska eta es-kola elebidunetako irakas-leak, AEK ingurukoak, eta in-kodizionalak. Esparru hori gaintitzea da antolatzaileen asmoetariko bat.

Alde horretatik oharatara-zi beharra dago agian iaztik hona eman den data aldake-ta. «Gure helburua batez ere hemengo unibertsitateko ikasleria hurbilaraztea da, eta iaz egin genuen bezala, uztaillean, azterketa garaia zenez zaila izan zela pentsa-tu genuen. Aurtengo datak egokiagoak izan daitezke al-de horretatik».

Matrikula astebete lehen-a-goz zabalik egonen da «Ikas»en, eta telefonoa 59.25.64.26, eta helbidea: 15, Port Neuf karrika, Baiona. Hile honetako 26tik 30era goizero jendea kausitu ahal-ko duzue helbide horretan, beraz.

PERU UNTZUETA

IMAGINEI EZ DIE BESTE GARRANTZIRIK EMATEN
IDEIAK GAUZATZEKO BITARTEKO OSAGAI BEZALA BAINO

Andres Nagel: «Edozein lekutan paratzeko moduko objetu neutroak sortzen dituzte artistek gaur egun»

**Donostiako Mirakruz Gaina
inguruko etxe bakarti batetan bizi
da Nagel bere eskultura eta
koadroekin batera, berak sortutako
mundu propioan murgilduta.
Merkatuko telebistarik
onenetarikoa eta telefonoak
bakarrik dirudite handik kanpoko
errealitatearekiko lotura bakarrik.**

Nagelen piuratik, inoiz orraztu gabeko tximak eta begi borobil gorrituak nabarmentzen dira lehen kolpean. Torero galtzerdi arrosak, leohi ahotik ateratzen den boza etena eta esku jostalariak, gero. Kaseta jarri orduko urduri jarri da, elkar hizketak piperrik gustatzen ez zaizkiola antza. Ezta kazetariak ere. Torturatuaren paperean ipini du bere burua.

ARGIA.— Akitektura ikasten hasterako hasi zinen pintatzen. Ze izan zen eragilea?

ANDRES NAGEL.— Oso gaztetandik hasi nintzen pintatzen, eta arkitektura ikasketan egiten ari nintzela ere pintatzen eta erakusketak egiten segitu nuen. Ez zait sekula inor bereziki interesatu, ez da eragilerik horretan, nahiz eta beti izan den gustoko jenderik, hori bai. Baina beste ezer baino gehiago bizio kontu bat izan da arteari ekittea.

A.— Etxean ez zen hala-ko giro berezirik arteari dagokionez?

A.N.— Ez, ze orduan pinta-tzea ofizio lotsagarritzat zeukaten. 80. urtetik honuntza aldiz, hainbeste aldatu da egoera ze vedetismoraino ailegatu den artista. Maniobra politiko bat dela uste dut: langabezia dago jende asko, eta gizarteari koskorrik kostatzen ez zaionez ofizio hau, gosez akabatzen direnak bost axola zaizkionez, bada hala-ko propaganda bat bultzatu da jendea honetan aritu dadin... musika talde batetan edota pintore bezala edo.

A.— Materiale oso desberdinetara jo duzu zure obra guztian zehar. Nola abiatu zinen materiale berriak esperimentatzen.

A.N.— Oleoz hasi nintzen. Tira, arkeologia piskat egin ez gero, lapitzeko gauzak topatuko nituzke aurretik ere, baina oleoa izan zen nik erabilitako lehendabiziko materialea. Gero segituan hartu nituen denetarikoz gauzak. Poliesterraz lan asko egin dut, baina azken finean erabilgarri ikusten dudana edozein materialez baliatzen

«Mashiel Beasainen», 1982.

naiz: tuboak, kartoiak, lokarriak...

A.— Ikusi esan duzu. Arte obra gauzatu aurretik egina al dago bada mental-ki?

A.N.— Bai, noski. Lan bat egin aurretik ongi landua

egon behar du proiektuak nire baitan: ezinbestez jakin behar da zer egin nahi duzun eta noraino helduko zaren, eta batez ere nola burutu ahal izango den. Pintura amerikanoko joera haiek, 'action painting' eta hala-

Nagel gose da: «Maritxu», 1980.

koak, zeinetan besterik gabe kuadro bat egiten hasten ziren materiale guztiekin nahastuz-eta, honez gero birplanteiatu dira. Kontu horiek estreineko bi alditan ongi atera daitezke, baina azkeanean pintaketa keinuak eta beste errepikatu egiten dira behin eta berriro.

Buruan egin nahi duzunaren nolabaiteko foto bat badago, ideia moduan behintzat, eta horraino heltzen saiatzen naiz, eskatzen dituen testurak, materialeak eta teknikak erabiliz.

A.— Eszenara iristea inportantea da zuretzat? Badago halako teatro edota nolabaiteko argumentu bat zure gauzetan.

A.N.— Ez... Tira, begiratzeko duena imagina batekin geratzen da beti, baina horren atzetik areago dagoen palnteamendu plastiko bat adierazten dut. Jakina, palnteamendu plastiko bat egiteko formataz baliatzen zara, baina formak bitarteko bat besterik ez dira. Imaginak bigarren mailakotzat jotzen ditut, nahiz eta ezinbesteko bihurtzen diren zerbait adierazteko bitartekoak diren neurrian. Dena den, imaginei ez diet beste garrantzirik ematen ideia bat gauzatzeko bitarteko osagai bezala baino.

A.— Badirudi ez zaizula gustatzen zure obrak mintzatzea, ezta?

A.N.— Kuadroetan dauden gauzak areago joan behar ez duten gauza pertsonalak dira, bizitzeko moduak, pentsamendu formak, eta sekula esplikatu behar ez direnak. Begirada batez ezin ulertu daiteke kuadro bat. Ze ezer ulertu ahal izateko lengoia eza gutu behar bait da, hala ohituraz nola azterketaz. Kontua da begirada kolpe bat aski dirudiela ikusteko, baina horretara murrizten denak azaleko irudia besterik ez du harrapatzen: polita, miragarria edo dena delakoa.

Ez dut uste ordea mundu guztiak artea 'ulertu' behar duenik, gaur egun mass-media horretan egoskortu baldin bada ere. Bakoitzak bere entretenimendu moduak bilatu behar ditu, besterik gabe.

A.— Zure obratik zer gustatuko litzaizuke gero-rako geratzea.

A.N.— Ba ezer ere ez. Bost axola dena erretzen baldin bada ere! Kuento-txino bat da gerora traszenditze komedia hori. Arte plastiko munduan ari bazara burua pixkat pitzatua daukazulako egiten duzu, psikopata baten antzera, sukarrak baretzeko. Zinemagintzaz bizi ahal izateko

ikuslego bat behar baldin baduzu ere ezinbestez, mundu honek ez dauka halako derri-gorrezko beharrik.

A.— Nola saltzen duzu orduan zure obra.

A.N.— Jakingo banu ez nioke inori esango! Beno, galerien bitartez, noski, erakutsi egin behar bait da daukazu guztia. Azken finean edozer gauza salduko bazenu bezala da, eta espakarate batetan paratu behar horretarako, bestela jai daukazu.

Obrak merkatu objektuak balira bezala tratatzen dituzte galeriatan. Eta erosleekin berdina gertatzen da. Obra bat erosten duenean, gutxitan izaten da obrak gustoko dituelako eta obrak edukitzeko bizio daukalako, baizik eta giza maila prestigiotsuaren ezaugarri gertatzen delako. Estatus goren mat eman du historian zehar arteak, eta baita oraindik ere. Zer esango dizut?, Mercedes galant bat edukitzearen tankeran, edota negozioak primeran doazkizula adieraztearren.

A.— Funtzio sozial bat betetzen du beraz arteak.

A.N.— Ez nago hain ziur.

A.— Baina zertarako egiten da arte obra... izan eta egoteko, edukitzeko ala erabiltzeko?

A.N.— Erabiltzeko, jakina.

Eskulturak eta pinturak etxebizitzetan giro bereziak sortzeko egin izan dira betidanik. Baina XX. mendean masifikazioaren arazoarekin egin dugu topo, eta ez dago hainbeste obra giro bakoitzetarako. Ondorioz bada, artistek objektu neutroak sortzen dituzte orain, edozein lekutan paratzeko modukoak, lekuak berak ere inpersonalak dira-eta. Enkarguzko ofizioa zena txeke kontu bihurtu da.

A.— Ze eritzi duzu arte eskoletaz, arte-tailerretaz.

A.N.— Arte tailerrak ez dira artea zertan den ikasteko. Hauek teknika eskolak baino ez dira, edo hori izan behar ko lukete behintzat. Arte eta ofiziotako eskolak begiko ditut, baina ez arte eskolak. Zerbait egiteko beharra duen hark teknikak ikastea ezinbesteko du, baina inork ez di-zu erakutsi beharrik zer egin behar duzun.

A.— Ofizio bat da artea.

A.N.— Berez bai, zergatik ez!, artea beste edozein ofizio bezalakoa da. Baina plastika mundu honetan jendeak ferriako tximinoa izan bazina begiratzeko zaitu. Gu geure zirkua egiten ariko bagina bezala: sokaren gainetik ekilibriotan goaz, eta nola jende oso gutxi ibili ohi den sokaren gainetik... aaa!, begira, begira; nola hemendik elefanterik ez dagoen, ba, to!, elefante bat zara.

A.— Elefante bezala jotzen du ordea artista askok. Nola konpontzen zara 'kolegekin'?

A.N.— Nahaspila bat da guzti hori. Ez, ez zait batere gustatzen artistekin harremanetan egotea. Artista lagunak baditut, baina horiek ere ez ditut artista gisa hartzen. Zergatik? Bada, nola halako konpetentziak sortzen direlako, eta ni artearen inguruko munduan banabil arte plastikotan aritzea gogoko dudalako da, beste komeria guztiak aparte. Ez nago karrerak egiten aritzeko prest, ezta halako kooperatibismotarako, kamarillatarako...

INAKI GONZALEZ
GORKA ARRESE

ARABAR ERRIOXAKO HIRU HERRIETAKO DANTZEZ OSATU DUTE LEHENENGO DISKOA, GAITA HUTSEZ

Arabako dantzen bilketan urrats handia eman dute disko bidez Zieko-ko Gaiteroek

Euskal Dantzarien Biltzarrak bere laugarren diskoa kaleratu berri du IZ diskoetxearen laguntzaz. Azken hau Arabari emana etorri da, eta bertan herrialde horretako folkloreaken zati garrantzitsu bat hurbilarazi digute, Zieko-ko Gaiteroen parte hartze paregabeaz.

Gasteizko «La Blanca» kafetegian diskoaren edizioaz arduratu diren bi gazte ditugu solaskide: Pedro Ignacio eta Fernando. Biak Arabako Dantzarien Biltzarrekoak, eta zehatzago «Indarra» dantza-taldekoak txiki-txikitatik. Diskoaren ideia azaldu zigu-

ten hasteko: «diskoaren ideia abendu aldean sortu zen. laz-tik esaka hasi zitzaizkigun Dantzarien Biltzarretik disko bat egiteko projektua zegoela, diru bat horretarako emana zela urtero bezala, eta aurtengoa Arabari tokatuko zitzaiola».

Horrela hasi ziren lan

praktikoetan Zieko-ko Gaiteroekin. Esan dezagun zeintzu diren Zieko-ko Gaiteroak: gaitekin Juan Karlos Gomez eta Juantxo Gomez anaiak, eta danborretan Biktor de Markos eta Jose Luis Gallego «Karakol». Normalean danborjole bakarra izaten da bandan baina diskoan beste bat gaineratu zaie.

Hiru herritako folklorea hautatu

Diskoa abian, Arabako errepertorio osoa aztertzen hasi ziren bi lagunok. Pedro Ignaciok agertzen digu nola izan zen: «Arabak gaitaz jotzen dira pieza gehienak, baina txistuaz ere zer edo zer bada. Lanaren banaketa gar-

bi bat egitearren, eta Arabako adierazgarriena berau dugulako, gaitarekin hastea erabaki genuen. Horretarako, herri guztiak aztertu genituen eta hiru aukeratu, Errioxako Hegoaldekoak hirurak: Laguardia, Villabuena eta Lekora». Hala eta guztiz ere, projektua zabalik dago, hurrengo urteotan disko gehiago kaleratuz material gutxia argitaratu arte.

Arabak folklorea aberatseneko herriak Laguardia eta Zieko dira. Horretan ez omen dago dudarik, jakintsuek diotenez. Villabuena ere kontutan hartzekoa da baina gaur egun dezentetutia dago bertako folklorea, dantza-talderik ez dago eta. Zergatik utzi dute Zieko-koa beste batetarako? «Alde batetik, Laguardiako dantzak adierazgarriagoak direla iruditzen zitzaizkigun Zieko-koak baino, eta bestetik Zieko-ko ordekaritza disko honetan gaiteroak berak dira».

Beste aukeraketa bat gaiteroei dagokiena izan da. Araban badira gaitero-banda gehiago —Gasteizen hiruzpatalau—, baina Errioxara mugatuz, Ziekon eta Laguardian baino ez dira aurkitzen. «Guztetzat garbi dago Arabako gaitero onenak Zieko-koak direla, baina ez hori izan arrazoi bakarra. Izan ere, urteak dira elkarrekin lanean ari garela, dantzen bilketa eta osaketa-lanetan. Eskueran eta gustorago genituen Ziekokoak».

Errioxako dantza gehienak erritualak dira, hots, urtean behin festa jakin batekin jotzen direnetakoak.

Dantza-taldeen batera jotzen zuten gaiteroak desagertuz joan diren heinean, arabar folklorea ere beherantz joan da.

Bost diskoetarako materiala orotara

Errioxako folklore aberatsaz gain Araban zehar dau den dantzak banan-bana zen batu omen daitezke. Maeztun bada soka-dantza bat. Kanta-briako mendikatea baino lehenago, Pipaonen, duela zortzi urte bertako dantza bat berreskuratu dute. Ekialderantz, Leintz-Gatzagan lau bat dantza daude. Iparralderako, Arrastarian maiatzaren 8ko dantza dago. Lautadan dantzena baino ihauterrien tradizioa dago, Zalduondon adibidez. Gainerakoan, ezer gutxi.

Material guzti horrekin denbora-kalkulu bat eginez, bost bat diskotarako atera zitzaizen, lau gaitaz eta boskarrera txistuz. Beraz, oraingo disko honekin parte nagusi bat finkatu eta behin betiko berreskuratzat jo daiteke. Gaitako errepertorio gehiena Laguardiako gaiteroen bitartez jaso da. Nicolás García hasteko, duela berrogei bat urte hil zena, eta ondoren Jesús Martínez, duela hamar bat urte hildakoa. Biak Laguardiako gaitero ofiazalak izan ziren, eta gordetzen denaren zatirik nagusia haiei zor zaie.

Fernandok agertzen digu gaiteroen garrantzia historian zehar dantzek bizirik irauteko. «Villabuenan beti

danik gaiteroak egon dira, eta horrek balio izan digu herriko bertako nahiz inguruko dantzak guregana heltzeko. Gaiteroak beti iturri izan dira, eta guretzat ere nahitaezko erreferentzia izan da lan honetan». Arabako dantzak erritualekin oso lotuta daude, eta haietako gehienak urtean behin dantzatzaren direneta-koak dira. Horrek markatzen du nolabait herrialde honetako folklorearen ezaugarri bat: urteko egun edo festa zehatz batetan egiten dira, eta urtetik urtera dantzariak aldatu egiten dira. Azken hau —hots, dantzariak etengabe berrizteak—, bistan da dantzen iraupenerako prolema handia izan dela beti, gorde direnen urritasuna argitzeko ere balio digula.

Gaitarako tonalidadeak aldatu

Diskoa burutzeko bidean, lanetako bat tonalidadeak moldatzeara izan da, Fernandok egindako lana bestalde. «Gertatzen zen azken aldian doinuak jotzen ziren moduan ez zirela oso egokiak gaitarako. Errepertorioetan ahots bakarra agertzen da, bigarrenik ez da izaten partituretan, eta jendeak jo ohi duen moduan bigarren ahotsak ez ziren oso bistosoak gelditzen. Orduan, melodiak moldatu egin ditugu,

gure ustez jatorrizko gaita-estilora hobeto moldatzea bilatuz». Modu horretan, bigarren ahotsak askoz berezkoagoak irten zaizkie diskoan, nahiz eta horretarako lan handia egin behar izan duten.

Pedro Ignaciok eman digu horri buruzko azalpen gehiago: «toki askotan gaita dultzainaren pareko jarri da, eta haren modura jo. Hori akats handi bat izan da azken urteotan. Hortik etorri da doinuak tonuz bajatzea eta gaitaren berezkotasuna neurri batetan galtzea. Guk jatorrizkoari heldu nahi izan diogu, batez ere eboluzio hori ezjakintasunez eman delako». Eboluzio hori ere ez da kasualitatezkoa izan: dultzainak (burnidun gaita, giltzaduna) gaita arruntak baino (zulodun gaita) bi tekla bajuago ditu, eta horrek eragina eman da aldaketa. Gure lagunek burnietako gaita edo dultzaina baztertu eta benetako gaitara jo dute.

Nafar kutsuari muzin eginez

Diskoaz arduratu den bikoteari nafar kutsuko salaketak egin bide zaizkio. Izan ere, haiek erabilitako musika-tresnak Iruñeko lantegian egindakoak dira (Lakuntza-Fraile-renean), eta hortik sortu dira zenbait arabarregan nafar

kutsuarekiko susmoak. «Hori esan dutenek ez dute diskoa entzun. Jotze estiloaren alde-tik, Jesús Martínez «Jime-neo»rena gorde dugu goitik behera. Noten sostenguetan, trinoetan, sarreretan, buka-retain... Ziekoko gaiteroak izugarri fin aritu dira, traizio-rik txikienari muzin eginez. Eta ez da zaila izan. «Jime-neo» duela hamar urte baino ez da hil, grabazioak ere ba-dira, eta bere estiloa gertutik segitu dute gaiteroak».

Lan horretan, ikaragarria omen da Ziekoko gaiteroeta-ko batek daukan belarria. Errioxako edozein musika-jole xehetasun guztiez imitatze-ko gai omen da, ez dakit nongo herrikoaren tankerara jo behar duela, eta haren modura jo inguruko guztien har-ridurarako. Hori balio handi-koa izan da, horrek danborra jotzen bait zuen «Jime-neo»rekin batera.

Transmisioaren prolemek lana zaildu

Dantza jaso eta mantentze-ko orduan prolemak baldin badaude, dantzen bilketa egiteko lanak ere ez dira go-zoak izan. Araban ez dago iz-tuetak Gipuzkoako dantze-kin egindako lan-altxorraren pa-rekorik. Araban oso erreper-torio gutxi dago jasota, eta dauden gehienak melodia mailan jaso dira. Koreografia urtetik urtera transmititu da, eta urtero dantzariak alda-tuz. Guzti horrek prolema la-tzak sortu ditu benetako bil-keta-lan bat egiteko orduan.

«Diskoarekin genuen hel-buru nagusienetakoa dan-tza-taldeen entsaiotetarako material finko bezala aurkez-tea zen. Orain arte gertatu da dantza-talde bakoitzak nahi izan duen bezala aldatu izan duela, eta hori ez dago ondo. Gu dantzen eboluzioaren al-de gaude, baina tokian toki-ko eboluzioa izan behar du, Laguardiako bertan ebolu-ziona dadila, eta ez Gastei-zen. Orain, diskoan, gure us-tez benetan diren bezala agertzen dira».

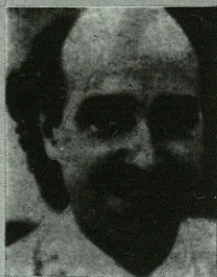
JOSU LANDA

Paperetan idatzia

MITXELENA

Mitxelenak demaseko aginte handia zuen. «Koldok esan du», «Mitxelenari esan beharko zaio», «ea Mitxelenak zer dioen» eta «Mitxelenaren ustez» direlako jakibideek behin eta berriz gidatu eta baldintzapetu dituzte azken urteotako euskararekiko erabakiak, unibertsitate-planak eta euskal kulturaren politika. Berak jarri ohi zuen semaforoa gorritz zein berdez eta, erdipurditako gizona ez zenez gero, naranja koloreak benetan aukera gutxi izan zuen haren errejistroetan.

Amatiño, «Eguna», 87-X-15.

ETB

Bai, kritikak egin zaizkio ETBri, oso erraza baita. Baina zeri egiten zaion kritika. Hori zehaztu beharreko gauza da. Berriemaileen hizkerari egiten zaion kritika, ala doblajea egiterakoan erabiltzen duten euskarari. Gu geu kazetariak presaka gabiltza eta egia da, batzuetan akatsak ditugu. Hori nik badakit. Gai honetan oso ongi iruditzen zait bestalde katalanek egiten dutena, aholkulari talde bat jarri hizkuntza zaintzeko.

Inma Errea, «Nafarroa Gaur», 87-X-13.

ZINEMA AZPIEGITURA

Ukaezina da Gasteizko Gobernuaren subentzio politikari esker funtsean euskal zinemagintzak aurreratu duela. Hori bai, nire ustez falta da, esate baterako, azpiegitura bat. Ondo deritzot Eusko Jaurlaritzak diru laguntzak ematen baditu eta berriz esango dut honi esker egin dela egin dena, baina hala ere funtsezkoenatzat jotzen dudaren eza somatzen dut, hau da, laborategi mailako, teknikoaren, gidolarien, etab. etab. etab. heziketa mailako azpiegitura.

Felix Arkarazo, «Punto y Hora», 87-X-15/22.

ZINEMAGINTZA

Sei urte buruan irauten duten bertako zinemagintzaren definizio prolemtan sartu gabe, Departamentuak, oro har, Euskadin errealizatzen den zinemagintza hura jotzen du euskal zineaz, geure lurrian bizi eta lan egiten dutenek egindakoa eta euskal gaiak hartzen dituen. Gainera, adierazpide baten eraman-ekarle bezala ulertu behar izango da eta geure gizartearen izaera bereizteko adiera duena eta geure hizkuntza, euskara, hedatuko duena.

Eusebio Larrañaga, «Deia», 87-X-15.

EUSKARA NAFARROAN

Nafarroako euskararen egoera, agintarien laguntzarik gabe, oso txarra da. Gertatzen da, ikastolak indartu eta hauteskunderen abertzaletasunaren eragina nabarmendu denean, agintariek euskarari laguntzen dioten itxuretan ari direla jendearen aurrean.

Jose Mari Satrustegi, «Egin», 87-X-19.

Gexan Lantziri

Jojo Bidart-en galderak Irulegi Irratian (urriaren 17an)

guzu zein egoeran den mementuan Seaska?

— Seaskaren egoera ez da hobetzen ari, gisa guziz aipatzen dugu diru aldetik egoera hori, ta mementoan gure betiko diru zuloarekin gara, 5 miliuneko zuloa, orain, dirua utzi diguten batzu gibelera eskatzen hasi zaizkigu, diru zigorrak gaineratik jartzen beraz gure zuloa 6 miliun terdira pasatzen da orain.

Bestalde erakasleak oraino ez dira berriz hartuak pagatzeko aski diru ez delako, eta egoera ez da bat ere hobetzen ari.

— Egoera beti hain latza izanez erabaki zenbait hartu dituzue, 5 puntu nagusi dituzue hartu?

— Bueno alde batetik ikusi dugu ikastola bakoitzak bere autofinantziaketa ahalak ikertu ondoan, orokorki Seaska mailan zenbaten autofinantziaketa posible genuen, eta ikusi da hori %80ra heldu dela aurretik, gurasoek beren aldetik indar handia egiten baitute eta pentsatzen baitute beste aldetik, diru bilketaren aldetik ahalagin bat egitea, aintzineko urtean baino aintzez handiagoa, ta hala ere gelditzen dira aurtengo diru beharretatik %20. Erran nahi baita 2 miliunen diru zuloa, eta hori nondik bilduko dugun ez dakigu orain, pentsatzen dugu finantziaketa handi bat egingen baita Iparraldean nola Hegoaldean eta kanpaina horretatik diru ainitz bilduko dugula pentsatzen dugu.

— Eta irakasleak noiz hartuko dituzue?

— Puntu hori ere eztabaiatua izan da gaur, irakas-

leek beren aldetik eskatua zuten urte sartzea dohainik segurtatzen zutela ta galdeginez berriz hartuak izatea Omia Sainduko bakantzen ondotik azaroaren lehenetik goiti eta gero zuzendaritza ikusiz oraino mementoko egoera proposatu du mementoan ezin dituela segurtar irakasle horien pagak eta beraz hobe zela diru aldetik irakasle horien hartzea heldu den urtarilaren lehenen. Biltzarrearen gehien-goak bide hori onartu du nahiz ta nahiago zuen bixtan dena lehen bait lehen hartu irakasleak.

— Negoziaketen aldetik erran izan da beti hein berean direla horiek, hala ere letra bat irakurria izan da. Zer da letra hori?

— Bai bazuen hogeit bat egun izanak ginela errektore etxean Bordelen gure 9 kontratu horiei buruz pixka bat dossiera finkatzeko, eta arropostua hartu dugu doi doia atzo arratsaldean eta beraz irakurria izan da letra, bi hitzez errateko, 9 kontratu horientzat ezarriak genituen bederatzi irakasleentatik hiru onartu dituzte, eta besteak ez dituzte kontsideratzen onargarri bezala beren ikusmoldetik eta bestalde puntu handi bat gelditzen da airean, erran nahi baita bederatzi irakasle horiek gero beharko dutela bi urteko frogakuntza bat segitu eta hori denborarik gehiena ikastolatik kanpo pasatuz, hor praktikan Seaskari gertatuko zaion prolema da irakasle horien ordaintzea nola egingen duen. Hemen ez dugu erabakirik hartu eta pentsatu da kontratuaren negoziaketa segitu behar dela eta hurren zuzendaritzan erabakiko da zer ihardespem eman letra horri.

— Eta ondoko egunetan izanen da Biltzar Nagusi ohizkoa.

— Bai, lehen urteko ikas-
turtea fini du, Seaska ta Zu-
zendaritzarentzat, hemendik
15 egunera eginen dugu bil-
tzarre ohizko hori, eta hor
aipatuko dira urteko kon-
tuak, mobilizazioak aipatuko
dira, eta puntu premiatsu
bezala aurten ikerketa talde
batek egin duen inkesta ba-
ten emaitzak agertuko dira
eta ikusiko da ea Seaskaren
egiturak aldatu behar dire-
nez ikastolaren geroa segur-
tatzeko.

Imanol

*Inma Lopategi
eta Dani
Arizala-ren
galderak
Euskadi
Irratian
(urriaren
17an)*

— Bai, eta egunetik egune-
ra gehiago.

— **Zer da kantari bat
izatea?**

— Niretzat alde batetik
ahots bat izatea ta kantatzea
da hemen pertsona bati ger-
ta dakioken gauzarik mara-
bilosoena. Kantatzen ari za-
rela sentitzen duzun emoi-
zioa da munduan dagoen
handiena.

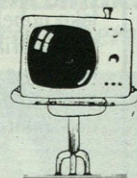
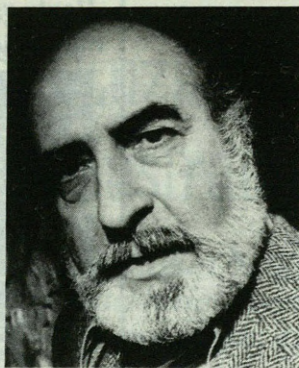
— **Zergatik abesten du-
zu heriz herri?**

— Neri gustatzen zait kan-
tatzea eta baita batetik bes-
tera ibiltzea. Orain askotan
nola herri hau bastante txi-
kia den hemengo zirkuitoez
aspertu egiten gara, horrega-
tik saiatzeko gara eta lortzen
ari gara batzutan hemendik
ateratzea, Madrilera, Anda-
luziara, Frantziara e.a. Hori
oso, ona da.

— **Ulertzen al dute?**

— Bueno ba, gu ulertzen
ala gara? Zail da bai egia,
kanpora zoazenean informa-
zio txarra aurkitzen duzu gu-
ri buruz, uste dute hemen
gauza bakarra dela, baina
nik uste gauza ongi planteat-
urik emanez gero eta he-
mengo poesia presentaturik,
horrela askozaz hobeto uler-
tzen gaituzte, batez ere he-
mengo normaltasuna adie-
razteko, hemengo musika-

ren egoera eta hemengo bi-
zitzaren egoera.

**Nestor
Basterretxea**

*ETBko Arkupe
saioan
(urriaren
14ean)*

Nestor,
zer su-
posatu du
zuretzat zu-
re lehen
erakusketa
antologiko
hau Madri-
len izateak
eta ez Eus-
kal He-
rriari?

— Beno
Madrilen are-
to aparta to-
patu dut neurri aldetik. Julio

Gonzalez izeneko areto ho-
nek 60 metroko luzera du
eta 20 metro baino gehiago
zabaleran. Sekula ez dut era-
kusketarik egin honelako ta-
mainako aretoan eta nire la-
nen kopuru handi bat hona
ekartzeko aukera polita idu-
ritu zait.

— **Zure aurretik Ibarro-
la izan zen hemen Madri-
len, orain zu zaude eta ba-
dirudi denbora gutxi ba-
rru Oteizaren erakusketa
antologikoa ere montatu-
ko dutela hemen. Zer ger-
tatzen da bat batean ia
euskal artearen ordezkari
guztiak hona etortzeko?**

— Nire ustez kasualitate
hutsa izan da, hemen ia ia
Txillida besterik ez dute eza-
gutzen, eta orain beno, han
Euskal Herrian artista gehia-
go dagoela deskubritzen ari
dira. Ibarrolak sekulako
arrakasta izan zuen. Ni Es-
painiako Gaur egungo artea-
ren museoko zuzendariak
gonbidatu naudelako etorri
naiz besterik gabe. Oteiza
berriz, Caixara datorrela us-
te dut, Caixako zuzendaritza
Oteizaz ohartu baita, dagoe-
neko Jorgek Madrilen ikusia
behar zuela pentsatuz, eta
arrazoi handiz gainera.

Torrealdak puntua jarrita

Joxean Agirreri

— Urte eta piku da «Hemen» eta «Egu-
na» egunkari/astekari formula bitxiko
esperientzia hasi zenutela.

Zorioneko euskal egunkariaren «be-
harrizanak kontutan edukita» jarri
omen ziren martxan proiektuak. «He-
men»en arduradun zarenez, eta urtebe-
teren buruan, zer uste duzu zuk: eus-
kal egunkaritik hurbilago gaudela orain? Edota proiektuak
«ersatz» bat direla, «ordezko» txar batzuk, azken batean,
egainua?

Ertzain-koadrila batek kostatzen duenarekin euskarazko egun-
kari bat atera daiteke, gonbarazio arin eta txar bat jartzeaga-
tik. Hori egiten ez bada, Gasteizko gobernuak eta besteek nahi
ez dutelako da, eta ez da harritzeko, ze ditugun datoen arabera
oso euskal irakurle gutxi bait dute Gobernuaren diren alderdi ho-
riek sinpatizanteen artean. Eta eguneroko egunkari bilakatzeko
ez den neurrian asteroko egunkarion proiektua absurdoa da, ka-
ramelo bat edo tranpa bat.

Kontsiderazio ezkor hauek gorabehera, ez gaude egiten dugun
lanaz ukatzekotan, gurea bait da euskaldunek premia bezala sen-
ditzen hasi diren egunkari horretara konfluituko duen ahalegin
serioenetakoa. Asterokoetan eta eranskinetan ez bezala, gurean
hizkuntza informatiboa lantzen, aktualitatea denboraren kontra-
ko lehian biltzen, lanabes teknologikoak menderatzen, ekipoa
lanegiten, azken finean kazetariak egiten ari bait gara.

Guk astean bitan egunkari hau ateratzeko proposamena egin
genien Lakuakoei. Erantzunez, kolorea sartzeko diru-laguntza
eskaini digute. Hor dago diferentzia eta hor dago burruka.

Puntako argitalpenak

Bilboko «Kirikiño» liburudendak emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Agustin Anabitarteren idazlanak», A. Anabitarte. CAP.
- 2.— «Irribarrea galtzen danean», Eusebio Erkiaga. Bizkaiko Aldundia.
- 3.— «Rinconete eta Cortadillo», Cervantes. Baroja.
- 4.— «Ortzia lorez, lurra izarrez», Artze. Elkar.
- 5.— «Ipuin, izkirimiri eta irakurgai batzu bizkaieraz», Benito Otazua. Alderdi.

Orotarikoak:

- 1.— «Glotodidaktika hiztegia».
- 2.— «Nafarroako euskal idazleak», Diez de Ulzurrun, J.M. Larrea. Pamiela.
- 3.— «Gernika belaunaldia», Dorothy Legarreta. Kriselu.
- 4.— «Traineru estropadak», Augustin Zubikarai. Egilearen edizioa.
- 5.— «Loiolako Inazio», Telletxea Idigoras. Etor.

Razziaren erdian, Miarritzeko Zinemaldi 'Latinoa'

Donostiako Zinemaldiaren ondoren, eta Miarritzeko uda denboraldiaren amaiera bezala, amaitu berri da, justu polizia frantsesak euskal errefuxiatuekin egindako razziaren egunean, Miarritzeko Zinemaldia, beti bezala zinema iberiar eta latino-amerikarrari dedikatua. IX. edizioa zen.

«Macu» Caracaseko auzo txiro batean garatzen den 'Lolita'. Solveig Hoogesteijn venezotarrarena.

Pariseko kronistak dioten bezala «Non aux extraditions! Vous bradez le Pays Basque: on torture en Espagne comme au Chili!» entzun zitekeen Zinemaldiaren aretoan Bernard Mairie sariak banatzera zihoanean. Izan ere, Zinema iberiar eta latino-amerikarraren IX. edizioan, zinemagintza horretan bezala, askotan ikusi da Arjentinan, Txilen edo Puerto Ricon gertatzen dena. Urruneko diktadurak dira haiek. Ezin ikusi tokian bertan gauza bera gertatzen ari dela. Aretoraino joan behar izan zuten manifestariak.

Aretoan ordea, 'pakea' bueltatu zenean, sarien banaketari ekin zioten Juan Jose Jusid zuzendariaren «Made in Argentina» filmari eskaini ziotelarik Sari Nagusia. Hain zuzen ere atzerrian bizi ondoren Arjentinara itzultzen den bikote baten historia. EEBBak izan dituzte atzerri eta han atera dute bizimodu aurrera. Iraungo ote dute Arjentinan? Geldituko ote dira? Dena den, Kultura da film honen gaia. Ikuspegi nostalgiko batetik begiratutako Kultura.

Hautapen Ofizialean aurkeztutako 15 filmeen artean izan da onik ere. Venezuelako «Macu»rekin geratu da kritika: Caracas-eko auzo txiro batetan garatzen den 'Lolita' bat.

Europarako ate latinoak

Sariak alde batera aipatu behar oihartzun dextekoa jaso duela Frantziako zinemaldiak, eta antolatzaileek nahi duten bezala, Zinema iberiar eta latino-amerikarraren gezi bat bilakatu dela Europari begira. Dagoeneko dauden Zinemaldi 'profesional'en ondoan ez zeukan aukera handiegirik Miarritzekoak eta badirudi justu justu arte y ensayoko aretoetan kasik besterik ikus ezin den zinemagintzaren baluarte bilakatu dela. Berlin, Cannes, Venezia eta Donostiako zinemaldien ondoan, zer egin bestela?

Ez dugu hainbeste sinisten Bernard Mairiek aipatzen duen duen zinema amerikanoarekiko kontrpunto papelean. Are eta gehiago zailtasun ekonomikoak aipatzen dituztenean 900.000 liberatuko budgeta duen Zinemaldi honetan, parte handi batetan «frantsezko azpitoluak jarri behar direlako».

J.M. HERITZ

Ziprizptinak

Portugaleko Iraultza galdua Antonio Loboren Fadoan

Antonio Lobo Antunes-en zazpigarren nobela, «Karabelen Itzultzea» argitaratzera doa Lisboan. 1971 eta 1973 bitartean Angolako gerran mediku izanda, gai horretaz idatzitako hiru nobelek ezagutzera eman zuten Portugalen.

Dudarik gabe bere boskarrena da ezagunena, «Fado Alexandrino» izenekoa. 600 orri marduleko nobela, 1972 eta 1982 bitarteko Portugaleko historia kondatzen duena. Klabelinen Iraultza barne. Lobo, garaiko beste hainbat bezala, galdutako ilusioen eta iraultza aurkiezinaren fado kantaria dugu.

Kabuki antzerkia Madriletik Parisera

Japoniarrak biran dabilta Europako lurraldeotatik. Madrilen aritu ondoren Kabuki antzerki mota zer den erakusten, egia esan 1610. urtean Okuni-k asmatutako antzezmotaren bertsio bat da hau, Parisen ari dira orain Ennousse III.aren eskutik. Keinuak, dantzak, musikak eta hitzak bat egiten dituen antzerki klase hau, atsegina suertatu ez arren, esotikotasunagatik badauka interes berezia ikuslearentzat.

Zinema eta Nobela Beltza Grenobleko Jaialdian

Urriaren 16an hasi zen Grenoble Zinema eta Nobela Beltzaren Nazioarteko Jaialdia, «Hiria eta Gaua» lema pean. Parte hartzen duten 150 idazleetatik gehien bat frantsesak badira ere, badira tartean japoniar eta sobietarren bat edo beste. 1979 eta 1986 artean Reims hirian ospatu zen jaialdia. Orain ordea Nazioarteko izateko bokazioa du eta nobela beltza jenero txikiago bat ez dena frogatzeko helburua hartu dute antolatzaileek. Horixe bera nahi dute Association 813koek, jenero beltzeko idazle, kritikoki eta editore frantsesak biltzen dituen elkarteak.

Sting-ek disko berria «Nothing Like The Sun»

Prentsaurreko bat eman berria du London hirian «Nothing Like The Sun» bere azken obraren entzunaldia egin ondoren. Sting kantariak, hala esan zuen, paso egiten omen du Rock, Jazz, Klasiko edota Barietate estiloez. Berak nahi duena musika mundiala asmatzea omen da. Live Aid, Amnesty Internationalek Ameriketako antolatutako itzulua eta horrelakoak aipatzen ditu ongarri gisa, garapen indibidualean sinesten duelarik eta ez ekintza sozio-politikoetan, edota berak dioten bezala, dialektika marxistan.

Pro Avi6n Euzkadi, 1937 1980, Sustraiak

Berrogeitahamar urte luzek iragan behar izan dute, 37tik 87ra, exilioko futbolista haiek berriro ere Euskal Herriko zelai ferdetara itzul arazteko. Larunbatean jokatu Athletic eta Errealaren arteko partiduaeren atarian atera zuten aintzinako talde gazte hartako gloria zaharren erretratu berria.

GERRATEAREKIN batera eten zen futbola Euskal Herriko belarretan 1936.ean. Hurrengo urteko otsailean futbol matx gogoangarria jokatu zuen Bilboko atzeguardian: «Pro Avi6n Euzkadi». Athleticen jokalariek ohia izandako Agirre berak eraman omen zuen *Acci6n Vasca* taldearen 'aurka' jokatu zuen *Euzko Gudarostia* taldeko kapitainaren besoko ikurra. Denak ziren Bizkaitarrak, ANVko Egia atezaina eta Bienzobas eta Markuleta salbu.

Martxoan, handik hilabetera, sortuko zen *Euzkadi* futbol selezioa, atzerrian herri baten borroka antifasistaren propaganda egiteko helburuz. Francoren garaitzak degegin zuen harat-honat futbolearen aritu zen taldea, bere azken matxa 1938-39ko liga mexikarrean jokatu.

Baina bitarte horretan egindako bidaia luzetik espreski aipatzea merezi duen partea da Errepublikako Sozialista Sobietikoen Batasuneko. Harrera ezin hobea. Meza Finlandiako enbaxadan. Eta baloia pi-

rrilaka jarrita, Lokomotibe, Spartak, Dinamo eta beste hainbatek txapela kendu eta amen esan behar izan zuten euskaldunen nagusigoaren aurrean. Gerora, ESSBetan babestutako haur euskaldunek futbolari onak eman zizkioten kirol sobietikoari. Ruperto Sagasti, esate baterako, jokalar nazioartekoa izan zen selekzio sobietikoarekin, aurrerago ESSBetako futbol eskola guztien zuzendari bihurtzeko.

Urteak ez dira alferrik pasatzen. Alfer bai ordea, akaso. Makatza, Arkonada, Karlos, Olaizola, Dani, Zamora, Rojo, Alonso, Villar eta bestek 1980. urtean osatutako *Euskadiko* selekzioa gure kiroleko historia pasarte ahantzizat zuekaten kasik San Mameseko harmailetan. Eta orduko argazkia ere hautsezatu samar geratu da honez gero joan den larunbatean 37ko gloriei aterako berriaren ondoan. Gerra garaiko *Euzkadiko* futbol taldeko jokalariek zahartuen itxura hartuko dute hemendik ez asko berru hamarkada honetakoek.

LUIX DINAMO

Gol-gol-gooool!

EUSKAL Telebistaren egina halak ez dira nolanahi-koak, erretrasmisio sportiboetan egiten diren esfortzuei erreparatzen emanda behinik behin. Ez bait da betiere erreza gertatzen kameramanentzat jokoan dagoen esferiko zuriak hartzen dituen gurrpil eta 'defektoak' boleatzen harrapatzea. Errealizatzaila ere ez da azitia, eta nola jakin, arraioa, juxtu arestiko jokaldi garrantzitsu baten errepikapena pantailaratzen ari delarik legezko txitxarroa sareratuko dutela benetakoa! (Teleikusleen meka-guen oihartzunak) (?)

NAHIZ eta lokutoreen alderdikeria makina bat zaleturen amorruek gori-gorian jartze- ra ailegatu den behin baino gehiagotan, nola ukatu horregatik pantailako jurnalistak borondaterik onenaz mintzo direla? Traizioak traizio —zer den telebista!—, gogoratu besterik ez dago, adibide bat besterik ez ipintzearen, pasatu den asteke Kendall-Toshack elkar hizketan gertatutako zoritxarreko hanka sartze madarikatua. Programari amaiera ematerakoan, Telebistako gizonak zera opa dio Bilbora ekarritako misterraren taldeari, bada Athleticen parte hartuko duen txapelketa orotan garaipenak ezagut ditzala; ondorioz, ihardespenerako beste aukerarik uzten ez ziola Donostiaratutako beste misterrari: «ea halakorik ez den, jaunak!, ea halakorik ez den...»

NOIZ bukatuko dira «horrela ez dago zer egiterik!», «Mutilak ez dabilta fin!» eta tankerako hamaika komentario lokutorearen ekiok pie-kon-bolo asmatzea lortzen ez duenean? Eta gehiago, jokoan kanpogatik baliogabetutako baloi sareratzek gol ez direla konturatzen hasteko ordua ere iritsiko da egunen batean. Ezin kontatuko ditugu eta legezko golekin batera ekiok bakoitzari baliogabetutakoak, ezta?

G.A.

Amalur

Gure Amalur eder non zaude gordetik animalia guztiak gaude izaturik zer gertatzen ari da ez dago argirik aspaldian zeruan ez da eguzkirik.

Garai batean ginen zorionekoak mendi guztiak ziren ehiza gabekoak egunez-egunean ugariagoak hilketak egiteko ehizari nahikoak.

Pagodi denak ere behinola bota pinudiez beterik lur osoa da ta horri eskerrak dugu jatekoen falta pinudia ez dena dago ereinduta.

Basajaun zuzenak izaten gurekin bainan ezin sekula fida gizonekin berokiak eginez gure larruekin bihotz barnea dute hotza eta zikin.

Ibaiak hil dituzte kutsadurarekin arrainak ere hilik azidoarekin guk ezin dugu bizi koka-kolarekin egarria kenduko euri urarekin.

Zibilizazioa gauza zelebrea horrekin lortu dute natura hiltzea gauza bakar batekin burua betea nire lagun mamiak hil diren ustea.

Euskadiko mendiak alanbradaz bete animaliak ezin dugu bizi aske alanbrada zikinak mendian noiz arte? ugazaben etxetan jarriko nituzke.

Zu ere hilda zaude Amalur maitea zure bihotzak ez du jasan oinazea, geratzen den bakarra amorrut betea HIL AURRETIK GIZONAK MADARIKATZEA.

HARTZA

ITSASGIZONA

Ba omen zegoen apaiz begibakarra Oihartzun aldean, famoso samarra. Goiz batetan joan zaio herriko mutil bat konfesatzera eta:

— Zein bekatu dituzu?

— Emakumeenganako zaletasun gehiegi eta...badakizu.

— Lasai, gizona, lasai, ni guzti horiek barkatzeko nago eta!

— Begira, apaiz jauna, hiru emakumerekin izan dut tratua azken bolada honetan: bat neska gaztea, alarguna bestea, eta azkena senarra itsasoa ibiltzen duena.

— Lasai, gizona, lasai, damututa egonez gero, horiek ez dira eta horren bekatu larriak. Neska gaztearekin ibiltzeagatik hamar kredo eta hamabost abe maria; eta alargunarekin ibiltzeagatik hogeitaz kredo eta berrogeitamar abe maria.

Hori esan eta apaizak absoltzioa eman zion.

Etterako bidean orde zera gogoratu zitzaion gizonari, itsasgizonaren emaztearekin ere izana zuela eta harrengatik ez ziola penitentziarik jarri eta beharbada ustekabe hilez gero, ez zela zerura joango infernura baizik. Hartu du bueltako bidea eta apezetxera joan da:

— Gabon apaiz jauna. Zuk absoltzioa eman didazu, baina itsasgizonaren emaztearekin tratua izateagatik ez didazu batere penitentziarik jarri.

— Penitentzia jarri? Harrapatzen hauenean berak jarriko dik! Ez al duk ikusten ni nola nagoen, ala?

EZIN KONTRA EGIN

Joan da gizon apal eta burumakur horietako bat medikuarengana eta esaten dio honek:

— Zer dela eta zu hemendik?

— Nire medikuak zugana etortzeko esan dit eta...

— Baina zer duzu ba?

— Ba... nire medikuak esaten dit ez naizela kapaz inori kontra egiteko.

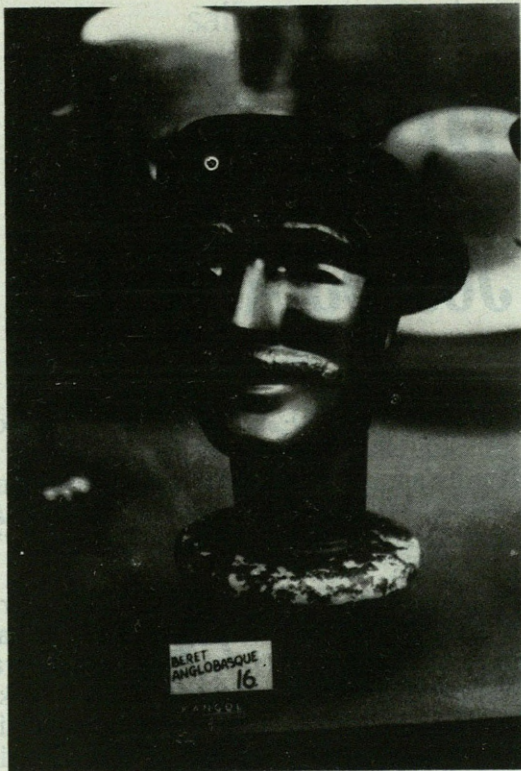
— Baina ez zintuen horregatik bakarrik bidaliko?

— Bai... beharbada ez ninduen horregatik bakarrik bidaliko...

SAGARDOTEGIA JATETXEA

KAIKO

Bergara 13. Telf.:425072.
DONOSTIA

Txapela buruan ta ibili munduan

NEW York-eko seigarren abenidan barrena gindoazen hango handikeriaren aurrean oharkabearena eginaz. Bertakoak bagina bezala alegia. Bata patinetan eta bestea walkmana belarrietan topera jarrita.

Mantsuago joateko erregutzen zidan eten gabe Prudentxiok, arinegi nindoala eta patinetan. Haren marruak, taxi orien bozinen gainetik ailegatzen ziren segurutik beste azeraino, «Pretenders» taldearen zinta 10eraino jarrita bait zeukan fonoan.

Hala gindoazen, ni beti aurretik patinetan, gelditu, Prudentxioren zain egon eta biok berriro parean jarrita aurrera, bata bestearen ondoan joan behar genuela zin eginez kei-nuen bidez. Pentsazazue han galduz gero nora jo behar genuen!

Berriro ere aurreratu nintzen ordea. Seko gelditu nituen patinak eta zakur pekinés zuri bat zeraman atso baten kontra egin nuen. Sorry. Sorry esan behar ekilibrioa gorde ezinik ibilita gero. Burua altxa nuenean eskabarate bat aurkitu nuen aurrean. Zein izango nire harridura sonbrero klase guzti haren erdian txapela bat ikusi nuenean. Ez zen posible sei-garren abenidako shop hartan gure Euskal Herriko txapela bat kausitzea.

Halaxe zen. Manikiaren mustatxodun eta irrifar amarikonatu (ez amerikanotu) hark be-re gainean zeramana txapela bat zen. Beheko karteltxoak ez zuen dudarako tokirik uz-ten: beret anglobasque. Amerikanizatua zegoen nonbait txapela. Walter Elosegi edo ho-relakoren bat izango zen fabrikantea.

Hantxe geratu nintzen aho zabalik txapelari begira. Makutotik argazki makina atera eta erretratu hauxe bota nuen.

Prudentxio ordea? Ttipi ttpa jarraitzen zuen berak abenidatik behera. Ez eta kasurik ere ni zertan nenbilen. Semaforoa gurutzatzera zihoan «Prudentxio, Prudentxio» oihuka hasi nintzaionean. Alferrik. Pretenders-ekin segitzen zuen berak.

Espero dut orain argazkia ikusterakoan sinistuko duela Hotelean kontatu nion txapel anglobasque horren historia.

MARTIN ARANA

Aldakako sortzetiko lokadura

BELFAST-en sortzetiko alda-ka-lokadura diagnostikatzeko teknika berri bat proposatu da. Aditu guztiek diotenez lokadura hori ahalik eta lasterren sumatzea funtsezkoa da. Diagnostiko goiztiar horren ondotik jartzen den trata-menduak (umearen 3-4 lehenengo hilabeteetan ferula bereziak erabil-tzea, zangoa abdukzioan dagoela-rik) sendapen osoa lortzen du, bai-na asaldura beranduago diagnosti-katuz gero, beharrezkoa izan daite-ke ospitaleratze luze bat eta opera-zio kirurgikoak (eta guzti horien buruan ez dago garantia osorik).

Gaur egun aldakako sortzetiko lokadura diagnostikatzeko erabil-tzen diren probak nahikoa fidaga-riak dira pertsona hobeak egiten dituztenan. Hala ere, kasu asko oharkabean pasatzen dira eta diag-nostikatzen direnean berandutxo-egi izan daiteke ferula horiekin tra-tatzeko. Teknika berri hori, kontu-ratu gabe joan diren horiek harra-patu asmoz garatu den teknika, bi-brazio-emisioan datza. Tresneria bezala, mikroordenadore bat eta bibrazio-detektore batzuk nabar-mentzen dira: oso tresna sentiko-rrak, mugimenduak neurtzeko, eta giltzadura batean mugimenduak sor dezakeen edozein bibrazio de-tekatzeko gai direnak. Bibrazio horiek mikroordenadorean grabatu eta analisatzen dira.

Teknika berri honek emaitza ob-jetiboak ematen ditu, betirako erre-jistratuak geratzen direnak, medi-ku aztertzailearen eritzi subjektibo-etatik kanpo-teknika hau beste giltzadura-asalduren diagnostikoan ere erabil daiteke (belaunean, artri-tisak, etab.)

XABIER AGIRRE

Pena sentitu diat

(Gutun irekia Joseba Arregiri)

BAI, pena sentitu diat, izugarrikoa gainera, hire azkenaldi honetako deklarazioak irakurri ostean. Ez nian pentsatzen hainbeste aldatu hintzenik, nahiz argi egon asko aldatu haize-la duela hogeitapare bat urte hauetan. Halere, ez nian sinetsi nahi iritsi haizen tokiraino ailegatzeara posible zenik eta hau duk egia garratza.

Oraindik oroitzen nauk, aski ongi gainera, nola ibiltzen gintuan taldetxo bat Donostiako bodegoi izkutu batzutan, klandestinitateko garaia bait hintuen eta hi, ni neu bezala, gordeka egin behar herriaren aldeko gure lanak. Azkenean, istorio guztia Martutenen amaitu huen, Lopez sarjentu ospetsuaren eskuetatik igaro ondoren, non zenbait hilabete egon behar izan genian ETakoak gintuala eragozten gutela eta.

HIRETZAT ez huen oso ona izan Martutenen egotea. Bai, bazekiat eta asko sufritu huen hire kideak izugarri erasotu hindutelako apaizgaia hintzelako eta horrexegatik ni ere minduta sentitzen ninduan eta ez apaizak maite dizkidalako, pertsonen sufrimendu guztiak gaitzesten dizkidalako. Haagatik, agian, geure adiskidetasunak urte askotan iraun zian eta honen froga hire apaiz-ordenaketan lekuko berezia izatea zela uste diat. Baita Madrile-

ra joan behar izan genianean TO-Pean epaituak izateko, elkarrekin egin bait genian bidaia. Berdin Alemaniatic etortzen hintzenean, garai hartan afari ugari eginak bait gaituk.

Gero, ez zekiat baina Alemaniako haizeak arras aldatzen hasi hindenten, ni anglosajoiarrak lehen-goan tinko mantentzen ninduten bitartean. Ez zekiat zer gertatu huen, baina egia duk biok barreraren alde diferentetan aurkitu gintuela.

ORDUZ gero denbora asko pasa duk eta lehendabizi Garaikoetxearen gizon kuttuna hintzen, gero Ardantzarena izateko, uler bait daiteke honek eskertzeko postu hori eman dila. Baina ni ez niak espekulatzerara eta hik izango duk, hire baitan hire berri, afera honen erantzuna; nik bakarrik esaten diat jokabide hori ez dela oso gizon euskaldunarena, halere ez zidak axolarik, gizonak aldatzeko eskubide osoa bait zuekak, hik duan bezala.

Pena handia sentitu nian azken legealdi honen hasieran, lehendakartzarako programak aurkeztetarakoan, hik Yoldiren hitzaldian hartu huen jarreragatik. Hi, herri hau normalizatu nahi duan hori, "espertoen" aholkuak indarrean ezarri nahi duan hori, ezker abertzalea erakunde politikoetan integratu nahi duala esaten duan hori, Eusko Legebiltzarra honen indar ezin hobean sinisten duan hori, munduko mesprezu handienarekin liburu bat irakurtzen. Joseba, hori ez duk bidea eta are gutxiago

gizon baten jokabidea. Honetan, psoekoek hik baino gizonkiago jokatuziaten alde eginez biltzar-aretotik. Hori ez dik esaten "Jaungoikoak eta lagi zarrak".

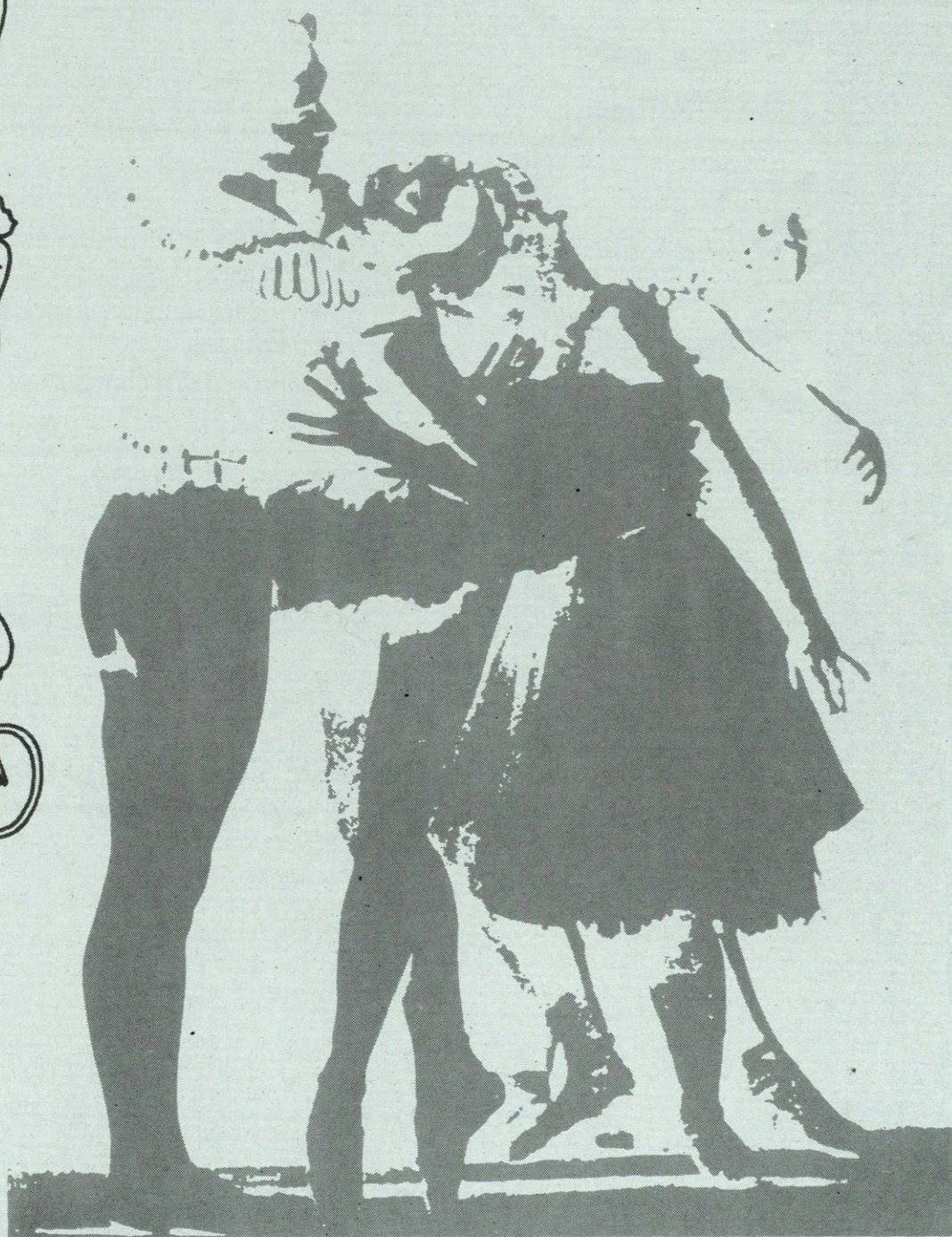
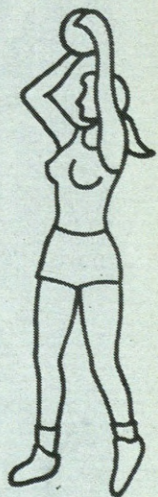
AZKENIK —irakurtzen baduk ere ez haut nekatu nahi— denboraldi honetan gertatu diren atxiloketa eta espulsiioei buruz egin dituan deklarazioak zeudek. Ertzain bat torturatzea, gaizki tratatzea, etab. ez zaik axola; alde formalak bakarrik: atxiloketarako baimenak,... Eta hik badakik zer gertatzen den, aski ongi gainera, komisaldegietan. Edo ahaztu egin al haiz? Oroitu behar huke bada. Eta bestalde, pozik omen hago Iparraldetik ekarri dizkitekkelako edo beste batzu atxilotuak izan direlako. Jende honek, Joseba, sentimenduak, familia eta seme-alabak dizkik eta sufritu egiten dik, hik defendatzen dituanak gisa; edo sufrimendua zer den ahaztu egin al zaik? Ez diat uste bada bizitzak hori erakutsi dianik. Edo Lopez sarjentuarekin bat egin al duk?

Besterik gabe, samintasunez, hire lagun ohia.

B. BAKAIKOA

Kirola ta hizkuntza, horra hor bi gauza
luza dezaketenak herriaren hatsa;
baldin ez bazerauku erdalduntzen plaza,
salbaturen garela badut esperantza.

Ferrando Aire "Xalbador"

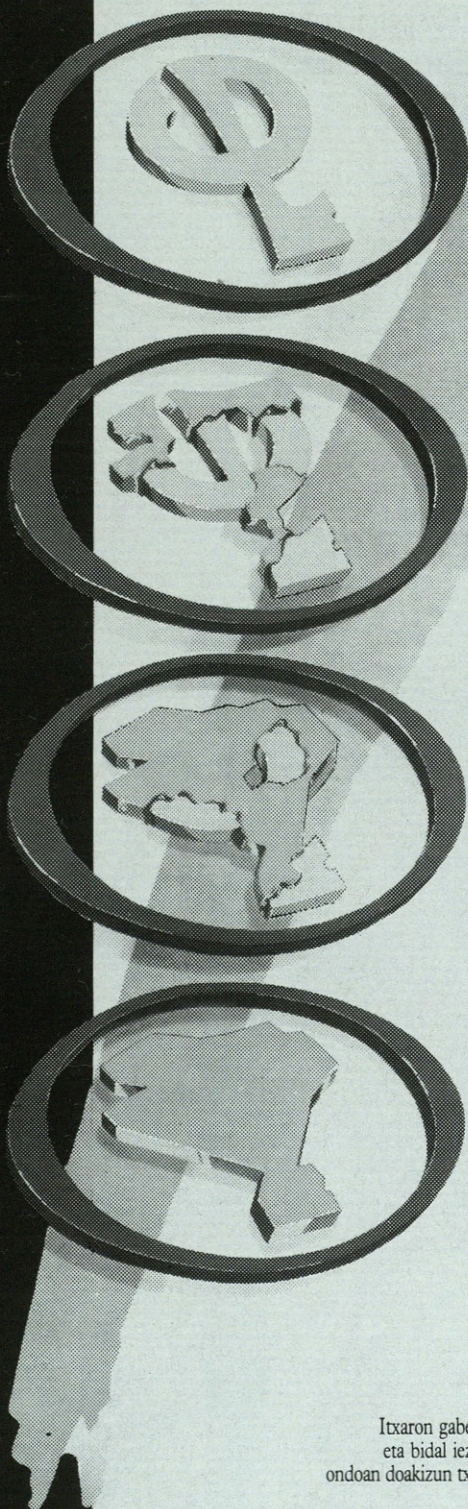

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

HERRI GINTZAN

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- ▶ Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- ▶ Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.
- ▶ Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1987

Lehen Bulegoa	175 Bulego
Lehen Bezeroa	700.000 Bezero
Lehen Milioia	185.000 Milioiko aurrezkia

▶ Horrexegatik, Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da.

Zatoz elkarlanean parte hartzera

ZURE NOMINA

LAN KIDE AURREZKIAN HELBIDERATUZ

HELBIDERATZE-TXARTELA

Lan Kide Aurrezkiaren _____ ko
bulegoan daukadan _____ kontu korrontearen bidez
kobratu nahi dut nere soldata.

IZENA _____

N.A.N. _____

ENPRESA _____

Kupoi hau ebaki eta hona bidali:
LAN KIDE AURREZKIA, Marketing-eko Dptu.a
J. M. Arizmendiarrrieta, Pasealekua z/g
Arrasate, Gipuzkoa.

SINADURA: _____

Itxaron gabe, bete
eta bidaliezaguzu
ondoan doakizun txartela.

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa